

IV

(Informácie)

INFORMÁCIE INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ
ÚNIE

EURÓPSKA KOMISIA

**Oznámenie Komisie Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri
verejnom obstarávaní – 2. vydanie**

(2021/C 237/01)

OBSAH

	<i>Strana</i>
Úvod	4
Kapitola 1 Vymedzenie pojmov, účel a prínosy sociálne zodpovedného verejného obstarávania	4
1.1 Sociálne zodpovedné verejné obstarávanie a jeho vymedzenie	4
1.2 Identifikácia a uplatňovanie sociálnych cieľov vo verejnom obstarávaní	6
1.3 Účel a prínosy SZVO	9
1.4 Súvislosť s politikami a právnymi predpismi EÚ a medzinárodnými politikami a právnymi predpismi	11
Kapitola 2 Organizačná stratégia pre sociálne nakupovanie	16
2.1 Ako dosiahnuť, aby sa SZVO dostalo na program dňa	16
2.2 Vymedzenie cieľov	17
2.3 Konzultácia so zainteresovanými stranami	17
2.4 Posúdenie rizík, určovanie prioritných zákaziek a stanovenie cieľov	20
2.5 Začlenenie SZVO do postupov a politík verejného obstarávania	22
2.6 Monitorovanie a vyhodnocovanie pokroku	23
Kapitola 3 Identifikácia potrieb a plánovanie verejného obstarávania	25
3.1 Úloha posúdenia potrieb pri SZVO	25
3.2 Trhový dialóg	27
3.3 Aký druh zákazky?	31
3.4 Výber postupu	33
3.5 Vymedzenie a spochybnenie špecifikácií	35
3.6 Využívanie voliteľných polí v štandardných formulároch	35
Kapitola 4 Postup verejného obstarávania	36
4.1 Vymedzenie predmetu zákazky a identifikácia príslušných pravidiel	36
4.2 Zjednodušený režim	38
4.3 Výhrady	41

4.4. Technické špecifikácie	43
4.5. Dodržiavanie sociálneho a pracovného práva a kolektívnych zmlúv	46
4.6. Kritériá vylúčenia a podmienky účasti	48
4.7. Kritériá na vyhodnotenie ponúk	51
4.8. Vyhodnocovanie ponúk a overovanie záväzkov	54
4.9. Neobvykle nízke ponuky	57
Kapitola 5 Stanovenie a presadzovanie zmluvných podmienok	58
5.1. Premena záväzkov v rámci SZVO na skutočnosť	58
5.2. Podmienky plnenia zákazky	59
5.3. Sociálne motivované obstarávanie	63
5.4. Monitorovanie dodržiavania súladu	64
5.5. Využívanie subdodávateľov	65
5.6. Riešenie problémov	67
5.7. Využitie skúseností pre budúce zmluvy	68

Druhé vydanie príručky bolo zostavené na základe zmluvy č. SI2.801176 – 728/PP/GRO/SME/18/D/021a medzi Európskou komisiou a sieťou ICLEI – Miestne samosprávy za udržateľnosť s podporou spoločnosti Public Procurement Analysis (PPA).

Európska komisia ani žiadna iná osoba konajúca v jej mene nenesú zodpovednosť za použitie informácií uvedených v tejto publikácii.

Dôležité upozornenie

Táto príručka má slúžiť ako pomôcka pre verejných obstarávateľov a na podporu osvedčených postupov. Ide o nezáväzný dokument, ktorý neovplyvňuje práva a povinnosti stanovené v právnych predpisoch EÚ. Tento dokument podlieha zmenám postupov verejného obstarávania a judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, ktorý zostáva jediným príslušným orgánom na oficiálny výklad práva Únie.

Koncepcie, myšlienky a riešenia navrhované v tomto dokumente nemajú vplyv na vnútroštátne právne predpisy. Môže byť potrebné ich prispôbiť so zreteľom na vnútroštátny právny rámec.

Hoci informácie v tejto príručke prešli dôkladnou kontrolou, Európska komisia nepreberá žiadnu zodpovednosť za konkrétne prípady, ktoré sú v nej uvedené.

Viac informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://europa.eu>).

ÚVOD

Cieľom sociálne zodpovedného verejného obstarávania (ďalej len „SZVO“) je dosahovať pozitívne sociálne výstupy vo verejných zákazkách. Verejné obstarávanie ovplyvňuje množstvo ľudí: používateľov verejných služieb, osoby zapojené do výroby a dodávania či zamestnancov obstarávajúcej organizácie. SZVO má potenciál okrem subjektov, ktorých sa priamo dotýka, pôsobiť aj na širší trh na strane dopytu aj ponuky.

Rozumným nakupovaním môžu verejní obstarávatelia podporovať pracovné príležitosti, zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pracovnej sily, dôstojnú prácu, sociálne začleňovanie, rodovú rovnosť a nediskrimináciu, prístupnosť, dizajn pre všetkých, etické obchodovanie, a snažiť sa dosiahnuť širší súlad so sociálnymi normami. Vplyv na niektoré výrobky, práce a služby môže byť obzvlášť významný, pretože verejní obstarávatelia ovládajú veľký podiel trhu v odvetviach ako stavebné inžinierstvo, zdravotná starostlivosť a oprava.

Ak chcú orgány verejnej moci riešiť spoločenské výzvy, musia zvýšiť úsilie o dosiahnutie všetkých aspektov udržateľnosti (sociálnych/etických, environmentálnych a hospodárskych). Verejní obstarávatelia sú v Európe významnými investormi, pričom v súčasnosti ich výdavky predstavujú viac než 14 % hrubého domáceho produktu EÚ. Využívaním svojej kúpnej sily na výber tovarov a služieb, ktoré prinášajú pozitívne sociálne výstupy, môžu značne prispieť k udržateľnému rozvoju. Táto príručka im poslúži ako pomôcka pri plnení sociálneho rozmeru udržateľného verejného obstarávania.

Súčasná pandémia ochorenia COVID-19 s veľkou pravdepodobnosťou ovplyvní zamestnanosť, povedie k zvýšeniu nerovnosti, zhoršeniu neistoty a pracovných podmienok pracovníkov po celom svete, vytvorí ďalší tlak na poskytovanie niektorých služieb osobám a dotkne sa menších podnikov. Členské štáty EÚ budú musieť v rámci svojich stratégií obnovy zlepšiť sociálne začleňovanie a spravodlivosť v oblasti vzdelávania a zručností, zamestnania a sociálnej a územnej súdržnosti, a zabezpečiť, aby boli v rámci zelenej a digitálnej transformácie vytvorené pracovné miesta a dosiahnutý udržateľný rast a sociálno-ekonomická odolnosť. Sociálne zodpovedné nákupné postupy sú účinnou zložkou súboru nástrojov vnútroštátnych správnych orgánov EÚ na dosiahnutie týchto cieľov.

Cieľom tohto dokumentu je zvýšiť informovanosť verejných obstarávateľov o potenciálnych výhodách SZVO a praktickým spôsobom vysvetliť, aké príležitosti ponúka právny rámec EÚ. Komisia počas zostavovania tejto príručky viedla rozsiahle konzultácie s verejnými obstarávateľmi, aby identifikovala osvedčené postupy a príklady toho, čo možno dosiahnuť. Dané príklady sa priebežne objavujú v tomto texte.

Táto príručka bola vypracovaná pre verejných obstarávateľov, ale zároveň sa očakáva, že sa ňou inšpirujú ďalší účastníci verejného obstarávania, či už dodávatelia, poskytovatelia služieb, súkromní obstarávatelia, subjekty sociálneho hospodárstva vrátane sociálnych podnikov alebo MVO.

V kapitolách príručky sa rozoberajú všetky aspekty postupu verejného obstarávania nad rámec samotného postupu verejného obstarávania. Podrobne sa v nich opisuje, ako možno v rámci tohto postupu zaviesť zohľadňovanie sociálnych aspektov, a uvádza sa tu množstvo príkladov zo skutočnej praxe verejných obstarávateľov z celej EÚ. V kapitolách 2 až 5 po jednotlivých oddieloch zväčša nasleduje zoznam „osvedčených postupov“. Ich účelom je ešte viac zjednodušiť porozumenie textu tým, že sa konkrétne zhrnú základné body uvedené v jednotlivých oddieloch a možnosti, čo môžu verejní obstarávatelia v praxi urobiť, ak chcú prijať sociálne zodpovedný prístup k postupu verejného obstarávania.

KAPITOLA 1

Vymedzenie pojmov, účel a prínosy sociálne zodpovedného verejného obstarávania

1.1 Sociálne zodpovedné verejné obstarávanie a jeho vymedzenie

Cieľom sociálne zodpovedného verejného obstarávania (SZVO) je riešiť vplyv tovarov, služieb a prác, ktoré nakupuje verejný sektor, na spoločnosť. V jeho rámci sa uznáva, že verejným obstarávateľom nejde len o nákup za najnižšiu cenu alebo o najlepší pomer ceny a kvality, ale aj o zabezpečenie, aby obstarávanie malo sociálne prínosy ⁽¹⁾ a aby sa počas plnenia zákazky predišlo nepriaznivým sociálnym vplyvom, alebo aby sa zmiernili. Ako verejný obstarávateľ môžete sociálne ciele zohľadňovať počas celého postupu verejného obstarávania, ak sú tieto ciele nediskriminačné a súvisia s predmetom zákazky ⁽²⁾. V Európskej únii sa

⁽¹⁾ Vráťane splnenia povinností a zásad stanovených v Zmluve o EÚ a v Charte základných práv Európskej únie, ako sú rovnosť pred zákonom a nediskriminácia.

⁽²⁾ Táto základná požiadavka pre SZVO je vysvetlená v oddiele 4.1, pričom na rôznych miestach príručky sú uvedené konkrétne príklady.

musí SZVO vykonávať v súlade so smernicami o verejnom obstarávaní z roku 2014 ⁽⁷⁾ a princípmi zakotvenými v Zmluve o EÚ ⁽⁸⁾ a v Charte základných práv, ako aj s medzinárodnými dohodami, ako je napríklad dohoda WTO o vládnom obstarávaní (ďalej len „GPA“) a dvojstranné dohody o voľnom obchode s kapitolami o verejnom obstarávaní ⁽⁹⁾, a s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) ⁽¹⁰⁾.

SZVO môže byť účinným nástrojom na presadzovanie udržateľného rozvoja, ako aj na dosahovanie medzinárodných, vnútroštátnych, regionálnych alebo miestnych sociálnych cieľov. Verejné obstarávanie je v rámci neho vnímané ako strategický nástroj na efektívne a udržateľné vynakladanie verejných finančných prostriedkov. Sociálne aspekty možno kombinovať so zelenými ⁽¹¹⁾ a obehovými ⁽¹²⁾ kritériami a obstarávaním inovácií ⁽¹³⁾ s cieľom dosiahnuť komplexnejší prístup k udržateľnosti vo verejnom obstarávaní ⁽¹⁴⁾. Zvyšovanie profesionality a podpora verejných obstarávateľov môžu do veľkej miery zjednodušiť úspešné používanie sociálnych aspektov a ich integráciu do iných aspektov súvisiacich s udržateľnosťou a kvalitou ⁽¹⁵⁾.

Prostredníctvom sociálne zodpovedného verejného obstarávania môžu subjekty verejného sektora poskytovať svojim komunitám kvalitné služby a výrobky, dosahovať ďalšie sociálne a etické prínosy aj pri obmedzených rozpočtoch a prispievať tak k boju proti negatívnemu vplyvu krízy spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19. Na obnovu po pandémii bude potrebné, aby subjekty verejného sektora EÚ využili všetky dostupné nástroje a prostriedky na riešenie negatívnych sociálno-hospodárskych vplyvov. Bezprecedentné finančné zdroje, ktoré budú k dispozícii v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, bude často možné využiť prostredníctvom verejného obstarávania. Preto je kľúčové, aby verejní obstarávatelia vedeli v plnej miere využívať flexibilitu pravidiel verejného obstarávania a zabezpečiť, aby sa tieto zdroje použili na dosiahnutie čo najpozitívnejšieho sociálneho a hospodárskeho vplyvu na ich komunitu. Odklon od logiky založenej na najnižšej cene a zavedenie aspektov súvisiacich so sociálnou integráciou, rovnosťou, spravodlivým a inkluzívnym zamestnávaním a etickým tovarom sú kľúčové z hľadiska maximalizácie efektu obnovy týchto zdrojov.

⁽⁷⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/23/EÚ z 26. februára 2014 o udeľovaní koncesíí (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 1); smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 65); smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/25/EÚ z 26. februára 2014 o obstarávaní vykonávanom subjektmi pôsobiacimi v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a o zrušení smernice 2004/17/ES (Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 243). Ďalej sa budú označovať len ako „smernice o verejnom obstarávaní“.

⁽⁸⁾ Zmluva o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

⁽⁹⁾ EÚ sa v rámci niekoľkých medzinárodných dohôd zaviazala udeliť prístup na svoj trh verejného obstarávania pre určité práce, tovar, služby a hospodárske subjekty viacerých tretích krajín. Jedinou viacstrannou medzinárodnou dohodou v rámci WTO je GPA, ktorou sa otvára trh verejného obstarávania EÚ pre ostatné zmluvné strany dohody. Okrem toho viaceré z dohôd EÚ o voľnom obchode (FTA) obsahujú kapitoly o verejnom obstarávaní. Ako sa zdôrazňuje v článku 25 smernice 2014/24/EÚ a v článku 43 smernice 2014/25/EÚ, verejní obstarávatelia v EÚ musia poskytnúť v súvislosti s týmito prácami, tovarom, službami a hospodárskymi subjektmi signatárov týchto dohôd zaobchádzanie, ktoré nie je nepriaznivejšie než zaobchádzanie, ktoré poskytujú v súvislosti s prácami, tovarom, službami a hospodárskymi subjektmi EÚ, pokiaľ sa na ne vzťahujú dané dohody. Okrem tejto povinnosti hospodárske subjekty z tretích krajín, ktoré nemajú žiadnu dohodu o otvorení trhu verejného obstarávania v EÚ alebo ktorých tovar, služby a práce nie sú predmetom takejto dohody, nemajú zabezpečený prístup k postupom verejného obstarávania v EÚ a môžu byť vylúčené. Ďalšie informácie o účasti tretích krajín na postupoch verejného obstarávania začatých verejnými obstarávateľmi v EÚ sú uvedené v usmernení Európskej komisie (2019) týkajúcom sa účasti uchádzačov a tovaru z tretích krajín na trhu verejného obstarávania v EÚ C(2019) 5494 z 24. 7. 2019 (https://ec.europa.eu/growth/content/new-guidance-participation-third-country-bidders-eu-procurement-market_en).

⁽¹⁰⁾ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

⁽¹¹⁾ Usmernenia k zelenému verejnému obstarávaniu sú uvedené v príručke *Zelené nakupovanie!* vydané v roku 2016 (http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm).

⁽¹²⁾ Usmernenia k obehovému obstarávaniu sú uvedené v dokumente Verejné obstarávanie pre obehové hospodárstvo (http://ec.europa.eu/environment/gpp/circular_procurement_en.htm).

⁽¹³⁾ Usmernenia k inovačnému obstarávaniu nájdete v oznámení Komisie *Usmernenie k inovačnému obstarávaniu* ([https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2018\)3051&lang=sk](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2018)3051&lang=sk)).

⁽¹⁴⁾ V oznámení Komisie inštitúciám: *Za fungujúce a prínosné verejné obstarávanie v Európe sa zdôrazňujú „možnosti verejného obstarávania ako strategick[ého] nástroj[ia] na podporu udržateľných cieľov sociálnej politiky a inovácie“*. Podrobnejšie informácie sú uvedené v tomto oznámení na adrese: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/25612/attachments/1/translations/en/renditions/native>

⁽¹⁵⁾ Podrobnejšie informácie o profesionalizácii verejného obstarávania sú uvedené v odporúčaní Komisie (EÚ) 2017/1805 z 3. októbra 2017 k profesionalizácii verejného obstarávania – Budovanie architektúry profesionalizácie verejného obstarávania a v dokumente *ProcurComp EU – európsky rámec kompetencií pre odborníkov v oblasti verejného obstarávania*: https://ec.europa.eu/growth/content/european-commission-unveils-procurcompeu-european-competency-framework-public-procurement_en

Táto príručka obsahuje viacero príkladov SZVO z praxe v rámci celej EÚ, ktoré predstavujú rôzne prístupy a dosiahnutie skutočného vplyvu a ktoré možno použiť ako zdroj inšpirácie. Ďalšie príklady osvedčených postupov z EÚ a tretích krajín sú uvedené v dvoch správach, Ako na sociálne zodpovedné obstarávanie – 71 prípadov osvedčených postupov ⁽¹²⁾ a Obstarávanie so sociálnym vplyvom – osvedčené postupy z celej EÚ ⁽¹³⁾, ktoré sú dostupné na webovej stránke Komisie venovanej podporným nástrojom pre verejných obstarávateľov ⁽¹⁴⁾.

1.2. Identifikácia a uplatňovanie sociálnych cieľov vo verejnom obstarávaní

Verejní obstarávatelia majú k dispozícii mnoho možností, ako do rozhodovaní o nákupe zahrnúť konkrétne sociálne aspekty. Ďalej je uvedený neúplný zoznam príkladov sociálnych cieľov, na ktoré sa môžete pri verejnom obstarávaní zamerať. Pamätajte však, že súlad s povinnými predpismi v sociálnej a pracovnej oblasti pri plnení zákazky nie je voľbou, ale povinnosťou vyplývajúcou zo smerníc o verejnom obstarávaní ⁽¹⁵⁾. V kapitolách 4 a 5 tejto príručky sa skúma, ako riešiť tieto otázky v rôznych štádiách postupu verejného obstarávania. Mali by ste sa rozhodnúť, ktoré z nasledujúcich sociálnych aspektov sú pre vaše obstarávanie relevantné, a to v závislosti od vašich cieľov a predmetu zákazky.

Podpora spravodlivých pracovných príležitostí a sociálneho začlenenia

SZVO môže byť kľúčovým impulzom pre:

- pracovné príležitosti pre mladých a starších pracovníkov,
- rodovú rovnosť [napr. uľahčenie udržiavania rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, zníženie segregácie v odvetviach a zamestnaniach ⁽¹⁶⁾, zaistenie rovnakého zaobchádzania na pracovisku],
- pracovné príležitosti pre ľudí, ktorí čelia sociálnemu vylúčeniu v dôsledku dlhodobej nezamestnanosti, bezdomovectva, diskriminácie alebo iných faktorov zraniteľnosti,
- spoločenskú účasť a pracovné príležitosti pre osoby so zdravotným postihnutím, okrem iného prostredníctvom inkluzívneho a dostupného pracovného prostredia,
- lepšie politiky rozmanitosti, sociálne začlenenie a pracovné príležitosti pre osoby zo znevýhodnených skupín (napr. migrujúcich pracovníkov, ľudí s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom, náboženských menšín, ľudí s nízkym dosiahnutým vzdelaním a ľudí, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie) a
- pre príležitosti na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu všetkých pracovníkov.

Poskytovanie príležitostí pre sociálne hospodárstvo a sociálne podniky

Organizácie sociálneho hospodárstva a sociálne podniky ⁽¹⁷⁾ môžu pomôcť pri vytváraní uvedených pracovných príležitostí a sociálnom začleňovaní, čím zaistia sociálnu návratnosť vašich investícií. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa napríklad vytvára priestor na podporu sociálneho začleňovania vyhradením zákaziek pre sociálne podniky pracovnej integrácie alebo subjekty, ktoré zamestnávajú aspoň 30 % osôb so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnených pracovníkov ⁽¹⁸⁾. Verejní obstarávatelia sa v nich zároveň nabádajú, aby zvážili rozdelenie zákaziek na časti, ktoré môžu byť pre organizácie sociálneho hospodárstva a sociálne podniky dostupnejšie ⁽¹⁹⁾.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/growth/content/making-socially-responsible-public-procurement-work-71-good-practice-cases_en

⁽¹³⁾ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3498035f-5137-11ea-aece-01aa75ed71a1>

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers_sk

⁽¹⁵⁾ Článok 18 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 36 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ a článok 30 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ. Tento súbor ustanovení sa bude ďalej označovať len ako „sociálna a environmentálna doložka“. Podrobnejšie informácie k tomuto bodu nájdete v oddiele 4.5.

⁽¹⁶⁾ Rodová rovnosť je základnou hodnotou EÚ, základným právom a kľúčovou zásadou Európskeho piliera sociálnych práv. Podpora rovnosti medzi ženami a mužmi je úlohou Únie vo všetkých jej činnostiach požadovaných v zmluvách. Patrí sem napríklad koncept rodovej rovnováhy, ktorý sa vzťahuje nielen na nedostatočné zastúpenie žien v odvetviach, v ktorých tradične dominujú muži, ako sú veda, technológia, inžinierstvo a matematika (STEM), ale aj na nedostatočné zastúpenie mužov v odvetviach ako zdravotná starostlivosť, sociálna starostlivosť, starostlivosť o deti a primárne vzdelávanie.

⁽¹⁷⁾ Sociálne hospodárstvo zahŕňa združenia, nadácie, družstvá, vzájomné združenia a sociálne podniky. Sociálne podniky sú organizácie, ktoré, bez ohľadu na svoju právnu formu, kombinujú podnikateľskú činnosť so sociálnym zameraním. Ich hlavným cieľom nie je maximalizovať zisky vlastníkov alebo akcionárov, ale mať sociálny vplyv. Ďalšie informácie sú uvedené na adrese https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en.

⁽¹⁸⁾ Články 20 a 77 smernice 2014/24/EÚ, články 38 a 94 smernice 2014/25/EÚ a článok 34 smernice 2014/23/EÚ. Podrobnejšie vysvetlenie vyhradenia je uvedené v oddiele 4.3.

⁽¹⁹⁾ Článok 46 smernice 2014/24/EÚ a článok 65 smernice 2014/25/EÚ.

Podpora dôstojnej práce

Medzinárodná organizácia práce (MOP) vymedzuje dôstojnú prácu ⁽²⁰⁾ takto:

„práca, ktorá je produktívna a poskytuje spravodlivý príjem, bezpečné pracovisko a sociálnu ochranu pre rodiny, lepšie možnosti na osobný rozvoj a sociálnu integráciu, slobodu osôb vyjadriť svoje obavy, organizovať sa a zúčastňovať sa na rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú ich životy, a všetkým mužom a ženám zaisťuje rovnosť príležitostí a rovnaké zaobchádzanie.“

V súlade s týmto vymedzením a s Agendou 2030 pre udržateľný rozvoj ⁽²¹⁾ EÚ podporuje v rámci EÚ a v globálnych dodávateľských reťazcoch ⁽²²⁾:

- bezpečné zamestnanie,
- spravodlivé mzdy,
- bezpečné pracovné podmienky,
- sociálnu ochranu,
- rovnosť príležitostí a rovnaké zaobchádzanie pre všetky ženy a mužov,
- rodovú rovnosť a nediskrimináciu pri prístupe k zamestnaniu,
- sociálny dialóg a
- zabezpečenie práv pri práci.

Zabezpečenie dodržiavania sociálnych a pracovných práv

EÚ sa usiluje o podporu sociálneho pokroku a skvalitnenie životných a pracovných podmienok európskych občanov ⁽²³⁾. Verejné obstarávanie prispieva k uskutočňovaniu týchto cieľov, keďže zabezpečuje, aby dodávateľia:

- plnili príslušné povinnosti v oblasti sociálneho a pracovného práva stanovené v práve Únie, vnútroštátnom práve a kolektívnych zmluvách v súlade s právom EÚ,
- dodržiavali základné dohovory MOP,
- dodržiavali zásadu rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi vrátane zásady rovnakej odmeny za prácu rovnakej hodnoty ⁽²⁴⁾ a podpory rodovej rovnosti ⁽²⁵⁾,
- dodržiavali zákony o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a
- bojovali proti diskriminácii napr. na základe pohlavia, veku, zdravotného postihnutia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, sexuálnej orientácie a vytvárali rovnosť príležitostí.

Prístupnosť a dizajn pre všetkých

Obstarávanie tovarov, služieb a prác, ktoré sú dostupné všetkým vrátane osôb so zdravotným postihnutím, je základným aspektom SZVO a je pri verejných zákazkách povinné. V článku 42 smernice 2014/24/EÚ a článku 60 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ sa uvádza: „technické špecifikácie s výnimkou náležite odôvodnených prípadov [sa] vypracujú tak, aby sa zohľadnili kritéria prístupnosti pre osoby s postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov.“

Týmto ustanovením sa podporuje dodržiavanie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím ⁽²⁶⁾, ktorého sú EÚ a všetky jej členské štáty zmluvnými stranami, zo strany vnútroštátnych orgánov. V Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím sa stanovujú povinnosti týkajúce sa prístupnosti, pričom príslušný Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím identifikoval prístupné nakupovanie ako kľúčový problém pre vlády ⁽²⁷⁾.

⁽²⁰⁾ <https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang-en/index.htm>.

⁽²¹⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-holistic-approach-sustainable-development_en.

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/employment-and-decent-work_en.

⁽²³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=157&langId=sk>.

⁽²⁴⁾ Pozri článok 157 ZFEÚ a smernicu 2006/54/ES.

⁽²⁵⁾ Význam rodovej rovnosti sa zdôrazňuje aj v politických usmerneniach predsedníčky Európskej komisie a všetkých poverovacích listoch komisárom Európskej komisie, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf.

⁽²⁶⁾ Vo všeobecnej poznámke č. 2 k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím sa uvádza, že „V rámci preskúmania svojich zákonov o prístupnosti musia zmluvné štáty posúdiť aj zákony o verejnom obstarávaní, aby zabezpečili začlenenie požiadaviek na prístupnosť do svojich postupov verejného obstarávania. Použitie verejných prostriedkov na vytvorenie alebo udržiavanie nerovnosti, ktorá nevyhnutne vyplýva z neprístupných služieb a zariadení, je neprijateľné. Verejné obstarávanie by sa mali použiť na vykonávanie opatrení pozitívnej diskriminácie v súlade s ustanoveniami článku 5 ods. 4 Dohovoru, aby sa zaisťovala prístupnosť a skutočná rovnosť pre osoby so zdravotným postihnutím.“

⁽²⁷⁾ Pozri článok 9 a všeobecný komentár č. 2 Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím.

V Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím ⁽²⁸⁾ sa uznáva aj „význam osobnej samostatnosti a nezávislosti vrátane slobody voľby pre osoby so zdravotným postihnutím“ a „že osoby so zdravotným postihnutím by mali mať možnosť aktívne sa podieľať na rozhodovacích procesoch o politike a o programoch vrátane tých, ktoré sa ich priamo týkajú“. Inými slovami, verejní obstarávatelia:

- by sa mali pri verejných obstarávaníach usilovať o zohľadnenie potrieb osôb so zdravotným postihnutím a zapájať tieto osoby do postupov obstarávania. Posúdenie potrieb a zapojenie dodávateľov s cieľom zabezpečiť účinné verejné služby, v rámci ktorých sa zohľadňujú ciele sociálneho a pracovného začlenenia, a osobitné potreby vašich používateľov sa rozoberajú v kapitole 3 tejto príručky,
- musia zohľadniť prístupnosť v technických špecifikáciách ⁽²⁹⁾, aby zabezpečili osobám so zdravotným postihnutím prístup napríklad k verejným službám, do verejných budov, k verejnej doprave, verejným informáciám a tovarom a službám IKT vrátane webových aplikácií a
- môžu prostredníctvom kritérií na vyhodnotenie ponúk oceniť ponuky, ktorých štandardy prístupnosti presahujú podmienky stanovené v technických špecifikáciách,
- môžu zároveň zahrnúť doložky o plnení, aby sa zabezpečilo vykonanie obstaraných služieb spôsobom, ktorý zaistí prístupnosť výsledku, na základe prístupu „dizajn pre všetkých“.

Rešpektovanie ľudských práv a riešenie problematiky etického obchodu

Verejné obstarávanie sa môže použiť na riešenie sociálnych otázok v rámci dodávateľských reťazcov, ako sú ľudské práva ⁽³⁰⁾ alebo zásady spravodlivého obchodu. Dodržiavanie základných ľudských práv je základnou súčasťou každého obchodného vzťahu, ktorý štát uzavrie, ako sa stanovuje v hlavných zásadách OSN v oblasti podnikania a ľudských práv ⁽³¹⁾. Okrem toho Súdny dvor Európskej únie v roku 2012 rozhodol, že spravodlivý obchod možno zohľadniť ako aspekt pri rozhodovaní o obstarávaní ⁽³²⁾, čo sa odráža aj v smerniciach o verejnom obstarávaní ⁽³³⁾.

Vzhľadom na široký rozsah verejných zákaziek ⁽³⁴⁾, ako aj na globálny charakter niektorých dodávateľských reťazcov vzniká riziko, že by vaše verejné obstarávanie mohlo byť prepojené so zneužívaním ľudských práv. Prípady ako požiar v Rana Plaza v Bangladéši sú dobre známe, ale nebezpečné a neľudské pracovné podmienky existujú aj v rámci Európy. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa požaduje vylúčenie hospodárskych subjektov právoplatne odsúdených za detskú prácu a iné formy obchodovania s ľuďmi, pričom každý verejný obstarávateľ by si mal overiť dodržiavanie základných dohôd MOP ⁽³⁵⁾. V tejto príručke sa zaoberáme aj tým, ako možno chrániť ľudské práva v rámci verejného obstarávania prostredníctvom:

- zvýšenia transparentnosti v dodávateľských reťazcoch, okrem iného aj monitorovaním subdodávateľov a ich subdodávateľov,
- analýzy špecifických rizík v rámci dodávateľského reťazca,
- požiadavky, aby dodávatelia a subdodávatelia prijali opatrenia na zlepšenie podmienok pracovníkov v dodávateľských reťazcoch a vyriešili potenciálne alebo identifikované porušenia ľudských práv v rámci výrobného procesu, a
- podpory zavádzania prísnych kódexov správania zo strany dodávateľov na účely dosiahnutia sociálnej zodpovednosti.

⁽²⁸⁾ www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html

⁽²⁹⁾ V súvislosti s verejnými zákazkami a službami: pozri článok 42 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ a článok 60 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ.

⁽³⁰⁾ Tie zahŕňajú dodržiavanie povinností a zásad stanovených v Zmluve o EÚ a v Charte základných práv Európskej únie, ako aj Deklarácie MOP o základných zásadách a právach pri práci, Medzinárodnej listiny ľudských práv a Deklarácie OSN o právach pôvodného obyvateľstva.

⁽³¹⁾ Hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv predstavujú súbor usmernení pre štáty a spoločnosti zameraných na prevenciu, riešenie a naprávanie prípadov porušenia ľudských práv, ku ktorým dochádza v rámci obchodných operácií. Rada OSN pre ľudské práva ich schválila v júni 2011 a sú dostupné na adrese: www.business-humanrights.org/en/un-guiding-principles.

⁽³²⁾ Vec C-368/10 Komisia/Holandské kráľovstvo, body 91 a 92.

⁽³³⁾ Odôvodnenie 97 a článok 67 ods. 3 písm. a) smernice 2014/24/EÚ, odôvodnenie 102 a článok 82 ods. 3 písm. a) smernice 2014/25/EÚ, odôvodnenie 64 a článok 41 smernice 2014/23/EÚ.

⁽³⁴⁾ Výraz „verejná(-é) zákazka(-y)“ sa v tomto dokumente používa na označenie verejných zákaziek aj koncesíí.

⁽³⁵⁾ Článok 7 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

Poskytovanie sociálnych, zdravotníckych, vzdelávacích a kultúrnych služieb na vysokej úrovni

V smerniciach o verejnom obstarávaní sa stanovuje „zjednodušený režim“ pre špecifické sociálne, zdravotnícke, vzdelávacie a kultúrne služby, ako aj rôzne iné kategórie ⁽³⁶⁾. Verejní obstarávatelia sú nabádaní, aby zohľadňovali „kvalitu, kontinuitu, prístupnosť, cenovú dostupnosť, disponibilnosť a komplexnosť služieb, osobitné potreby rôznych kategórií používateľov vrátane znevýhodnených a zraniteľných skupín, začlenenie a posilnenie postavenia používateľov a inovácie“ ⁽³⁷⁾. Štandardy kvality možno aplikovať aj pri obstarávaní sociálnych služieb, napríklad dobrovoľný európsky rámec pre kvalitu sociálnych služieb z roku 2010 ⁽³⁸⁾. V oddiele 4.2 sa táto príručka zameriava na to, ako sa verejní obstarávatelia rozhodli aplikovať zjednodušený režim, aby dosiahli sociálne prínosy.

Stanovenie a dosiahnutie inteligentných cieľov SZVO v Nantes (Francúzsko)

Cieľ verejného obstarávania

Metropolitná oblasť Nantes uplatňuje zodpovedné verejné obstarávanie od roku 2001. V roku 2017 prijala schému na podporu zodpovedného nakupovania (SPAR) na účely posilnenia koherencie početných iniciatív, ktoré vznikli za posledných 15 rokov, a väzieb medzi činnosťami spojenými s obstarávaním a iniciatívami na podporu MSP.

Prístup

V rámci schémy SPAR vznikla interná príručka na uplatňovanie zodpovedného obstarávania, v ktorej sa poukázalo na praktické metódy a podporu dostupné v danej oblasti a stanovila sa štruktúra riadenia schémy SPAR, ktorá má dohliadať na rozvoj, uplatňovanie a monitorovanie činností súvisiacich so zodpovedným obstarávaním:

- na politickej úrovni sú všetci príslušní zvolení členovia metropolitnej rady informovaní o nadchádzajúcich investíciách, aby mohli spoločne rozhodovať o sociálnych a environmentálnych doložkách každej z nich. Títo členovia zároveň pravidelne hodnotia vplyv schémy SPAR,
- na technickej úrovni tím pre verejné obstarávanie spolupracuje so sieťou ambasádorov pre sociálnu zodpovednosť podnikov v rámci jednotlivých riaditeľstiev. Obstarávatelia podporujú prevádzkové riaditeľstvá, aby integrovali sociálne a environmentálne doložky do svojich nákupov a hodnotili kvalitu prijatých ponúk.

Výsledky

Medzi hlavné úspechy SZVO v Nantes za posledné dva roky patria:

- doložky o začlenení v 143 zmluvách o uskutočnení stavebných prác a 1 918 zmluvách o poskytnutí služby, čo predstavuje 326 448 hodín zamestnania pre ľudí, ktorí čelia prekážkam pri vstupe na trh práce,
- zameranie na diverzifikáciu zmlúv s doložkou o začlenení na účely rozšírenia škály dotknutých obyvateľov (napr. pracovné zmluvy sa vzťahujú viac na nezamestnaných mužov ako ženy),
- doložky týkajúce sa boja proti diskriminácii v niekoľkých skúšobných zmluvách, za ktoré mesto Nantes získalo označenie mesta podporujúceho diverzitu (Diversity label),
- využitie vyhradených zákaziek, na základe ktorých môže Nantes prípadne vyhradiť verejné obstarávanie len pre chránené dielne.

Získané poznatky

Určovanie, monitorovanie a aktualizovanie sociálnych a environmentálnych kritérií, ktoré sú súčasťou politiky verejného obstarávania, v spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami má zásadný význam na dosiahnutie úspechu v oblasti zodpovedného obstarávania. Na tento účel je potrebné identifikovať vyčlenené zdroje a využívať primerané overovacie nástroje.

1.3. Účel a prínosy SZVO

Cieľom SZVO v jeho úplnej podstate je zabezpečiť dodržiavanie právnych povinností v sociálnej oblasti. Podľa smerníc o verejnom obstarávaní musia členské štáty EÚ prijať „vhodné opatrenia“ s cieľom zabezpečiť, aby hospodárske subjekty pri plnení verejných zákaziek dodržiavali uplatniteľné právo Európskej únie, vnútroštátne právo, kolektívne zmluvy

⁽³⁶⁾ Hlava III (články 74 až 77) smernice 2014/24/EÚ, hlava III (články 91 až 94) smernice 2014/25/EÚ a článok 19 smernice 2014/23/EÚ.

⁽³⁷⁾ Článok 76 smernice 2014/24/EÚ, článok 93 smernice 2014/25/EÚ.

⁽³⁸⁾ Dobrovoľný európsky rámec pre kvalitu sociálnych služieb, SPC/2010/10/8 final.

a ustanovenia medzinárodného environmentálneho, sociálneho a pracovného práva⁽³⁹⁾. Hoci členské štáty toto ustanovenie uplatňujú rozličnými spôsobmi, je jasné, že sociálne povinnosti pri verejnom obstarávaní nemožno ignorovať, v neposlednom rade z dôvodu ochrany pred nekalou hospodárskou súťažou zo strany subjektov, ktoré tieto pravidlá nedodržiavajú.

Už vo vyhlásení 22 Amsterdamskej zmluvy, ktoré sa týka osôb so zdravotným postihnutím, sa uvádzalo, že pri vypracúvaní opatrení s cieľom postupne vytvárať vnútorný trh je potrebné, aby inštitúcie Spoločenstva zohľadnili potreby osôb so zdravotným postihnutím⁽⁴⁰⁾. V Lisabonskej zmluve sa stanovuje záväzok Európy dosiahnuť „sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku“ a „[bojovať] proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii a [podporovať] sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, solidaritu medzi generáciami a ochranu práv dieťaťa“⁽⁴¹⁾. Vzhľadom na svoj rozsah a význam pre vnútorný trh je verejné obstarávanie cenným nástrojom na naplnenie týchto ambícií. SZVO môže takisto prispieť k plneniu medzinárodných záväzkov, ako sú napríklad ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja⁽⁴²⁾. V rámci udržateľného rozvoja je potrebné, aby hospodárske subjekty počúvali a zohľadňovali názory a práva jednotlivcov, spoločenstiev a skupín občianskej spoločnosti⁽⁴³⁾ – táto téma sa podrobnejšie rozoberá v kapitolách 2 a 3.

Okrem povinností stanovených v smerniciach o verejnom obstarávaní a ďalších právnych predpisoch pomáha uplatňovanie SZVO verejným obstarávateľom:

Identifikovať riziká nedodržiavania súladu v oblasti sociálneho a pracovného práva

V prípade organizácií, ktoré aktívne uplatňujú SZVO, je väčšia pravdepodobnosť, že identifikujú riziko nedodržania súladu s právnymi predpismi, ktoré sa vzťahujú priamo na ne alebo na ich dodávateľov. Žiadny verejný subjekt sa nechce dostať na titulné strany novin z dôvodu neetických pracovných postupov v akejkoľvek fáze svojho dodávateľského reťazca. Prostredníctvom politiky a činnosti v oblasti SZVO možno lepšie identifikovať riziká dodávateľského reťazca a minimalizovať ich počas obstarávania a riadenia zákaziek.

Stimulovať sociálne uvedomelé trhy

SZVO môže vytvárať dopyt po zodpovednejšej a udržateľnejšej výrobe a stimuly pre takúto výrobu. Verejní obstarávatelia môžu stimulovať inováciu a zvýšenú konkurenciu tým, že oslovia trh s požiadavkou na vytvorenie nových, sociálne udržateľnejších riešení. Navyše sa tým môže podporiť rozvoj podnikov, ktoré sa okrem hospodárskeho výkonu usilujú o širší pozitívny vplyv na spoločnosť, napr. sociálne podniky. Špecifikovanie IKT výrobkov, ktoré sú dostupné pre osoby so zdravotným postihnutím, môže napríklad prispieť k zavedeniu lepších a cenovo dostupnejších výrobkov na trh.

Preukázať sociálne citlivú správu vecí verejných

Pomocou SZVO môžete zabezpečiť, aby ste reagovali na hodnoty a potreby spoločenstva a spĺňali rastúci dopyt verejnosti po vláдах, ktoré budú konať sociálne zodpovedným spôsobom. Môže sa tým zvýšiť dôvera verejnosti vo vládu. SZVO môže pozitívne vplývať aj na zamestnancov plniacich zákazku, ktorí vytvárajú dodatočný prínos pre svoje spoločenstvá.

Podporovať integráciu a začleňovanie

SZVO podporuje integráciu a začleňovanie často marginalizovaných skupín v spoločnosti (napr. osôb so zdravotným postihnutím, osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, menšín) do trhových činností. Na základe SZVO možno vytvárať príležitosti pre podniky vo vlastníctve takýchto skupín, ako aj príležitosti na odbornú prípravu a zamestnanie. SZVO zároveň ilustruje, ako sa môžu sociálne a hospodárske aspekty vzájomne posilňovať, napríklad keď sociálne podniky poskytujú verejné služby spôsobom, ktorý vytvára dodatočnú hodnotu prostredníctvom sociálnych výstupov a vplyvov.

⁽³⁹⁾ Článok 18 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ; článok 36 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ, článok 30 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ.

⁽⁴⁰⁾ Amsterdamská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, vyhlásenie 22.

⁽⁴¹⁾ Článok 3 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii (ZEU).

⁽⁴²⁾ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html> a ako sa zdôrazňuje v diskusnom dokumente Komisie Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030 COM(2019) 22 z 30. januára 2019.

⁽⁴³⁾ Vo vyhlásení 22 Amsterdamskej zmluvy týkajúcom sa osôb so zdravotným postihnutím sa už uvádzalo, že „Konferencia sa dohodla na tom, že pri vypracovávaní opatrení podľa článku 100a [(dnes článku 95)] Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva berú orgány [S]poločenstva do úvahy potreby postihnutých osôb“.

Zabezpečovať efektívnosť verejných výdavkov

Vzhľadom na objem verejného obstarávania a obmedzenia priamych sociálnych intervencií v dôsledku rozpočtových obmedzení môže byť obstarávanie priťažlivou oblasťou na podporu sociálnych cieľov. Strategické verejné obstarávanie predstavuje príležitosti, ako prostredníctvom existujúcich, plánovaných rozpočtov pozitívnym a inovatívnym spôsobom prispievať k riešeniu spoločenských výziev.

1.4. Súvislosť s politikami a právnymi predpismi EÚ a medzinárodnými politikami a právnymi predpismi

Táto príručka sa zameriava na požiadavky a príležitosti pre SZVO, ktoré vyplývajú zo smerníc o verejnom obstarávaní. Spôsob uplatňovania SZVO však ovplyvňujú aj mnohé ďalšie nástroje na úrovni EÚ a medzinárodnej úrovni, ktoré sú preň relevantné. V tomto oddiele sa uvádzajú niektoré najdôležitejšie zákony a politiky, ktoré SZVO ovplyvňujú.

Zákony EÚ týkajúce sa práce a nediskriminácie boli vytvorené s cieľom chrániť pracovníkov v rámci Európy. Týmto právnymi predpismi sa pracovníkom priznávajú práva v oblasti rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie⁽⁴⁴⁾, informácií o ich pracovných podmienkach, zosúladenia súkromného a pracovného života⁽⁴⁵⁾, práv týkajúcich sa neštandardných pracovných zmlúv⁽⁴⁶⁾, regulácie pracovného času, ochrany zdravia a bezpečnosti a informovania a porady so zamestnancami⁽⁴⁷⁾.

Tieto právne predpisy sú záväzné pre dodávateľov a subdodávateľov v rámci EÚ a verejní obstarávatelia musia zabezpečiť, aby sa tieto ustanovenia vykonávali na všetkých pracoviskách. Podrobnejšie informácie o príslušných právnych predpisoch sa uvádzajú v nasledujúcom texte a v kapitolách 4 a 5.

Európska komisia diskutuje s rôznymi zainteresovanými stranami v členských štátoch EÚ o podpore kvality a dôstojných pracovných postupov v rámci verejného obstarávania a spolupracuje s nimi na jej praktickej realizácii. V posledných rokoch európski sociálni partneri, konkrétne odbory a organizácie zamestnávateľov, vypracovali niekoľko odvetvových príručiek o obstarávaní najlepšej hodnoty, často s finančnou podporou zo strany Komisie. Tieto príručky sa týkajú zmluvných stravovacích služieb⁽⁴⁸⁾, súkromných bezpečnostných služieb⁽⁴⁹⁾ a služieb priemyselného čistenia⁽⁵⁰⁾. V týchto referenčných príručkách sa zdôrazňujú prínosy obstarávania služieb na základe kvalitatívnych kritérií a najlepšieho pomeru ceny a kvality. Uvádzajú sa v nich aj konkrétne príklady z oblasti zákaziek na poskytovanie bezpečnostných, upratovacích a stravovacích služieb, ktoré ilustrujú, ako si prístup založený na kvalite vyžaduje spravodlivé pracovné podmienky pre zamestnancov. Existuje aj príručka o verejnom obstarávaní v oblasti inžinierskych služieb, ktorá obsahuje indikácie o zohľadňovaní sociálnych aspektov⁽⁵¹⁾.

Európsky pilier sociálnych práv

Európsky parlament, Rada a Komisia vyhlásili v roku 2017 európsky pilier sociálnych práv, ktorým sa stanovili princípy pre spravodlivejšiu a inkluzívnejšiu Európsku úniu a do centra európskej agendy sa dostali sociálne priority⁽⁵²⁾.

⁽⁴⁴⁾ () V oblasti zamestnanosti pozri, okrem iného, smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006, s. 23); nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie (Ú. v. EÚ L 141, 27.5.2011, s. 1); smernicu Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. EÚ L 180, 19.7.2000, s. 22); smernicu Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. EÚ L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽⁴⁵⁾ Pozri okrem iného smernicu 92/85/EHS z 19. októbra 1992 o zavedení opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci tehotných pracovníčok a pracovníčok krátko po pôrode alebo dojčiacich pracovníčok (Ú. v. ES L 348, 28.11.1992, s. 1); smernicu 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby (Ú. v. EÚ L 180, 15.7.2010, s. 1).

⁽⁴⁶⁾ Pozri okrem iného smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2008/104/ES z 19. novembra 2008 o dočasnej agentúrnej práci (Ú. v. EÚ L 327, 5.12.2008, s. 9); smernicu Rady 1999/70/ES z 28. júna 1999 o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP (Ú. v. ES L 175, 10.7.1999, s. 43).

⁽⁴⁷⁾ Prehľad sociálneho *acquis* EÚ je uvedený v pracovnom dokumente útvarov Komisie SWD(2016)50 final z 8. marca 2016. Ďalšie iniciatívy, ktoré vznikli po tomto dátume, sú uvedené v nasledujúcich odsekoch.

⁽⁴⁸⁾ Choosing best value in contracting food services (Výber najlepšej hodnoty pri obstarávaní stravovacích služieb) https://contract-catering-guide.org/wp-content/uploads/2019/09/Catering-Services_Best-Value-Guide_EN_Web.pdf.

⁽⁴⁹⁾ Buying quality private security services (Nákup kvalitných súkromných bezpečnostných služieb) http://www.securebestvalue.org/wp-content/uploads/2014/11/Best-Value-Manual_Final.pdf.

⁽⁵⁰⁾ Selecting Best Value – A guide for public and private organisations awarding contracts for cleaning services (Výber najlepšej hodnoty – príručka pre verejné a súkromné organizácie, ktoré zadávajú zákazky na čistiace služby) <http://www.cleaningbestvalue.eu/the-guide.html>.

⁽⁵¹⁾ How to derive MEAT criteria – Introducing quality criteria into public procurement (Ako odvodiť kritériá ekonomicky najvýhodnejšej ponuky – zavádzanie kritérií kvality do verejného obstarávania) https://www.efcanet.org/sites/default/files/2020-01/MEAT%20booklet_final.pdf.

⁽⁵²⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_sk.

Európska komisia predstavila v januári 2020 oznámenie s názvom Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie ⁽⁵³⁾, v ktorom sa uvádzajú prvé úvahy týkajúce sa akčného plánu na vykonávanie európskeho piliera sociálnych práv. Zároveň sa v ňom spomína sociálne zodpovedné verejné obstarávanie ako nástroj na využívanie existujúcich finančných prostriedkov spôsobom, ktorý podporuje začleňovanie a pracovné príležitosti.

Na úrovni EÚ boli prijaté konkrétne právne predpisy, ktorými sa táto ambícia na vytvorenie spravodlivejšej a inkluzívnejšej Európskej únie zavádza do praxe a ovplyvňujú sa postupy verejného obstarávania. Cieľom smernice (EÚ) 2019/1152 o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach je zaistiť, aby mali všetci pracovníci vrátane tých, ktorí majú „neštandardné“ dohody o pracovných podmienkach, prístup k informáciám o svojich pracovných podmienkach a nepodliehali nespravodlivým podmienkam. Konkrétne sa v nej požaduje, aby do roku 2022 všetci pracovníci v EÚ:

- mali prístup k písomným informáciám o základných aspektoch svojej práce, a to od začiatku pracovného vzťahu,
- nemuseli okrem výnimočných prípadov absolvovať skúšobnú lehotu dlhšiu ako šesť mesiacov,
- mali nárok nájsť si doplnkové zamestnanie, pričom budú zakázané doložky o výhradnosti, s pracovníkmi sa nebude zaobchádzať nepriaznivo a uplatnia sa obmedzenia týkajúce sa doložiek o nezlučiteľnosti,
- vedeli v dostatočnom predstihu, kedy sa bude vykonávať práca,
- dostali písomnú odpoveď na žiadosť o preradenie na inú, bezpečnejšiu pracovnú pozíciu a
- absolvovali bezplatnú povinnú odbornú prípravu, ktorú im je zamestnávateľ povinný poskytnúť.

Okrem toho musia členské štáty stanoviť pravidlá, aby predišli zneužívaniu zmlúv o práci na vyžiadanie, ako sú napríklad dohody, pri ktorých pracovníci nemajú garantovanú prácu od zamestnávateľov (často označované ako „pracovné zmluvy s nestanoveným pracovným časom“). V prípade nedodržania týchto pravidiel zo strany zamestnávateľa majú pracovníci k dispozícii rozsiahly súbor ustanovení o presadzovaní.

Zmluvy o verejných zákazkách môžu zahŕňať podmienky, ktorými sa zaistí, aby zamestnávatelia tieto pravidlá dodržiavali (dodávatelia aj subdodávatelia) a ktorými sa v prípade ich porušenia stanovujú primerané sankcie.

V smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, ktorú členské štáty musia transponovať do 2. augusta 2022, sa zavádza niekoľko nových minimálnych nárokov v oblasti dovolenky z rodinných dôvodov a flexibilných foriem organizácie práce vrátane:

- otcovskej dovolenky: otcovia/rovnocenní druhí rodičia si môžu vziať aspoň desať pracovných dní otcovskej dovolenky v čase narodenia dieťaťa, ktoré sa nahrádzajú minimálne v rovnakej výške ako nemocenské dávky,
- posilnenia existujúceho práva na štyri mesiace rodičovskej dovolenky tým, že dva z týchto štyroch mesiacov budú neprenosné z jedného rodiča na druhého a budú nahrádzané v primeranej výške. Rodičia majú zároveň právo požiadať o flexibilné čerpanie tejto dovolenky,
- zavedenia opatrovateľskej dovolenky pre pracovníkov, ktorí poskytujú osobnú opateru alebo podporu rodinnému príslušníkovi alebo osobe žijúcej v rovnakej domácnosti ako pracovník. Pracujúca osoba s opatrovateľskými povinnosťami si môže vziať päť dní dovolenky ročne,
- predĺženia existujúceho práva požiadať o flexibilné formy organizácie práce (skrátенý pracovný čas, flexibilný pracovný čas a flexibilné pracovisko) pre všetkých pracujúcich rodičov detí do veku aspoň osem rokov a všetky osoby s opatrovateľskými povinnosťami.

Zmluvy o verejných zákazkách môžu opäť obsahovať podmienky, ktorými sa zaistí dodržiavanie týchto pravidiel zo strany zamestnávateľov vrátane dodávateľov a subdodávateľov.

Spôsob vykonávania verejných zákaziek môžu takisto v blízkej budúcnosti ovplyvniť ďalšie pripravované iniciatívy Komisie v oblasti udržateľnosti a pracovných práv [napr. návrh smernice o primeraných minimálnych mzdách v Európskej únii ⁽⁵⁴⁾].

⁽⁵³⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie“ zo 14. januára 2020 [COM(2020) 14 final].

⁽⁵⁴⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady z 28. októbra 2020 o primeraných minimálnych mzdách v Európskej únii, COM (2020) 682 final. Tento legislatívny návrh budú musieť prijať spoluzákodarcovia EÚ a bude nutná jeho transpozícia na vnútroštátnej úrovni.

Európsky akt o prístupnosti

V smernici (EÚ) 2019/882 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb ⁽⁵⁵⁾ – známej aj ako Európsky akt o prístupnosti – sa stanovujú spoločné normy a povinnosti na účely harmonizácie požiadaviek na prístupnosť určitých výrobkov a služieb. Zaisťuje sa tak možnosť prístupu k výrobkom a službám pre osoby so zdravotným postihnutím a staršie osoby. Zároveň je tu zohľadnený záväzok vyplývajúci z Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, a to uľahčiť zmluvným štátom plnenie povinností týkajúcich sa prístupnosti. Uľahčuje aj zabezpečenie toho, aby osoby so zdravotným postihnutím mali možnosť aktívne sa podieľať na rozhodovacích procesoch o politikách a programoch vrátane tých, ktoré sa ich priamo dotýkajú. Smernica sa vzťahuje na tieto výrobky a služby ⁽⁵⁶⁾:

- počítače a operačné systémy,
- platobné terminály a bankomaty,
- automaty na predaj lístkov a odbavovacie zariadenia,
- interaktívne samoobslužné terminály poskytujúce informácie,
- inteligentné telefóny,
- televízne zariadenia súvisiace so službami digitálnej televízie,
- telefonické služby a súvisiace vybavenie,
- prístup k audiovizuálnym mediálnym službám, ako je televízne vysielanie a súvisiace vybavenie pre spotrebiteľa,
- niektoré služby spojené s leteckou, autobusovou, železničnou a vodnou osobnou dopravou,
- bankové služby pre spotrebiteľov,
- elektronické knihy,
- elektronický obchod,
- odpovedanie na jednotné európske číslo tiesňového volania „112“.

Záväzné požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb budú platiť od roku 2025 ⁽⁵⁷⁾.

Zlepšenie prístupnosti pitných fontánok v Baskicku (Španielsko)

Úvod/cieľ verejného obstarávania

Mutualia, poskytovateľ sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, ktorý prevádzkuje 17 centier služieb v Baskicku, sa rozhodol riešiť problém plastového odpadu a znížiť náklady na balenú vodu tým, že nainštaluje pitné fontánky napojené na verejnú vodovodnú sieť, aby ľudia namiesto kupovanej balenej vody mohli využívať vodu z vodovodu. Cieľom bolo poskytnúť vysokokvalitnú pitnú vodu pri rôznych teplotách.

Prístup

Zákazka, ktorá bola pod finančným limitom EÚ, bola pridelená na základe ekonomicky najvýhodnejšej ponuky, ktorá sa posudzovala podľa ceny (50 %) a kvality (50 %). Súčasťou kritéria kvality boli aspekty týkajúce sa prístupnosti, napríklad výška fontánok a jednoduchosť použitia pre ľudí so zníženou mobilitou.

Mutualia udelila viac bodov spoločnosti, ktorá ponúkala fontánky ľahko použiteľné aj pre ľudí s problémami so zrakom alebo ľudí so zníženou pohyblivosťou rúk alebo ramien.

Výsledky

V januári 2019 Mutualia vo svojich 17 centrách služieb zaviedla 40 nových pitných fontánok a poskytla svojim zamestnancom fľaše na vodu na opakované použitie. Mutualia ročne ušetrí na vode pre pacientov, zamestnancov a návštevníkov okolo 17 000 €. V rámci zahrnutia požiadaviek na prístupnosť víťazná spoločnosť ponúkla väčšie tlačidlá na identifikáciu typu vody. Okrem toho sú poháre umiestnené v takej polohe, aby sa ľahšie naplnili aj osobám

⁽⁵⁵⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70).

⁽⁵⁶⁾ Článok 2 smernice 2019/882/EÚ.

⁽⁵⁷⁾ Touto smernicou sa stanovuje výnimka pre služby mestskej, prímestskej a regionálnej dopravy, ako aj služby poskytované mikropodnikmi (podnik zamestnávajúci menej ako 10 osôb, ktorého ročný obrat neprekračuje 2 milióny EUR alebo ročná súvaha neprekračuje 2 milióny EUR).

na invalidnom vozíku. Okrem polohy pohárov zohľadnila Mutualia aj výšku miesta, kde sa poháre naplňajú, a udelila viac bodov fontánkam, v ktorých bolo umiestnené nižšie.

Získané poznatky

ahrnutím kritérií prístupnosti dokázala Mutualia zabezpečiť, aby nakúpené vodné fontánky fungovali pre všetkých pacientov a návštevníkov zdravotníckeho strediska. Tým, že umožnila prístup k staniciam na dopĺňanie vody pre všetkých, nielenže pomáha ľuďom zachovávať pitný režim a dobrý zdravotný stav, ale ušetrí aj okolo 17 000 € na nákladoch a výrazne zníži množstvo plastového odpadu.

Zdroj:

https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue_91_Case_Study_173_Mutualia.pdf

Podľa článku 42 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ a článku 60 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ je nutné požiadavky na prístupnosť, ktoré sa stanovujú v právnych aktoch EÚ, zahrnúť do technických špecifikácií, ak je predmet obstarávania určený pre využívanie fyzickými osobami, či už verejnosťou alebo zamestnancami verejného obstarávateľa. Ďalej sa v smerniciach 2014/24/EÚ a 2014/25/EÚ vyžaduje, aby sa v prípade, že sa právnym aktom Únie prijali záväzné požiadavky na prístupnosť, technické špecifikácie vzťahujúce sa na kritériá prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo dizajn vhodný pre všetkých používateľov vymedzili odkazom na daný akt. V Európskom akte o prístupnosti sa stanovujú takéto záväzné požiadavky na prístupnosť výrobkov a služieb, na ktoré sa vzťahuje. Týmto záväznými požiadavkami na prístupnosť sa zaisťuje, aby boli výrobky a služby navrhnuté a vyrobené tak, aby sa maximalizovalo ich predpokladané používanie osobami so zdravotným postihnutím. Podľa možnosti by vo výrobku alebo na ňom mali byť takisto uvedené prístupné informácie o jeho fungovaní a prvkoch súvisiacich s prístupnosťou. V súťažných podkladoch možno odkazovať na harmonizované normy alebo technické špecifikácie pre požiadavky na prístupnosť súvisiace s poskytovaním výrobkov alebo služieb, ktoré vypracovali európske normalizačné organizácie, napríklad normu EN 17161:2019 o prístupnosti.

V prípade výrobkov a služieb, ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti Európskeho aktu o prístupnosti, nie sú požiadavky na dostupnosť stanovené týmto aktom záväzné. V každom prípade, ak sa aktom o prístupnosti alebo inými právnymi predpismi EÚ pre akýkoľvek výrobok alebo službu stanovujú pravidlá a povinnosti týkajúce sa prístupnosti a ak ich vlastnosti, prvky alebo funkcie spĺňajú príslušné požiadavky Európskeho aktu o prístupnosti, možno predpokladať, že spĺňajú aj ďalšie právne predpisy, ak nie je stanovené inak. Verejní obstarávatelia sa v každom prípade môže rozhodnúť aplikovať požiadavky na prístupnosť nad rámec požiadaviek stanovených v práve EÚ. Európsky akt o prístupnosti zahŕňa aj dobrovoľné požiadavky na prístupnosť zastavaného prostredia využívaného klientmi služieb, na ktoré sa vzťahuje samotná smernica o prístupnosti. Členské štáty sa môžu rozhodnúť, že budú vyžadovať dodržiavanie týchto požiadaviek ⁽⁵⁸⁾.

Revidovaná smernica o vysielaní pracovníkov

Vyslaným pracovníkom je osoba, ktorá počas vymedzeného obdobia vykonáva prácu na území iného členského štátu EÚ, než je štát, v ktorom bežne pracuje ⁽⁵⁹⁾. V EÚ sa nachádzajú približne 3 milióny vyslaných pracovníkov ⁽⁶⁰⁾, pričom mnohí z nich sa podieľajú na poskytovaní verejných služieb alebo prác. Smernica o vysielaní pracovníkov ⁽⁶¹⁾ bola prvýkrát prijatá v roku 1996 a výrazne zmenená v roku 2018. Jej cieľom je nájsť rovnováhu medzi slobodou cezhraničného poskytovania služieb a ochranou pracovníkov. Revíziou v roku 2018 sa posilnila zásada rovnosti medzi vysielanými pracovníkmi a pracovníkmi v hostiteľskom štáte vrátane rovnakého odmeňovania. Podľa revidovanej smernice o vysielaní pracovníkov ⁽⁶²⁾ majú vysielaní pracovníci nárok na všetky kogentné ⁽⁶³⁾ pracovné podmienky hostiteľského štátu, ktoré sa vzťahujú na:

- a) maximálnu dĺžku pracovného času a minimálny čas odpočinku;
- b) minimálnu ročnú dĺžku platenej dovolenky,

⁽⁵⁸⁾ Odôvodnenie 49, článok 4 ods. 4 a príloha III k smernici 2019/882.

⁽⁵⁹⁾ Článok 2 smernice 96/71/ES.

⁽⁶⁰⁾ Zdroj: Vysielanie pracovníkov – správa o prenosných dokumentoch A1 vydaných v roku 2018, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, november 2019, dostupné na: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22302&langId=en>.

⁽⁶¹⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 96/71/ES zo 16. decembra 1996 o vysielaní pracovníkov v rámci poskytovania služieb (Ú. v. ES L 18, 21.1.1997, s. 1), zmenená smernicou (EÚ) 2018/957.

⁽⁶²⁾ Smernica (EÚ) 2018/957 musí byť transponovaná do vnútroštátneho práva do 30. júla 2020 a nemožno ju uplatňovať pred týmto dátumom. V prípade odvetvia cestnej dopravy zostávajú pravidlá zo smernice o vysielaní pracovníkov z roku 1996 platné až do prijatia novej smernice o presadzovaní, ktorou sa mení smernica 2006/22/EÚ. Ďalšie informácie nájdete v praktickej príručke Európskej komisie o vysielaní pracovníkov z roku 2019: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21472&langId=en>

⁽⁶³⁾ Stanovené zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením a/alebo univerzálne alebo všeobecne platnými kolektívnymi zmluvami a arbitrážnymi nálezmi.

- c) odmeňovanie vrátane sadzby za nadčasy, toto sa nevzťahuje na zamestnanecké systémy doplnkového dôchodkového poistenia;
- d) podmienky prenájmania pracovníkov, najmä dodanie pracovníkov dočasnými zamestnávateľmi,
- e) zdravie, bezpečnosť a hygienu pri práci,
- f) ochranné opatrenia, pokiaľ ide o pracovné podmienky tehotných žien alebo žien, ktoré nedávno porodili, detí a mladistvých,
- g) rovnaké zaobchádzanie s mužmi a ženami a iné protidiskriminačné ustanovenia,
- h) podmienky ubytovania pracovníkov, ktoré zamestnávateľ poskytuje pracovníkom, ktorí sú mimo svojho obvyklého miesta výkonu práce,
- i) prídavky alebo náhradu cestovných nákladov, stravných a ubytovacích nákladov pre pracovníkov mimo domova z pracovných dôvodov.

Po 12 mesiacoch, alebo ak je to odôvodnené zamestnávateľom, po 18 mesiacoch, sa na vyslaného pracovníka začnú vzťahovať všetky kogentné podmienky vyplývajúce z pracovného práva hostiteľského štátu, s výnimkou a) určitých podmienok uzatvárania a skončenia pracovnoprávneho vzťahu vrátane doložiek o zákaze konkurencie a b) zamestnaneckých systémov doplnkového dôchodkového poistenia.

Verejní obstarávatelia by si mali byť týchto požiadaviek vedomí pri hodnotení ponúk a monitorovaní dodržiavania pracovného práva.

Dohovory MOP

Základné dohovy Medzinárodnej organizácie práce (MOP) sa výslovne spomínajú v smerniciach o verejnom obstarávaní⁽⁶⁴⁾ a ich dodržiavanie sa často vyžaduje aj vo vnútroštátnych zákonoch a iných právnych predpisoch týkajúcich sa verejného obstarávania. Osem základných dohovorov sa týka:

1. slobody združovania a ochrany práva organizovať sa,
2. práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať,
3. nútenej alebo povinnej práce,
4. zrušenia nútenej práce,
5. minimálneho veku,
6. najhorších foriem detskej práce,
7. rovnakého odmeňovania,
8. diskriminácie v zamestnaní a povolani.

Vytvorenie osobitnej skupiny na monitorovanie pracovných podmienok dodávateľa v Kodani (Dánsko)

Cieľ verejného obstarávania

Kodaň prijíma opatrenia proti sociálnemu dampingu, v rámci ktorých do zmlúv zahŕňa pracovné doložky s cieľom zaistiť spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých zamestnancov pracujúcich pre jeho dodávateľov a subdodávateľov.

Prístup

1. Spravodlivé podmienky odmeňovania a pracovné podmienky
2. Spravodlivá hospodárska súťaž pre všetky podniky
3. Viac učňovských miest a miest na získavanie pracovných skúseností pre mladých ľudí v procese vzdelávania

Zamestnanci dodávateľov mesta Kodaň a ich subdodávateľov pracujúci v Dánsku majú nárok na minimálne mzdové tarify vrátane sadzby za nadčasy, maximálnu dĺžku pracovného času a minimálny čas odpočinku a minimálnu ročnú dĺžku platenej dovolenky v súlade s pracovnou doložkou a smernicou.

⁽⁶⁴⁾ Príloha X k smernici 2014/24/EÚ, príloha XIV k smernici 2014/25/EÚ, príloha X k smernici 2014/23/EÚ.

Výsledky

Kodaň vytvorila osobitnú skupinu zloženú z deviatich osôb, ktorej úlohou je monitorovať plnenie pracovných doložiek všetkými jeho dodávateľmi vrátane subdodávateľov. Táto osobitná skupina má oprávnenie kedykoľvek navštíviť ľubovoľný typ pracoviska v Dánsku. Dôsledne sa monitorujú podmienky odmeňovania a pracovné podmienky u dodávateľov z rôznych oblastí, ako je stavebníctvo, čistiace služby a doprava. Každý rok sa vykoná okolo 600 kontrol plnenia podmienok. Asi jednu tretinu z nich tvoria kontroly na mieste, zatiaľ čo v rámci ostatných sa skúmajú podmienky konkrétnych zamestnancov na základe dokumentácie o odmeňovaní, pracovnom čase, daniach atď.

Prístup tejto osobitnej skupiny pri vykonávaní inšpekcií je založený na hodnotení rizík, pričom sa zameriava primárne na oblasti s najvyšším rizikom podvodov. V prípade porušení sa začne dialóg so zamestnávateľom. Ak nie je zaznamenané žiadne zlepšenie, zamestnávateľ musí zaplatiť sankciu a v krajnom prípade má mesto právo na zrušenie zmluvy.

Získané poznatky

Ukázalo sa, že systém návštev vykonávaných internými zástupcami je účinnejší ako externé zabezpečovanie monitorovania pracovných podmienok. Vo všeobecnosti nesie zodpovednosť za všetky porušenia v rámci dodávateľskej siete hlavný dodávateľ. Väčšina porušení vzniká na nižších stupňoch dodávateľskej siete, na úrovni subdodávateľov a ich subdodávateľov. V prípade podozrenia na porušenie zmluvy je dôležité zozbierať informácie o identite pracovníkov na danom pracovisku a ich presnom pracovnom čase. To môže byť niekedy náročná úloha. Kodaň spustila pilotný projekt, v rámci ktorého sa pracovníci musia pomocou preukazu totožnosti zaregistrovať vždy pri príchode na pracovisko a odchode z neho. Pomocou tohto systému sa možno ľahšie zamerať na zmluvy so zvýšeným rizikom sociálneho dampingu, keďže umožňuje získať informácie o počte zamestnaných pracovníkov, type práce, forme zamestnania, pracovnom čase atď.

Smernica o oneskorených platbách ⁽⁶⁵⁾

Platby v súlade s podmienkami dohodnutými v zmluve dostáva menej ako 40 % podnikov v EÚ. Účinky oneskorených platieb presahujú rámec konkrétnych zmluvných vzťahov a nepriaznivo ovplyvňujú celé hospodárstvo. Keď podniky dostávajú platby s omeškaním, dochádza k prepúšťaniu zamestnancov, oneskoreniu platieb dodávateľom a odkladaniu investičných plánov. Celý dodávateľský reťazec je ohrozený a stáva sa menej odolným.

Platba načas je povinnosťou podľa smernice o oneskorených platbách ⁽⁶⁶⁾. Táto povinnosť sa vzťahuje na obchodné transakcie medzi subjektmi verejného sektora a podnikmi, ako aj medzi podnikmi. Verejní obstarávatelia musia zabezpečiť včasné platby dodávateľom tým, že ich vykonávajú v rámci 30-dňového časového limitu stanoveného smernicou (tento časový limit môže byť podľa potreby 60 dní len v prípade verejnoprávnych subjektov poskytujúcich vnútroštátne služby zdravotnej starostlivosti) ⁽⁶⁷⁾. Okrem toho existujú kroky, ktoré môžu verejní obstarávatelia vykonať v rámci postupu verejného obstarávania, aby zvýšili pravdepodobnosť, že subdodávatelia budú počas plnenia zmluvy vyplácaní načas. Viac informácií o tejto téme nájdete v oddiele 5.5.

KAPITOLA 2

Organizačná stratégia pre sociálne nakupovanie

2.1. Ako dosiahnuť, aby sa SZVO dostalo na program dňa

SZVO si vyžaduje vodcovstvo a odhodlanie v rámci štruktúry riadenia, a to od politickej úrovne až po kľúčové subjekty s rozhodovacou právomocou a správcov rozpočtu. V tejto kapitole sa skúma, ako možno toto odhodlanie zaistiť a uvádzajú sa v nej príklady organizačných stratégií pre SZVO.

Zdôraznite prínosy a príležitosti

V menších aj väčších komunitách môže SZVO prispieť k merateľnému pokroku v plnení sociálnych cieľov, ako je ochrana ľudských práv, podpora rovnosti a vytváranie vysokokvalitných pracovných miest a začleňovanie. Preto by zabezpečenie podpory na vysokej úrovni na jeho vykonávanie malo byť v princípe jednoduché.

⁽⁶⁵⁾ Viac informácií nájdete na adrese https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/late-payment_en

⁽⁶⁶⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/7/EÚ zo 16. februára 2011 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách (Ú. v. EÚ L 48, 23.2.2011, s. 1).

⁽⁶⁷⁾ Článok 4 smernice 2011/7/EÚ.

SZVO môže prispieť aj k plneniu globálnych cieľov. V celi udržateľného rozvoja OSN č. 12 – Zabezpečiť udržateľné modely spotreby a výroby – sa napríklad vyzývajú vlády, aby podporovali využívanie postupov verejného obstarávania na dosiahnutie pokroku v oblasti agendy pre udržateľný rozvoj (cieľ 12.7) ⁽⁶⁸⁾.

Zaoberajte sa problémami a obavami

Ak chcete prijať stratégiu SZVO, je nutné venovať pozornosť prípadným obavám výkonných pracovníkov, manažérov a správcov rozpočtu vrátane vnímaných ďalších nákladov a zdrojov potrebných na účely sociálneho nakupovania.

Účinným spôsobom poukázania na prínosy SZVO je jeho prezentovanie v praxi, či už prostredníctvom príkladov z vašej organizácie alebo od iných verejných obstarávateľov. Táto príručka zahŕňa viaceré prípadové štúdie, ktoré predstavujú nákladovo efektívne a sociálne zodpovedné obstarávanie.

Okrem toho zdôraznite náklady vznikajúce v prípade nečinnosti, napríklad riziká poškodenia dobrej povesti, nedodržiavanie právnych predpisov, nesplnené ciele alebo nepriame náklady spôsobené sociálnymi problémami, ktoré znáša verejný sektor.

Osvedčený postup

- Zabezpečte podporu SZVO na vysokej úrovni tým, že zdôrazníte záväzky a príležitosti, ako aj riziká vyplývajúce z nečinnosti. Podporte svoje argumenty príkladmi sociálneho obstarávania z reálneho života, ktoré realizovala vaša spoločnosť alebo iní.

2.2. Vymedzenie cieľov

Ako sa uvádza v kapitole 1, v priebehu obstarávania sa môže objaviť množstvo rôznych sociálnych aspektov. Vytvorenie stratégie SZVO môže pomôcť určiť zameranie pri sociálnom nakupovaní.

Identifikujte existujúce ciele

Zvážte, či ciele SZVO môžete založiť na existujúcich európskych, vnútroštátnych, regionálnych alebo miestnych prioritách, ako je sociálne začlenenie či vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny. Identifikujte tieto priority a zvážte potenciálne prínosy, ktoré môžu byť výsledkom obstarávania.

Zmapujte politiky a činnosti v oblasti obstarávania

Ako verejný obstarávateľ môžete už mať zavedené politiky obstarávania, napríklad zelenú politiku, politiku udržateľného obstarávania alebo inovačné či priemyselné stratégie zamerané na konkrétne odvetvia. Zmapujte aktuálne ciele a činnosti v oblasti obstarávania a identifikujte príležitosti, ako zosúladiť SZVO s týmito cieľmi.

Identifikáciou existujúcich priorít a zmapovaním aktuálnych politík a činností v oblasti obstarávania môžete identifikovať najrelevantnejšie sociálne ciele. Ak ciele SZVO opriete o existujúce politiky a priority, môže vám to pomôcť legitimizovať sociálne nakupovanie a zvýšiť pozornosť a zdroje dostupné pre SZVO.

Osvedčený postup

- Pochopte existujúce sociálne ciele vašej organizácie a zvážte, ako ich zosúladiť s aktuálnou politikou a praxou verejného obstarávania. Identifikujte potenciálne synergie, nedostatky alebo prekážky pri dosahovaní sociálnych cieľov prostredníctvom obstarávania.

2.3. Konzultácia so zainteresovanými stranami

Do účinného SZVO býva zapojených viacero zainteresovaných strán a konzultácia je nevyhnutným krokom pri príprave organizačnej stratégie sociálneho nakupovania.

⁽⁶⁸⁾ Pozri <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>

Konzultácia so zainteresovanými stranami pri tvorbe stratégie SZVO na úrade pre verejné obstarávanie spolkového ministerstva vnútra v Nemecku

Cieľ verejného obstarávania

Centrum kompetencií pre udržateľné verejné obstarávanie na spolkovom ministerstve vnútra (KNB) spolupracovalo so Spolkovým združením pre informačné technológie, telekomunikácie a nové médiá (Bitkom) na príprave spoločnej stratégie obstarávania udržateľných výrobkov a služieb v oblasti IKT. Hlavným cieľom tejto spoločnej iniciatívy je spolupráca verejných obstarávateľov a dodávateľov, aby sa zaručili sociálne normy a spravodlivé pracovné podmienky v rámci globálneho dodávateľského reťazca na výrobu IKT.

Prístup

Delegácia združenia Bitkom, zložená z dodávateľov rôznych veľkostí, s rôznymi výrobnými portfóliami z odvetvia IKT, spolu s KNB rokovali v rokoch 2017 až 2019 o 3. verzii vyhlásenia. Podľa tohto vyhlásenia si budú môcť verejní obstarávatelia z federálnej vlády, regionálnej štátnej správy a miestnej samosprávy overiť transparentnosť veľkoobjemových zákaziek až do tretieho stupňa dodávateľského reťazca, ako aj dodržiavanie sociálnych pracovných noriem v rámci výroby obstarávanej položky. Toto vyhlásenie zahŕňa súlad so základnými dohovormi MOP a dohovormi č. 1, 102, 131, 155 a 170. Po schválení návrhu znenia prebehla konzultácia so zainteresovanými stranami. Experti zo združenia Bitkom a KNB vyzvali viac než 20 zástupcov občianskej spoločnosti, cirkví a iných verejných obstarávateľov, aby sa k vyhláseniu vyjadrili a zúčastnili sa na následnom stretnutí. KNB a Bitkom niektoré návrhy priamo implementovali, zatiaľ čo ďalšie zobrali do úvahy na účely ďalšieho preskúmania alebo ich zamietli. Po zverejnení nového vyhlásenia v máji 2019 KNB a Bitkom pozvali zainteresované strany na ďalšie stretnutie, aby im objasnili prijaté rozhodnutia s ohľadom na navrhované pripomienky a vstupy.

Výsledky

Výsledkom konzultácie so zainteresovanými stranami bola aktualizovaná verzia vyhlásenia o záväzkoch. Mnohé z návrhov zainteresovaných strán boli zahrnuté a prispeli k objasneniu niektorých aspektov vyhlásenia. Tento postup zároveň pomohol KNB a združeniu Bitkom prepojiť vyhlásenie s činnosťami monitorovania občianskej spoločnosti. Aktualizované vyhlásenie, ktoré zahŕňa prísnejšie požiadavky na overovanie zo strany spoločností v porovnaní s predchádzajúcim stavom, slúži ako vzor pri obstarávaní výrobkov a služieb IKT zo strany subjektov verejného sektora v Nemecku, ktoré môžu toto vyhlásenie využiť ako pomôcku pri zabezpečovaní toho, aby dodávatelia plnili zákazky transparentným spôsobom, ktorý je v súlade so sociálnymi pracovnými normami. V prípade veľkoobjemových zákaziek môže táto kontrola transparentnosti siahať až do tretieho stupňa dodávateľského reťazca.

Získané poznatky

Postup zapájania zainteresovaných strán bol pracovne náročný, najmä pokiaľ ide o posudzovanie predložených pripomienok. Bol však v mnohých ohľadoch užitočný, najmä spätná väzba týkajúca sa zrozumiteľnosti a jasnosti normy. V priebehu tohto procesu mali zúčastnené strany možnosť porozumieť názorom a potrebám všetkých zainteresovaných strán.

Súčasťou konzultácie so zainteresovanými stranami môžu byť prieskumy alebo rozhovory, organizovanie seminárov a konferencií, na ktorých sa stretnú príslušné vnútorné aj vonkajšie zainteresované strany, pričom sa podporuje kolaboratívny prístup k sociálnej zodpovednosti na základe participatívneho dialógu. Dostupné by mali byť aj konzultácie, do ktorých by sa mohli zapojiť osoby so zdravotným postihnutím.

Stanovte východiskový stav sociálneho verejného obstarávania

Konzultáciou so zainteresovanými stranami sa môže stanoviť východiskový stav aktuálnych postupov sociálneho verejného obstarávania. Sú napríklad sociálne požiadavky už zahrnuté do niektorých obstarávaní? Dokáže trh tieto požiadavky naplniť? Do akej miery súčasná očakávaná zohľadňujú najlepšie postupy na trhu?

Získajte spätnú väzbu a postrehy odborníkov

Zapájanie zainteresovaných strán do postupu vytvárania stratégie pomáha formovať a zlepšovať jej obsah a môže vytvárať odhodlanie naplňovať jej ciele.

Konzultácie by mali prebehnúť s týmito zainteresovanými stranami:

- verejní obstarávatelia – odborníci vykonávajúci nákup, ktorých zručnosti sú potrebné na prípravu a vyhodnocovanie ponúk,
- používatelia – vrátane zamestnancov, občanov a občianskej spoločnosti (napr. osôb so zdravotným postihnutím a ich organizácií), ktorí stanovujú dopyt po tovare a službách a ovplyvňujú sociálne očakávania,
- sociálni partneri, konkrétne organizácie zamestnávateľov a odbory, ktoré môžu pomôcť zabezpečiť čo najlepšie pracovné podmienky pre zamestnancov a dodržiavanie vnútroštátnych právnych predpisov a kolektívnych zmlúv pred plnením zákaziek aj počas nich,
- podniky (vrátane organizácií sociálneho hospodárstva a sociálnych podnikov) – potenciálni dodávatelia a subdodávatelia, ktorí poskytnú poznatky o súčasnej praxi, dodávateľských reťazcoch a možnostiach zlepšenia,
- iné orgány, ktoré môžu priniesť náhľad do pracovnej problematiky,
- medzinárodné organizácie, ako je Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a Medzinárodná organizácia práce (MOP) poskytujú poradenské materiály a konzultácie,
- odborové alebo priemyselné združenia, ktoré môžu byť schopné šíriť informácie a zhromažďovať názory účastníkov trhu a
- ďalšie relevantné externé organizácie – vrátane MVO a občianskych skupín, ktoré zohrávajú úlohu pri presadzovaní sociálnej zodpovednosti, a technických expertov (napr. v oblasti prístupnosti) – ktorých účasť môže zvýšiť transparentnosť a zodpovednosť stratégie SZVO.

Identifikácia príležitostí na podporu sociálnych podnikov v meste Söderhamn (Švédsko)

Cieľ verejného obstarávania

Mesto Söderhamn na základe oficiálneho návrhu mestského zastupiteľstva začalo skúmať príležitosti, ako určiť aspoň dve verejné obstarávania, pri ktorých sa zohľadnia sociálne kritériá a pozornosť sa bude venovať podpore sociálneho začlenenia a sociálnych podnikov.

Prístup

Vykonalo sa posúdenie potrieb a začal sa dialóg so sociálnymi podnikmi, aby sa zladili služby, ktoré tieto podniky poskytujú, s potrebami obstarávateľa. Výsledkom posúdenia potrieb a dialógu so sociálnymi podnikmi bolo obstarávanie na nákup dodávok košov s čerstvým ovocím pre zamestnancov mestského úradu raz alebo dvakrát do týždňa. Táto zákazka bola pod finančným limitom stanoveným na uplatňovanie smerníc o verejnom obstarávaní a účasť a predkladanie ponúk boli vyhradené len pre sociálne podniky.

Výsledky

Zvítavala ponuka na dodávky košov s ekologickým, lokálne pestovaným ovocím, ktoré doručuje sociálny podnik zameraný na integráciu na trhu práce. Dodávateľ mal možnosť na doručovanie košov s ovocím zamestnať osobu, ktorá bola dlhodobo nezamestnaná. Cena košov bola plne porovnateľná s cenami komerčnej spoločnosti, ktorá doručuje súkromnému sektoru. Dodávateľ navyše predtým dostával od mesta peňažný príspevok vo výške 60 000 EUR ročne, ktorý už dnes nie je potrebný.

V roku 2016 mal víťazný dodávateľ štyroch zamestnancov a v roku 2019 ich už bolo deväť. Od získania zákazky v pôvodnej verejnej súťaži daný sociálny podnik vytvoril aj centrum, ktorého cieľom je pomáhať mestu podporovať rozbiehanie ďalších sociálnych podnikov, s verejným obstarávaním ako jednou zo stratégií rastu. Zároveň spoločne s deviatimi ďalšími sociálnymi podnikmi založil národné združenie s cieľom združiť všetky švédске sociálne podniky zamerané na integráciu na trhu práce na jednom webovom sídle.

Získané poznatky

Malé verejné obstarávanie môže byť veľmi účinné. V tomto prípade malo pozitívny vplyv na komerčný aj sociálny úspech dodávateľa. Hoci išlo o malý nákup, vyžadoval si čas a rozhodnutie obstarávateľa a riadenie a usmernenia, ktoré ho podporili.

Konzultácia so zainteresovanými stranami je prínosná vo všetkých štádiách strategického rozvoja, od úvodnej dohody o zámeroch až po stanovenie cieľov, vykonávanie a monitorovanie SZVO. Organizačný prístup k SZVO je presvedčivý len vtedy, ak zainteresované strany rozumejú podstate tejto výzvy, svojej úlohe pri jej riešení a pozitívnemu vplyvu, ktorý ich konanie môže mať.

Osvedčený postup

- Konzultujte s príslušnými zainteresovanými stranami, internými aj externými, aby ste lepšie pochopili prekážky a príležitosti súvisiace so sociálnym nakupovaním a zvýšili mieru prijatia SZVO zainteresovanými stranami.

2.4. Posúdenie rizík, určovanie prioritných zákaziek a stanovenie cieľov

Vzhľadom na obmedzené zdroje väčšiny verejných obstarávateľov nie je možné riešiť všetky sociálne problémy pre všetky výrobky a služby naraz. Niektoré výrobky a služby majú navyše rozličnú úroveň sociálnych vplyvov a rizika. Preto môže byť účelné uprednostniť menšiu skupinu výrobkov a služieb, pri ktorých môže mať SZVO najväčší vplyv na identifikované sociálne ciele.

Posúdenie rizika

Posúdením rizika spojeného s verejným obstarávaním vo vašej organizácii môžete identifikovať sociálne vplyvy súvisiace s rôznymi kategóriami nákupov. V niektorých odvetviach sú napríklad výraznejšie zastúpení zraniteľní pracovníci alebo v nich panuje vyššia miera rodovej nerovnosti. Niektoré výrobky môžu obsahovať suroviny alebo prísady pochádzajúce z oblastí zasiahnutých konfliktom alebo regiónov s nízkymi pracovnými normami.

V rámci posúdenia rizika sa identifikujú udalosti alebo podmienky, ktoré môžu zabrániť naplneniu sociálnych cieľov vášho obstarávania. Riziko je merané na základe dvoch faktorov: do akej miery je pravdepodobné, že tieto udalosti alebo podmienky nastanú? Ak nastanú, do akej miery to ovplyvní sociálne ciele?

Pri posudzovaní rizika výrobkov a služieb by sa mali zohľadniť:

- Základné pracovné podmienky – existuje riziko, že sa v rámci odvetvia nedodržiavajú dohovory MOP alebo príslušné vnútroštátne normy alebo normy EÚ? Sú zlé podmienky známym problémom v rámci výrobného procesu (napr. textil, elektronika, dlažbový kameň) alebo poskytovanie služieb (napr. sociálny damping v rámci služieb stravovania, upratovania a stavebníctva)?
- Pracovná sila – aký druh práce sa využíva pri výrobe a poskytovaní služieb a aké riziká s tým súvisia? Využíva napríklad odvetvie zvyčajne neštandardnú prácu, ako sú napríklad pracovné zmluvy s nestanoveným pracovným časom, neregistrovaní alebo migrujúci pracovníci, alebo vykazuje rozdiely v prístupe k pracovníkom na základe pohlavia, rasy alebo iných faktorov?
- Kontinuita služieb – existuje riziko, že zmena poskytovateľa alebo podmienok existujúcej zmluvy môže nepriaznivo ovplyvniť používateľov služby? Analýzou pomeru prínosu a rizika by sa mali odhaliť potenciálne vplyvy na bezpečnosť a dobré podmienky ľudí, ktorí využívajú služby, a osoby, ktoré ich opatrujú. Platí to najmä pre sociálne služby pomáhajúce osobám v zraniteľnom postavení, starším ľuďom alebo osobám so zdravotným postihnutím.
- Súvislosť s predmetom zákazky – sociálne požiadavky musia dostatočne súvisieť s *konkrétnymi* obstarávanými výrobkami alebo službami (pozri kapitolu 4). Túto súvislosť môže byť ťažšie nájsť v prípade dlhých a komplexných dodávateľských reťazcov, napríklad v prípade odvetvia IKT. Mali by ste zvážiť, po aký stupeň dodávateľského reťazca je možné riziko posúdiť.

Jedným spôsobom na posudzovanie rizík je klasifikácia pravdepodobnosti, že riziká nastanú (pomocou číselnej stupnice) a vyplývajúcich dôsledkov. Táto klasifikácia by mohla byť takisto súčasťou konzultácie so zainteresovanými stranami. Výrobky a služby, ktoré získajú vysoké hodnotenie z hľadiska pravdepodobnosti a dôsledkov a pri ktorých vidno jasnú súvislosť s predmetom zákazky, by sa mali riešiť prioritne.

Posúdenie rizika je dôležité aj pre jednotlivé verejné obstarávania. Na jeho základe možno v rámci dodávateľského reťazca alebo poskytovania služieb identifikovať vysokorizikové body a zabezpečiť dodržiavanie zásady proporcionality (to znamená požiadavky, ktoré sú zahrnuté v obstarávaní, sú dostatočné na dosiahnutie osobitných sociálnych cieľov, pričom nepresahujú potrebnú mieru).

Dlhé a komplexné globálne dodávateľské reťazce nie sú dostatočne transparentné a pre verejných obstarávateľov môže byť ťažké získať prístup k informáciám. Mnohé MVO však pracujú na zlepšení dostupnosti týchto informácií, napríklad organizácie Electronics Watch⁽⁶⁹⁾ alebo Swedwatch⁽⁷⁰⁾. Hoci niektoré z týchto informácií môžu byť zamerané na maloobchod a verejnú spotrebu, sú stále vysoko relevantné z hľadiska podobných výrobkov obstarávaných verejným sektorom. Môžu pomôcť pri identifikácii sociálnych rizík, pre ktoré existujú overovacie nástroje a programy, takže sa predídze zbytočným obmedzeniam hospodárskej súťaže.

Posudzovanie rizík pri verejnom obstarávaní na Úrade pre verejnú správu a e-Government (Difi), Nórsko

Cieľ verejného obstarávania

Nórsky Úrad pre verejnú správu a e-Government (Difi) poskytol verejným obstarávateľom zoznam vysokorizikových výrobkov, aby im pomohol vytvárať povedomie o potrebe uplatňovať náležitú starostlivosť vo vzťahu k dodržiavaniu ľudských práv. Na základe tohto zoznamu môžu verejní obstarávatelia vyčleniť primerané prostriedky na posúdenie ponúk a sledovanie kritérií SZVO počas fázy plnenia zákazky. Tento zoznam zahŕňa rôzne odvetvia, napr. stavebné materiály, elektroniku a IKT, nábytok, kancelárske potreby, textil a potraviny, a vzťahuje sa na všetky úrovne výrobného procesu – od ťažby surovín po konečnú montáž.

Prístup

Úrad Difi získava údaje na posúdenie rizika zo správ, článkov, filmov a akademického výskumu. Okrem toho absolvoval rozhovory s dodávateľmi, a do určitej miery aj s priemyselnými organizáciami/iniciatívami s cieľom získať vstupné údaje na pochopenie fungovania dodávateľských reťazcov. Na mapovanie dodávateľských reťazcov použil údaje o obchode, keďže ich transparentnosť a sledovateľnosť býva často obmedzená.

Výsledky

Zoznam vysokorizikových výrobkov úradu Difi je zdrojom užitočných informácií o rizikách v rámci skupín výrobkov, ako aj konkrétne v rámci vybraných kategórií výrobkov. Môže slúžiť ako usmerňujúci nástroj pri riešení zásady proporcionality vo vzťahu k otázke, ktoré skupiny a osobitné kategórie výrobkov vybrať, ak sa pri plánovaní činností v rámci verejného obstarávania používajú nástroje SZVO. Zároveň môže pomôcť dodávateľom vysokorizikových výrobkov stanoviť si pre svoje globálne dodávateľské reťazce ako prioritu náležitú starostlivosť v oblasti ľudských práv. Ďalšie informácie o zozname vysokorizikových výrobkov sú uvedené tu: <https://www.anskaffelser.no/public-procurement/socially-responsible-public-procurement/information-about-high-risk-products>

Získané poznatky

Pri získavaní prístupu k informáciám o dodávateľských reťazcoch sa objavuje niekoľko súvisiacich problémov. Vo väčšine prípadov neexistuje dostatočná transparentnosť vzhľadom na komplexnú a dynamickú sieť dodávateľov, od výrobných surovín až po dopravu do Európy, alebo s ohľadom na služby poskytované domácimi a zahraničnými subjektmi. Zoznam vysokorizikových výrobkov úradu Difi je užitočným nástrojom pre verejných obstarávateľov pri rozhodovaní, ktoré výrobky vybrať v rámci SZVO. Používaním tohto zoznamu sa môže znížiť riziko porušovania ľudských práv v rámci dodávateľského reťazca vysokorizikových výrobkov. Tento zoznam však nie je úplný. Vysokorizikové môžu byť aj ďalšie výrobky, ktoré sa v zozname aktuálne nenachádzajú, a v takých prípadoch by verejní obstarávatelia mali bližšie preskúmať riziko porušovania ľudských práv v súvislosti s danými výrobkami a službami.

Určovanie prioritných zákaziek

Nie všetky zákazky prinášajú rovnaké príležitosti na plnenie sociálnych cieľov. Určenie prioritných zákaziek môže pomôcť identifikovať zákazky s najvyšším potenciálnym vplyvom. Pri určovaní prioritných zákaziek si položte tieto otázky:

- Aké sociálne riziká alebo potenciálne sociálne prínosy súvisia s touto zákazkou a do akej miery sú dôležité?
- Sú rozsah a trvanie zákaziek dostatočné na to, aby ovplyvnili postupy dodávateľa? Ak nie, môžete spolupracovať s inými verejnými orgánmi a spojiť dopyt v danej kategórii?

⁽⁶⁹⁾ Electronics Watch je nezávislá organizácia, ktorej cieľom je združovať obstarávateľov z verejného sektora a organizácie občianskej spoločnosti z oblastí výroby elektroniky s odborníkmi na ľudské práva a globálnymi dodávateľskými reťazcami. Viac informácií na adrese: <http://electronicswatch.org/en>

⁽⁷⁰⁾ Swedwatch je nezávislá organizácia so zameraním na ľudské práva a nešetrné správanie voči životnému prostrediu v rôznych odvetviach vrátane potravinárskeho, kovospracujúceho a textilného odvetvia a ťažby dreva a nerastných surovín. Viac informácií na adrese: <https://swedwatch.org/en/teman/public-procurement/>

- Existujú sociálne výhodnejšie alternatívy a sú cenovo dostupné? Hrozí v prípade zahrnutia sociálnych aspektov neprimerané obmedzenie hospodárskej súťaže?
- Aký dlhý je dodávateľský reťazec výrobku? Ako sa môže verejné obstarávanie účinne zamerať na bod, ktorý môže byť v rámci dodávateľského reťazca rizikový alebo v ktorom možno vytvoriť prínosy?
- Možno na sociálne ciele priamo aplikovať overiteľné kritériá obstarávania? Existuje prípadne účinnejší spôsob na vykonávanie danej politiky prostredníctvom iných nástrojov, ktoré ma verejný obstarávateľ k dispozícii?
- Do akej miery bude daná sociálna činnosť viditeľná? Môže pomôcť zvýšenie povedomia o sociálnych problémoch v dodávateľských reťazcoch medzi zamestnancami, dodávateľmi a možno dokonca širokou verejnosťou? Ak nebudeme v tejto oblasti konať, existuje riziko poškodenia dobrého mena?
- Existujú príležitosti vyhradiť zákazku pre sociálne organizácie, ktoré priamo podporujú zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnených osôb?

Ďalším aspektom pri uprednostňovaní zákaziek, najmä v prípade povinného SZVO, je finančný limit obstarávania, od ktorého zavediete sociálne ustanovenia. Smernice o verejnom obstarávaní sa vzťahujú len na obstarávania, ktorých hodnota presahuje vymedzené finančné limity stanovené na základe povahy zákazky a obstarávateľa ⁽¹⁾. SZVO je možné realizovať aj v prípade zákaziek, ktorých hodnota je nižšia ako tieto finančné limity alebo ktoré nepatria do rozsahu pôsobnosti týchto smerníc.

Stanovenie cieľov

Stanovenie cieľov svedčí o odhodlaní naplniť sociálne ciele, zvyšuje motiváciu a vytvára rámec na meranie pokroku.

Pri každej príslušnej kategórii výrobkov alebo služieb si stanovte osobitný cieľ pre každý sociálny cieľ. Účinné ciele sú merateľné (kvantifikovateľné), dosiahnuteľné (stanovené s ohľadom na aktuálny východiskový stav) a majú stanovený dátum splnenia.

Osvedčené postupy

- Oboznámte sa so sociálnymi vplyvmi vášho verejného obstarávania tak, že vykonáte posúdenie rizík. Ak je to potrebné, konzultujte s odborníkmi z iných oddelení vašej organizácie (napríklad z pracovného oddelenia), odbormi, dodávateľmi alebo nezávislými MVO, aby ste lepšie porozumeli dodávateľským reťazcom a pracovným podmienkam súvisiacim s obstarávanými výrobkami a službami.
- Vytvorte stratégiu SZVO, v ktorej uvediete kategórie obstarávania alebo konkrétne zákazky, pri ktorých uprednostníte SZVO. V prípade každej priority stanovte merateľný a dosiahnuteľný cieľ, ktorý sa má splniť do konkrétneho dátumu.

2.5. Začlenenie SZVO do postupov a politík verejného obstarávania

Pri začleňovaní SZVO do postupov a politík verejného obstarávania zvážte tieto faktory:

- právny a regulačný rámec – vrátane toho, do akej miery je SZVO v súlade s právnymi predpismi EÚ a daného štátu týkajúcimi sa verejného obstarávania a s medzinárodnými záväzkami EÚ,
- inštitucionálny rámec – vrátane toho, či je obstarávanie centralizované alebo decentralizované a čo to znamená pre riadenie a monitorovanie SZVO,
- štruktúra riadenia – vrátane vytvorenia nových štruktúr na riadenie začleňovania SZVO, ako sú pracovná skupina, ktorej súčasťou sú kľúčové zainteresované strany, alebo vymenovanie lídrov SZVO v rámci príslušných oddelení,
- určovanie zodpovednosti – vrátane identifikovania lídrov, odborníkov a obstarávateľov na primeraných pozíciách, ktorí dokážu byť hnacou silou a zabezpečiť dosiahnutie cieľov,
- prístup k odborným znalostiam – vrátane zapojenia odborníkov z vašej organizácie na záležitosti týkajúce sa SZVO, spolupráce s príslušnými oddeleniami alebo organizáciami, či už interne alebo externe, a oslovovania ďalších organizácií, ktoré by mohli vedieť poradiť pri vykonávaní opatrení v rámci SZVO alebo ho riadiť,
- dostupnosť odbornej spôsobilosti a zdrojov – zvážte, či sú potrebné činnosti zamerané na budovanie spôsobilosti alebo poskytnutie jasných usmernení a kritérií.

⁽¹⁾ Aktuálne finančné limity sú uvedené na adrese: https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/rules-implementation/thresholds_en

Podpora začlenenia prostredníctvom komunikácie

Obširne informujte o cieľoch SZVO, aby ste dosiahli ich začlenenie v rámci organizácie. Zabezpečte, aby boli úlohy a zodpovednosti zamestnancov vo vašej organizácii jasne vymedzené. Vnútorňa komunikácia môže byť sprostredkovaná napríklad formou seminárov, informačných bulletinov, alebo môže byť začlenená na intranet vašej organizácie.

Rovnako dôležitá je aj vonkajšia komunikácia. Informovaním trhu o sociálnych cieľoch ešte pred uverejnením verejného obstarávania poskytnete dodávateľom viac času na reakciu. Ak o týchto cieľoch informujete verejnosť, zvýši sa tak vaša zodpovednosť a váš príklad môže inšpirovať ďalších, aby tiež konali. Môže to takisto prispieť k dosiahnutiu konsenzu vo veci postupov zahŕňajúcich použitie sociálnych aspektov.

A napokon výmena poznatkov o osvedčených postupoch (alebo rizikách, ktorým sa dá vyhnúť) s ďalšími verejnými obstarávateľmi môže prispieť k urýchleniu učenia sa o SZVO. Táto výmena poznatkov môže prebiehať na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej či dokonca medzinárodnej úrovni. Najmä výmena poznatkov v rámci EÚ môže pomôcť zvýšiť úroveň požadovaných verejnými obstarávateľmi v Európe a podporiť tak vnímanie väčšej sociálnej zodpovednosti ako normy.

Pracovná skupina siete Procura+ pre sociálne zodpovedné verejné obstarávanie IKT

Cieľ verejného obstarávania

Sieť Procura+ vytvorila záujmovú skupinu pre sociálne zodpovedné verejné obstarávanie s cieľom podporiť výmenu informácií o činnostiach spojených s verejným obstarávaním a podporiť verejných obstarávateľov pri obstarávaní hardvérových výrobkov informačných a komunikačných technológií (IKT). Súčasťou skupiny sú verejní obstarávatelia z celej Európy vrátane samosprávneho orgánu Greater London Authority, mesta Štokholm, mestskej rady Barcelony, organizácie Advanced Procurement for Universities and Colleges Scotland (APUC) a mesta Haarlem.

Prístup

Členovia záujmovej skupiny spolu komunikujú a vymieňajú si poznatky súvisiace so SZVO prostredníctvom pravidelných osobných a virtuálnych stretnutí. S podporou organizácie Electronics Watch a siete ICLEI Europe skupina vytvára kritériá, špecifikácie a ustanovenia, v ktorých sa zohľadňuje sociálna zodpovednosť v rámci celého dodávateľského reťazca výrobkov IKT.

Výsledky

Zdieľaním skúseností a príkladov najlepších postupov si môžu zúčastnení verejní obstarávatelia rozširovať vedomosti a odborné znalosti v oblasti SZVO. Skupina zároveň slúži ako platforma na predstavovanie plánovaných verejných obstarávaní a sprostredkovanie komunikácie medzi verejnými obstarávateľmi a potenciálnymi dodávateľmi a distribútormi o ich potrebách a schopnostiach. Skupina spoločným úsilím vytvorila špecifický súbor kritérií: How to procure fair ICT hardware - criteria set for socially responsible public procurement (Ako obstarávať spravodlivý hardvér IKT – súbor kritérií pre sociálne zodpovedné verejné obstarávanie). Tento dokument zahŕňa podmienky účasti, technické špecifikácie, kritériá na vyhodnotenie ponúk a doložky o plnení zmluvy. Súbor kritérií je ambiciózny, keďže nezostáva len na úrovni taviarní, ale venuje sa aj problémom vo fáze ťažby surovín.

Získané poznatky

Spolupráca s ďalšími obstarávateľmi z verejného sektora a zdieľanie poznatkov týkajúcich sa trhu sú užitočné, keďže pomáhajú verejným obstarávateľom identifikovať bežné potreby a vyvinúť si stratégie, ako obstarávať výrobky vyrobené sociálne zodpovedným spôsobom, ktoré tieto potreby najlepšie spĺňajú.

Osvedčený postup

- Začleňte svoju stratégiu SZVO do svojich činností spojených s verejným obstarávaním. Určite zodpovednosti, zväzťte vytvorenie riadiacej skupiny a v širokej miere informujte o svojich cieľoch v oblasti sociálneho verejného obstarávania, aby zamestnanci a dodávatelia poznali vaše očakávania a ostatní verejní obstarávatelia získali motiváciu prijať podobné opatrenia.

2.6. Monitorovanie a vyhodnocovanie pokroku

Zber údajov o výkone v oblasti SZVO

K účinnému vykonávaniu SZVO patrí aj zriadenie monitorovacieho systému, ktorý slúži na meranie pokroku vzhľadom na stanovené ciele. Monitorovacie systémy môžu mať rôzne podoby, od jednoduchých databáz, do ktorých sa zaznamenáva využívanie sociálnych kritérií, až po špecializované systémy integrované do platforiem elektronického obstarávania.

Začlenenie monitorovania udržateľného verejného obstarávania do existujúceho systému podávania správ vo Flámsku (Belgicko)**Cieľ verejného obstarávania**

Flámska vláda pracovala na udržateľnom verejnom obstarávaní od roku 2008, v ktorom si stanovila cieľ dosiahnuť 100 % udržateľných verejných obstarávaní do roku 2020. V období rokov 2009 až 2015 boli prijaté dva akčné plány napomáhajúce pokroku pri dosahovaní tohto cieľa a následne sa udržateľné verejné obstarávanie stalo súčasťou integrovanej stratégie týkajúcej sa verejného obstarávania. Stanovili sa minimálne kritériá udržateľnosti pre deväť kategórií výrobkov a návrhy usmernení a kritérií pre ďalších 17 kategórií výrobkov. Len ak obstarané výrobky splnia tieto kritériá, môže Flámsko obstarávanie označiť za udržateľné.

Prístup

V roku 2017 bolo monitorovanie udržateľného verejného obstarávania integrované do systému riadenia zákaziek flámskej vlády. Všetky obstarávania, v prípade ktorých je hodnota zákazky 30 000 EUR alebo viac, sa musia zaregistrovať do tohto systému riadenia zákaziek, pričom je potrebné odpovedať na deväť povinných otázok týkajúcich sa udržateľného verejného obstarávania:

1. Uplatnenie základných kritérií udržateľnosti: úplne integrované do súťažných podkladov/vôbec alebo čiastočne integrované do súťažných podkladov/obstarávanie sa netýka kategórie výrobkov, pre ktorú boli vymedzené základné kritériá
2. Uplatnenie ďalších kritérií udržateľnosti: jedno alebo viac ďalších kritérií udržateľnosti v súťažných podkladoch/žiadne ďalšie kritériá udržateľnosti v súťažných podkladoch
3. Požadované osvedčenia týkajúce sa environmentálneho manažérstva: relevantné a zahrnuté do súťažných podkladov/relevantné, ale nezahrnuté do súťažných podkladov z osobitných dôvodov/nerelevantné
4. Prístup vyhradený pre sociálne podniky: áno/nie
5. Časť fázy plnenia zákazky vyhradená pre sociálne podniky: áno/nie
6. Použitie doložky o nediskriminácii: áno/nie
7. Použitie sociálnej doložky v súťažných podkladoch so zameraním na zamestnanie, vzdelávanie a odbornú prípravu: áno/nie
8. Použitie etickej doložky: relevantné a zahrnuté do súťažných podkladov/relevantné, ale nezahrnuté do súťažných podkladov z osobitných dôvodov/nerelevantné – obstarávanie sa netýka vysokorizikového tovaru
9. Inovačné verejné obstarávanie: inovácia je v predpredajnej fáze výskumu a vývoja/inovácia je v predpredajnej aj predajnej fáze/inovácia je v predajnej fáze/nezahŕňa žiadny inovatívny aspekt

Získané poznatky

Monitorovanie používania nástroja je potrebné na účely zaistenia jeho účinnosti. Keď Flámsko v rokoch 2015 a 2016 spozorovalo pokles nahláseného používania udržateľného verejného obstarávania, dokázalo riešiť dôležité prekážky, ktoré bránili naplneniu jeho cieľa pre rok 2020, vrátane integrácie doložiek o udržateľnosti do vzorov súťažných podkladov a identifikácie rámcových dohôd, pre ktoré boli potrebné ďalšie opatrenia.

Zdroje:

http://www.procuraplus.org/fileadmin/user_upload/Procura__case_studies/Procuraplus_case_study_Flanders.pdf
a <https://overheid.vlaanderen.be/monitoring-duurzame-overheidsopdrachten%20>

Najefektívnejším spôsobom je prepojiť monitorovanie SZVO s existujúcimi systémami podávania správ a audítorskými postupmi. Je pravdepodobné, že budete musieť svoje systémy mierne upraviť, napríklad pridať do softvéru na monitorovanie nové dátové polia. Zvážte aj externý, nezávislý audit výkonu SZVO vrátane referenčného porovnania verejného obstarávateľa s jeho výkonom v minulosti alebo výkonom iných organizácií.

Vyhodnocovanie a zlepšovanie SZVO

Pravidelne vyhodnocujte výsledky monitorovania, aby ste zabezpečili napredovanie v plnení cieľov a aby opatrenia želaným spôsobom prispievali k ich dosiahovaniu.

Keď organizácia splní svoje ciele, informujte o tom kolegov aj zainteresované strany mimo organizácie. Proces konzultácií a stanovovania cieľov sa následne začína odznova, aby sa zabezpečilo neustále zlepšovanie v oblasti sociálnych cieľov.

Systémová zmena na trhu nie je možná, ak sa dobré výsledky dosahujú v izolácii. Pomocou SZVO možno preukázať, že trh je schopný spĺňať vyššie štandardy, a upozorňovanie na túto skutočnosť môže prispieť k zvýšeniu všeobecných očakávaní zainteresovaných strán.

Osvedčený postup

- Monitorujte vykonávanie SZVO a pravidelne vyhodnocujte výsledky, aby ste zaistili napredovanie a vykonali potrebné úpravy stratégie alebo postupov verejného obstarávania.

KAPITOLA 3

Identifikácia potrieb a plánovanie verejného obstarávania

3.1. Úloha posúdenia potrieb pri SZVO

Posúdenie potrieb môže byť prvým štádiom cyklu verejného obstarávania pri SZVO, pred vyhlásením výberového konania. Cieľom posúdenia potrieb je zaistiť, aby existoval skutočný dopyt po tovare, službách alebo prácach, a identifikovať čo najviac sociálne zodpovedný spôsob, ako túto potrebu naplniť. Posúdením skutočných potrieb z hľadiska výsledkov sa stanoví rozsah a charakter požiadaviek, čím sa umožní flexibilnejšia a potenciálne nákladovo efektívnejšia reakcia zo strany trhu. Z hľadiska SZVO je účelom posúdenia potrieb:

- zabezpečiť, aby výsledok obstarávania spĺňal sociálne požiadavky,
- navrhnúť verejné obstarávanie a zákazky tak, aby umožňovali flexibilitu z časového hľadiska a zabezpečiť, aby sa mohlo zapojiť čo najviac organizácií vrátane organizácií sociálneho hospodárstva, sociálnych podnikov a neziskových a dobrovoľných organizácií a
- zvýšiť sociálne vplyvy a výsledky: overiť, či obstarávanie ponúka príležitosti na presadzovanie príslušných sociálnych a etických výsledkov.

Príklady toho, ako môže posúdenie potrieb ovplyvniť sociálny vplyv a výsledky v rámci obstarávania:

- miestny orgán vyberie flexibilnejšie a rozmanitejšie možnosti mobility na účely zvýšenia slobody v oblasti dopravy pre starších občanov a osoby so zdravotným postihnutím,
- miestny orgán poskytuje sociálne služby a služby starostlivosti upravené podľa potrieb jednotlivcov, pričom venuje špeciálnu pozornosť aspektom týkajúcim sa pohlavia ⁽⁷²⁾,
- orgán štátnej správy zahrnie do zmluvy o dielo na dodanie stavebných prác doložku týkajúcu sa možností zamestnania a odbornej prípravy pre nezamestnané a znevýhodnené osoby,
- nemocnica požiada poskytovateľa zdravotníckeho vybavenia, aby na účely transparentnosti v rámci svojho dodávateľského reťazca s pomocou organizácií občianskej spoločnosti monitoroval a overoval pracovné podmienky robotníkov.

Posúdenie potrieb má potenciál šetriť peniaze a vytvárať sociálnu návratnosť investícií, preto predstavuje dôležitú súčasť postupu pred verejným obstarávaním. Môže si vyžadovať kultúrnu zmenu v rámci organizácie – prechod od zameriavania sa na počet nakúpených jednotiek k premýšľaniu o tom, ako napĺňať potreby udržateľným spôsobom a s ohľadom na sociálne výstupy.

Konzultácia s používateľmi

Osoby, ktoré využívajú výrobky, služby alebo práce a osoby, ktoré ich nakupujú, často nie sú totožné. Môže ísť o iné osoby v rámci organizácie, zamestnancov iného verejného orgánu alebo občanov (napr. pacienti v nemocnici, obyvatelia, študenti v škole alebo na univerzite). V rámci konzultácie sa môžu identifikovať sociálne problémy a verejné obstarávanie sa môže upraviť tak, aby sa čo najlepšie využila príležitosť na pozitívne sociálne vplyvy. Na konzultáciu s používateľmi pred spustením verejného obstarávania možno využívať tieto techniky:

- rozpošlite dotazníky alebo online prieskum s cieľom určiť potreby a preferencie používateľov,
- pozorujte a analyzujte existujúce spôsoby používania,
- pozvite všetky príslušné zainteresované strany na stretnutie s cieľom zhodnotiť súčasné postupy a spoločne naplánovať zlepšenie sociálnych výstupov v ďalšom obstarávaní a/alebo
- pozvite všetkých používateľov, aby sa zúčastnili na prezentáciách dodávateľov, ktoré sa konajú v rámci prípravnej trhovej konzultácie (pozri oddiel 3.2),
- zabezpečte, aby bol dotazník prístupný pre osoby so zdravotným postihnutím.

⁽⁷²⁾ Posúdenie potrieb môže byť založené aj na rodovej analýze. EIGE ju vymedzuje ako „kritické preskúmanie toho, ako môžu rozdiely v rodových úlohách, činnostiach, potrebách, príležitostiach a právach/oprávneniach v určitých situáciách alebo kontextoch ovplyvniť mužov, ženy, dievčatá a chlapcov. Rodová analýza skúma vzťahy medzi ženami a mužmi, ich prístup k zdrojom a kontrolu nad nimi a obmedzenia, ktorým vo vzájomnom vzťahu čelia“, pozri: EIGE, Uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti, koncepcie a vymedzenia.

Konzultácia s používateľmi so špeciálnymi potrebami v oblasti mobility v Rotterdame (Holandsko)**Cieľ verejného obstarávania**

V Rotterdame využíva dopravné služby 30 000 občanov so špeciálnymi potrebami. Pre rôzne cieľové skupiny sú k dispozícii rôzne služby, čo v minulosti viedlo k ich roztrieštenosti a občasnej nedostatočnosti. Mesto Rotterdam sa preto rozhodlo integrovať všetky služby mobility, zefektívniť prevádzku svojho vozového parku a ponúknuť tak svojím zákazníkom dopravné služby, ktoré najlepšie naplnia ich potreby.

Prístup

Rotterdam vykonal komplexný prieskum so zameraním na zákazníkov, aby odhalil nenaplnené potreby a skúsenosti zákazníkov, ktoré si vyžadovali multidisciplinárne riešenia. Mesto využilo inovatívny postup Forward Commitment Procurement, v rámci ktorého informovalo trh o svojich sociálnych potrebách a požadovaných výsledkoch ešte pred spustením verejného obstarávania a prisľúbilo nákup novovytvorenej služby, ak splní stanovené špecifikácie. Na trhovom dialógu sa zúčastnili zástupcovia skupín koncových používateľov, ktorí poskytli priamu spätnú väzbu.

Výsledky

Víťazným dodávateľom je konzorcium rôznych účastníkov trhu vrátane MSP, ktoré v súčasnosti zavádza dopravnú službu zameranú na používateľa s mechanizmami, ktoré umožňujú jej neustále vylepšovanie. Táto služba ponúka prispôbenie mobility (vrátane rozpočtu na osobnú mobilitu), takže Rotterdam môže na každodennej báze zohľadňovať osobné preferencie a charakteristiky používateľov. Zároveň poskytuje osobnú podporu a poradenstvo pre klientov, ktorí sa chcú naučiť cestovať nezávislejšie a získať tak väčšiu samostatnosť. Vodiči sú navyše v priamom kontakte s organizáciami zameranými na skvalitňovanie života a môžu tak monitorovať potreby klientov a reagovať na ne. Obstarané vozidlá majú takmer nulové emisie (sú elektrické) a ročná investícia má sociálnu návratnosť investícií viac než 2 milióny EUR.

Získané poznatky

Nepodceňujte komplexnosť zmysluplného dialógu a zdroje potrebné na jeho dosiahnutie. Začnite s týmto procesom dostatočne skoro, aby ste získali všetky potrebné podrobné informácie od používateľov a dodávateľov, posúďte právne aspekty prístupu a zaistite, aby bolo prispôbené riešenie čo najbližšie potrebám používateľov.

Vytvorenie vyhlásenia o potrebách

Na základe informácií zozbieraných počas konzultácie s používateľmi by malo byť možné vytvoriť jednoduché vyhlásenie o potrebách s opisom dôvodu nákupu a zohľadnením akýchkoľvek alternatív nákupu.

Vyhlásenie o potrebách možno použiť na vypracovanie podnikateľského zámeru pre verejné obstarávanie, ako aj na informovanie dodávateľov v rámci prípravnej trhovej konzultácie a zadávania zákazky. Hlavné zainteresované osoby, ako sú používatelia služby, občania či MVO, možno požiadať, aby vyhlásenie o potrebách zo sociálneho hľadiska posúdili, vzniesli voči nemu námietky alebo ho podporili.

Osvedčený postup

- Ako jeden z prvých krokov v rámci postupu verejného obstarávania vypracujte posúdenie potrieb. Na základe konzultácií s kolegami a koncovými používateľmi budete mať väčšiu istotu, že kupujete ten správny výrobok alebo službu, a navyše spôsobom, ktorý môže priniesť pozitívne sociálne výstupy.

Príklad SZVO vo vyhlásení o potrebách

Verejný obstarávateľ požaduje obnovenie zmluvy na upratovacie služby na účely každodenného upratovania všetkých mestských budov.

Po konzultácii so súčasnými zamestnancami a ďalšími zainteresovanými stranami verejný obstarávateľ vyžaduje, aby sa pri plnení zákazky dodržali tieto sociálne aspekty:

- spravodlivé odmeňovanie zamestnancov vrátane všetkých odpracovaných nadčasov,
- kariérny postup vrátane odbornej prípravy a úpravy rozpisov služieb v prípade účasti na kurzoch,

- zosúladienie pracovných a rodinných záväzkov, využívanie zmlúv na plný alebo čiastočný úväzok s rozpismi služieb a zmien, ktoré zohľadňujú potreby rodinného života,
- ochrana zdravia pri práci prostredníctvom využívania čistiacich prostriedkov, ktoré neohrozujú zdravie.

3.2 . Trhový dialóg

Pred začiatkom verejného obstarávania sa bežne používa trhovú konzultáciu na identifikáciu potenciálnych dodávateľov a príslušných výrobkov a služieb. Dodávatelia dostanú čas a zadanie, aby sa mohli pripraviť na predkladanie ponúk. Všeobecné a sociálne podniky môžu napríklad vytvoriť partnerstvá, aby posilnili sociálne výstupy.

Niektoré postupy – najmä súťažné dialógy alebo rokovacie konania môžu poskytovať viac príležitostí na dialóg s uchádzačmi v priebehu postupu verejného obstarávania. Po ukončení verejného obstarávania by sa uchádzačom malo ponúknuť vyhodnotenie výsledkov a odporúčania, ako zlepšiť svoje sociálne ponuky v budúcich obstarávaníach.

Trhový dialóg v rámci SZVO môže slúžiť na tieto účely:

- identifikácia potenciálnych uchádzačov a riešení s pozitívnymi sociálnymi vplyvmi,
- vytvorenie kapacity na trhu na účely splnenia sociálnych potrieb a požiadaviek,
- vytvorenie koncepcie obstarávania a zákazky tak, aby sociálne kritériá boli relevantné, spojené s predmetom zákazky, dosiahnuteľné a nediskriminačné,
- pomoc pre dodávateľov, aby predložili ponuky obsahujúce silné sociálne prvky a
- poskytnutie spätnej väzby dodávateľom po skončení postupu.

Medzi prínosy trhového dialógu patrí lepšie plánovanie a riadenie SZVO, najmä ak prebieha ako súčasť postupu posúdenia potrieb. Tieto činnosti zároveň pomáhajú verejným obstarávateľom lepšie pochopiť kapacitu potenciálnych uchádzačov z hľadiska plnenia sociálnych cieľov a ambícií. Dialóg môže zvýšiť vašu dôveryhodnosť u dodávateľov a mnohí z nich vítajú možnosť reagovať na sociálne požiadavky ešte pred začatím verejného obstarávania. Stručne povedané, trhový dialóg môže prispieť k vytvoreniu podmienok potrebných na realizáciu SZVO, a to interne u samotného verejného obstarávateľa, ako aj v rámci trhu.

3.2.1. *Prípravná trhovú konzultácia*

Pravidlá EÚ výslovne umožňujú prípravnú trhovú konzultáciu s dodávateľmi, pričom sa v nich uvádza, že ⁽⁷³⁾: „[v]erejní obstarávatelia môžu pred začatím postupu obstarávania uskutočniť trhovú konzultáciu s cieľom pripraviť obstarávanie a informovať hospodárske subjekty o svojich plánoch obstarávania a požiadavkách na obstarávanie.“ Uvádza sa tu takisto, že v rámci trhovej konzultácie možno žiadať o rady nezávislých expertov, orgány alebo účastníkov trhu, a to za predpokladu, že takéto rady nenarušia hospodársku súťaž ani nepovedú k porušeniu zásad nediskriminácie a transparentnosti.

V praxi je veľmi dôležité zabezpečiť, aby boli prípravné trhovú konzultácie uverejnené transparentne a dostatočne vopred. Okrem toho dbajte na to, aby ste všetky informácie, ktoré poskytnete účastníkom počas trhových konzultácií, sprístupnili aj ostatným hospodárskym subjektom, ktoré sa trhovej konzultácie nemôžu zúčastniť, a aby bol ponechaný dostatok času na predkladanie ponúk. Povinnosťou verejných obstarávateľov je zabezpečiť v rámci verejného obstarávania rovnaké zaobchádzanie so všetkými uchádzačmi, takže trhovú konzultácia by nemala viesť k nespravodlivej výhode alebo nevýhode pre uchádzača ⁽⁷⁴⁾.

3.2.2. *Príprava na prípravnú trhovú konzultáciu*

Prvým krokom v rámci procesu prípravnej trhovej konzultácie je zväziť, aké by mali byť výsledky vašej zákazky – vrátane sociálnych výstupov. Dôležitou prípravnou činnosťou je aj výber správneho tímu ľudí z vašej organizácie, ktorí budú spolupracovať s aktérmi na trhu. Zapojte zamestnancov z oblasti verejného obstarávania, technických pracovníkov, manažerov a prípadne koncových používateľov, ako aj interných alebo externých odborníkov s osobitnými znalosťami v oblasti sociálnych prvkov zákazky.

⁽⁷³⁾ Článok 40 smernice 2014/24/EÚ. Podobné ustanovenie týkajúce sa zákaziek v oblasti verejnoprospešných služieb je obsiahnuté v článku 58 smernice 2014/25.

⁽⁷⁴⁾ V niektorých prípadoch môže trhovú konzultáciu pred začatím verejného obstarávania, ktorá je stále prínosom z hľadiska prípravy obstarávania, viesť k nevyhnutnému narušeniu hospodárskej súťaže. To sa môže stať napríklad v prípade, ak konzultácia vedie k tomu, že jeden alebo dvaja konkurenti získajú určité výhody oproti potenciálnym uchádzačom, ktorí sa jej nezúčastnili. Ak za týchto okolností nemožno prijať žiadne iné, menej rušivé opatrenie na zabezpečenie rovnakého postavenia pre všetkých v rámci hospodárskej súťaže (napríklad zdieľanie určitých informácií so všetkými uchádzačmi alebo vhodné formulovanie podmienok obstarávania), môže byť potrebné toto narušenie napraviť vylúčením záujemcov alebo uchádzačov, ktorí sa podieľali na príprave obstarávania.

Ďalej urobte analýzu trhu a zamyslite sa nad tým, do akej miery sú dodávatelia schopní naplniť sociálne potreby v súvislosti s plánovaným výrobkom, službou alebo prácou. Niektoré otázky na zváženie:

- Je trh dostatočne vyspelý na to, aby dokázal splniť dané sociálne požiadavky? Dokážu súčasní dodávatelia splniť sociálne potreby alebo vstupujú práve na trh noví dodávatelia so sociálnymi inováciami?
- Dokáže trh splniť sociálne požiadavky z technického hľadiska? Dokážu napríklad dodávatelia reagovať na žiadosti o informácie o pracovných podmienkach v rámci dodávateľského reťazca alebo na doložky o prínosoch pre spoločnosť v súvislosti s vytváraním pracovných miest? Ako sa budú takéto záväzky overovať a presadzovať?
- Koľko dodávateľov vie poskytnúť to, čo požadujete? Je kapacita trhu taká, že v rámci verejného obstarávania vznikne hospodárska súťaž alebo môžu sociálne požiadavky potenciálne obmedziť množstvo ponúk?
- Môžu sociálne požiadavky viesť k spolupráci dodávateľov z rôznych obchodných modelov, ako sú organizácie sociálneho hospodárstva a sociálne podniky, a k sociálnej inovácii? Ako by to fungovalo a ako upraviť nastavenie verejného obstarávania, aby sa táto spolupráca podporila?
- Fungujú dodávatelia odlišne alebo ponúkajú iné tovary či služby v rôznych geografických oblastiach? Ako by to ovplyvnilo sociálne aspekty ponuky?

Prostredníctvom sekundárneho výskumu a analýzy konkrétneho trhu sa môžu odhaliť sociálne zodpovedné riešenia, ktoré sú už k dispozícii, alebo dodávatelia môžu práve vyvíjať nové výrobky a prístupy, ktoré dokážu naplniť sociálne potreby.

A napokon než sa obrátite priamo na trh, porozprávajte sa s kolegami z iných subjektov, ktoré sú verejnými obstarávateľmi, aby ste zistili, čo obstarávajú oni v súvislosti s riešením sociálnych problémov a aké skúsenosti pritom získali. Ak pochopíte, čo funguje (alebo nefunguje) v prípade iného verejného obstarávateľa, môže vám to takisto pomôcť presvedčiť tých, ktorí rozhodujú, a kolegov s väčšou averziou voči riziku, aby podporili nový sociálny prístup k verejnému obstarávaniu.

3.2.3. *Ako zapojiť trh*

Existuje niekoľko stratégií a spôsobov, ako zapojiť aktérov na trhu. Do veľkej miery to závisí od dostupných zdrojov a času, ako aj požadovanej miery sociálnej inovácie.

Dotazníky pre dodávateľov a na preskúmanie trhu

Dotazníky sú užitočným a pomerne rýchlym spôsobom, ako získať informácie, odhadnúť mieru záujmu a schopnosť dodávateľov poskytovať sociálne riešenia. Dotazníky by sa mali rozšíriť medzi čo najväčší počet subjektov, v snahe dosiahnuť čo najväčšiu účasť dodávateľov.

Na základe analýzy prijatých odpovedí by ste sa mali vedieť lepšie rozhodnúť o rozsahu a ďalších krokoch stratégie a postupu verejného obstarávania. Dávajte si pozor, aby ste údaje nepoužili spôsobom, ktorý by poskytol priamu alebo nepriamu výhodu akémukoľvek potenciálnemu dodávateľovi, hoci aj neúmyselne. Transparentné predchádzanie takýmto výhodám by malo byť cieľom tohto prístupu.

Predbežné oznámenie

Predbežné oznámenie je typickým spôsobom včasného informovania trhu o úmysle zadať zákazku alebo rámcovú dohodu a možno ho použiť na začatie trhovej konzultácie. Predbežné oznámenie sa uverejňuje na webovom sídle Tenders Electronic Daily (TED), takže sa zobrazí aj subjektom mimo vášho domovského regiónu, ktoré môžu mať k sociálnym aspektom odlišný prístup.

Predbežným oznámením nevzniká žiadny záväzok začať postup verejného obstarávania a udeliť zákazku, ak je to však možné, malo by toto oznámenie obsahovať podrobnosti a časový harmonogram plánovaného obstarávania, keďže to prispieva k získaniu pozornosti účastníkov. Nezapadnite v predbežnom oznámení uviesť, akú formu odpovede od aktérov trhu očakávate, či už je to vyplnenie dotazníka, individuálne odpovede alebo účasť na trhovej konzultácii.

Predbežný plán obstarávania

Predbežný plán obstarávania vopred pripravuje dodávateľov na nadchádzajúce zmluvné príležitosti, takže získavajú čas na plánovanie a prípravu kvalitných odpovedí. Súčasťou týchto plánov môže byť vyhlásenie o potrebách, v ktorom uvediete konkrétnejšie informácie o svojich sociálnych potrebách a požiadavkách.

Podujatia Meet the Buyer/Meet the Supplier (stretnutie s obstarávateľom/dodávateľom)

Podujatia, na ktorých sa potenciálni obstarávatelia stretávajú s potenciálnymi dodávateľmi, predstavujú fórum, v rámci ktorého:

Mesto Haarlem (Holandsko) vedie konzultácie s aktérmi na trhu o sociálne zodpovedných riešeniach v oblasti IKT**Ciele verejného obstarávania**

V roku 2019 sa v Haarleme konalo podujatie nazvané „Meet the Buyer“ určené pre dodávateľov a distribútorov výrobkov a služieb z oblasti IKT. Cieľom tejto prípravnej trhovej konzultácie bolo preskúmať aktuálnu odozvu trhu a zhodnotiť jeho pripravenosť zahrnúť sociálne zodpovedné kritériá na vyhodnotenie ponúk a zmluvné doložky do nadchádzajúceho verejného obstarávania hardvéru IKT.

Prístup

Ešte pred podujatím Meet the Buyer požiadalo mesto Haarlem všetkých poskytovateľov, ktorí sa ho chceli zúčastniť, aby si vopred pripravili odpovede na konkrétne otázky. Išlo o tieto otázky pre dodávateľov:

1. Čo musí podľa ich názoru verejný obstarávateľ uviesť v súťažných podkladoch, aby mali dostatok informácií, ktoré im umožnia predložiť návrhy riešení na zlepšenie zodpovednosti v dodávateľskom reťazci?
2. Aké sú minimálne prijateľné normy z hľadiska sociálnej zodpovednosti, ktoré by mal verejný obstarávateľ očakávať od schopného dodávateľa v rámci tohto verejného obstarávania?
3. Boli by ochotní a schopní na požiadanie sprístupniť verejným obstarávateľom informácie týkajúce sa ich programu dodávateľskej zodpovednosti?
4. Používajú sa pri rozhodovaní o zaistení dodávok údaje o uplatňovaní pracovných a ľudských práv? Ako by bolo možné ich overiť?
5. Prijíma ich spoločnosť alebo dodávateľský reťazec kroky zamerané na riešenie vplyvu+ na pracovné a ľudské práva počas fázy ťažby surovín potrebných na výrobu? Ako by bolo možné ich overiť?
6. Majú k dispozícii dodávateľský reťazec, ktorý je schopný a) splniť všetky ich požiadavky a b) zmobilizovať sa krátko po zadaní zákazky?

Vzhľadom na tento formát podujatia mali dodávatelia príležitosť predstaviť krátku prezentáciu s cieľom informovať verejných obstarávateľov o súčasnom stave a možnostiach vo vzťahu k nadchádzajúcemu verejnému obstarávaniu. Hlavným prvkom podujatia bolo stretnutie World Café Session, na ktorom mohli verejní obstarávatelia a dodávatelia priamo a detailne diskutovať o témach načrtnutých v priebehu dňa. V tomto prípade boli pozvaní aj ďalší verejní obstarávatelia, aby viedli diskusiu s dodávateľmi, čím sa efekt zapojenia znásobil.

Výsledky

Vzhľadom na to, že mesto Haarlem zdieľalo informácie o plánovanom verejnom obstarávaní a súvisiace kľúčové otázky ešte pred podujatím Meet the Buyer, dodávatelia a distribútori sa naň mohli vopred pripraviť. To je dôležité najmä v prípade odvetví s komplexnými dodávateľskými reťazcami, ako aj novátorských kritérií, keďže nemožno očakávať, že jeden zástupca dodávateľa bude mať úplný prehľad o všetkých operáciách. Stretnutie World Café prinieslo mestu Haarlem nové poznatky týkajúce sa plánovaného verejného obstarávania, na základe ktorých sa nielen utvrdili v zavádzaní nových kritérií týkajúcich sa sociálnej zodpovednosti, ale rozhodli sa ich skombinovať aj s modelom obehového obstarávania.

Získané poznatky

Podujatia Meet the Buyer sú najúspešnejšie vtedy, keď má obstarávateľ jasný cieľ alebo identifikovanú potrebu, o ktorých chce s aktérmi na trhu diskutovať. Mal by o nich informovať vopred, aby mali dodávatelia možnosť zhodnotiť svoju situáciu. Usilujte sa dosiahnuť rovnováhu pri poskytovaní informácií – teda aby boli dostatočné a mohla sa od nich ďalej odvíjať diskusia v daný deň, ale bez toho, aby ste dodávateľov zbytočným množstvom informácií preťažili. Ak chcete získať dôležité poznatky, poskytnite priestor na priamu výmenu informácií, a nielen diskusiu v pléne.

- môžu obstarávatelia diskutovať o svojich potrebách vrátane sociálnych požiadaviek,
- dodávatelia môžu poskytnúť informácie o svojich výrobkoch a službách, ako aj spôsoboch, ako plniť zákazky sociálne zodpovedným spôsobom a
- ďalšie relevantné zainteresované strany, napríklad sociálni partneri alebo MVO, môžu poskytnúť odborné podnety.

Mnohí verejní obstarávatelia organizujú podujatia Meet the Buyer v štýle dňa otvorených dverí, takže dodávatelia sa môžu stretnúť s osobami zodpovednými za obstarávanie konkrétnych tovarov a služieb. Dodávatelia sa tak môžu dozvedieť viac o zmluvných príležitostiach a lepšie porozumieť politikám a postupom verejného obstarávania. V niektorých prípadoch môže obstarávateľ zároveň požiadať dodávateľov, aby mu predstavili svoje riešenia a prístupy.

3.2.4. *Dialóg počas postupu zadávania zákazky a po ňom*

Dialóg s dodávateľom počas verejného obstarávania

Hoci v priebehu oficiálneho postupu verejného obstarávania je pri komunikácii s uchádzačmi potrebná opatrnosť, stále je možné s nimi komunikovať o sociálnych aspektoch ich ponúk. Platí to najmä pre určité postupy, ako je súťažný dialóg, rokovacie konanie alebo postupy pri zjednodušenom režime (pozri oddiely 3.4 a 4.1.1). V prípade týchto postupov je v niektorých prípadoch možné zlepšiť sociálne aspekty prvotných ponúk uchádzačov tým, že sa im poskytne spätná väzba na základe kritérií na vyhodnotenie ponúk v prípade danej zákazky.

Spolupráca s aktérmi na trhu pri obstarávaní sociálne zodpovedných pracovných odevov v Gente (Belgicko)

Cieľ verejného obstarávania

Mesto Gent aktualizovalo v roku 2014 svoju politiku verejného obstarávania, aby do nej zahrnulo sociálne ciele, ako napríklad podporu zamestnávania znevýhodnených skupín, podporu miestneho hospodárskeho rastu a integráciu medzinárodných noriem a zásad spravodlivého obchodu. V roku 2016 sa Gent spolu so Združením flámskych miest a obcí (VVSG) rozhodli obstaráť pracovné odevy vyrobené spravodlivejšími postupmi. Hlavným cieľom bolo integrovať záruky týkajúce sa medzinárodných dohovorov o práci a zvýšiť transparentnosť v rámci textilného dodávateľského reťazca.

Prístup

Mesto Gent vykonávalo toto verejné obstarávanie v troch fázach: prvou bola analýza predchádzajúcich verejných súťaží, pričom hľadali osvedčené postupy v rámci Flámskeho regiónu z hľadiska začlenenia udržateľnosti do špecifikácií pre pracovné odevy, po druhé, mesto Gent a VVSG vykonali rozsiahlu trhovú štúdiu, v rámci ktorej sa zhodnotila pripravenosť trhu, transparentnosť dodávateľských sietí a potenciál značiek v danom odvetví a zozbierali sa názory dodávateľov o udržateľnom dopyte a použití sociálnych doložiek vo verejnom obstarávaní. V Gente si uvedomili, že trh nie je pripravený ponúknuť požadovanú mieru environmentálneho a sociálneho správania, preto v tretej fáze vytvorili Súbor nástrojov pre sociálne zodpovedné pracovné odevy, príručku, ktorá obsahuje usmernenia pre dodávateľov o tom, ako sa v priebehu zákaziek zlepšovať. Mesto rozdelilo rámcovú dohodu na päť častí, ktoré si vyžadovali rozličnú úroveň sociálneho a environmentálneho správania, pričom v súbore nástrojov bola opísaná každá úroveň samostatne, spolu s dôkazom, ktorý mali uchádzači predložiť. V súbore nástrojov je takisto podrobne rozpísaná cesta k zodpovednejším pracovným odevom, ku ktorej sa dodávateľ zaviazal prostredníctvom zmluvných doložiek.

Výsledky

Obstarávané pracovné odevy sú dnes v maximálnej možnej miere vyrobené z organickej bavlny pochádzajúcej zo spravodlivého obchodu a z recyklovaného polyesteru. Miera zrelosti sociálnych aspektov sa líši v závislosti od kategórie oblečenia, preto boli sformulované rozličné ambície. Od dodávateľov sa požadovala transparentnosť dodávateľského reťazca, no v jednej kategórii zašla táto transparentnosť ďalej ako v ostatných. Celkovo bolo cieľom aktivovať dodávateľa, aby sa v priebehu rámca podieľal na procese postupného zlepšovania sociálnych podmienok. Správanie dodávateľa overujú tretie strany, ktoré spolupracujú s mestom Gent na zlepšovaní výsledkov.

Získané poznatky

Trh je ochotný spolupracovať na postupnom zlepšovaní pracovných podmienok v rámci dodávateľských reťazcov, ale dodávatelia potrebujú byť zapojení, stimulovaní a podporovaní. Zmluvné doložky sú len časťou riešenia. Na dosiahnutie úspechu sú nevyhnutné dialóg a partnerstvo s dodávateľmi, ktoré by sa mali začať budovať ešte pred začatím obstarávania a pokračovať v priebehu plnenia zákazky.

Vyhodnotenie s dodávateľmi po zadaní zákazky

Po skončení verejného obstarávania informujte neúspešných uchádzačov o dôvodoch, prečo ich návrh nesplnil očakávania a vysvetlite im, ako si počínali z hľadiska sociálnych kritérií. V rámci vyhodnotenia sa môžete zamerať na otázky uchádzačov, požiadať o spätnú väzbu k postupu verejného obstarávania (vrátane sociálnych kritérií) a motivovať dodávateľov, aby zlepšili svoju sociálnu ponuku na účely ďalšieho verejného obstarávania. Okrem toho súčasťou „vítazného vyhodnotenia“ s úspešným dodávateľom môže byť diskusia o silných a slabých stránkach sociálnych prvkov ponuky, ako aj ich vykonávanie a monitorovanie počas plnenia zákazky.

3.2.5. Riadenie rizík v rámci trhového dialógu

Veďte trhový dialóg opatrne a tak, aby nevedol k narušeniu hospodárskej súťaže. Medzi potenciálne riziká patrí:

- nespravodlivé zvýhodnenie jedného dodávateľa, napr. nastavením špecifikácií v prospech jedného potenciálneho dodávateľa alebo riešenia,
- konanie spôsobom, ktorý znevýhodní jedného alebo viacerých dodávateľov alebo
- neschopnosť ochrániť práva duševného vlastníctva alebo citlivých obchodných informácií dodávateľa.

Kroky, ktoré vám môžu pomôcť riadiť riziká vznikajúce v rámci trhového dialógu:

- naplánujte si, kedy a ako osloviť aktérov na trhu,
- objasnite postup všetkým dodávateľom a riadte ich očakávania,
- pristupujte ku všetkým dodávateľom rovnako – nikoho nediskriminujte,
- zdieľajte so všetkými dodávateľmi rovnaké informácie,
- robte si poznámky zo stretnutí,
- zabezpečte, aby boli rovnaké informácie sprístupnené aj v rámci súťažných podkladov a
- ponechajte dostatok času na predkladanie ponúk – a to aj pre subjekty, ktoré sa nezúčastnili trhovej konzultácie.

Konzultácia s aktérmi na trhu môže v niekom vyvolávať obavy, môže však priniesť značné sociálne zisky, ak sa prostredníctvom tohto procesu podarí transparentne tvarovať trh tak, aby priniesol nové riešenia, ktoré naozaj spĺňajú potreby používateľov.

Osvedčené postupy

- Pred oslovením dodávateľov si urobte prieskum trhu. Čím viac znalostí o sociálnych inováciách a možnostiach na zlepšovanie budete mať, tým realistickejšie bude vaše vyhlásenie o potrebách, čo povedie k produktívnemu a relevantnému dialógu.
- Na vedenie účinného trhového dialógu môže byť potrebný čas a prostriedky, k dispozícii sú však rôzne možnosti. Zvážte, ktorý spôsob je primeraný vzhľadom na vaše prostriedky, rozsah a hodnotu obstarávania a súvisiace sociálne riziká.

3.3 . Aký druh zákazky?

Návrh zákazky môže zohrávať kľúčovú úlohu pri určovaní sociálneho vplyvu obstarávania.

Rozsah a trvanie zákazky

Presvedčte sa, či rozsah zákazky nie je prekážkou účasti zo strany organizácií, ktoré môžu ponúknuť sociálnu hodnotu, vrátane MSP, organizácií sociálneho hospodárstva a sociálnych podnikov. Menšie zákazky vrátane zákaziek rozdelených na menšie časti, môžu zjednodušiť prístup pre organizácie, ktoré už aktívne poskytujú sociálne prínosy, keďže takýto rozsah môže byť vhodnejší vzhľadom na ich výrobné kapacity. Príliš malé zákazky však môžu obmedzovať pole hospodárskej súťaže a rozsah investícií do sociálnych výstupov. Upozorňujeme, že je zakázané deliť zákazku so zámerom vyhnúť sa povinnostiam stanoveným na úrovni EÚ, s výnimkou objektívne odôvodnených prípadov ⁽⁷⁵⁾.

⁽⁷⁵⁾ Článok 5 ods. 3 smernice 2014/24/EÚ, článok 16 ods. 3 smernice 2014/25/EÚ, článok 8 ods. 4 smernice 2014/23/EÚ.

Trvanie zákazky môže takisto zohrávať dôležitú úlohu pri určovaní rozsahu sociálnej návratnosti investícií. V prípade krátkych zákaziek s trvaním jeden rok a menej môže byť pre dodávateľa problém investovať do sociálnych výstupov a dosiahnuť ich. Platí to najmä v prípade, ak sa zavádzajú nové spôsoby alebo systémy, napríklad na monitorovanie ľudských práv v rámci dodávateľského reťazca alebo výškolenie predtým nezamestnaných pracovníkov. V prípade takýchto iniciatív chvíľu trvá, než sa ustália a prejavia sa na výsledkoch, preto túto skutočnosť zohľadnite pri rozhodovaní o dĺžke zákazky. Ak je trvanie zákazky nedostatočné, môže to negatívne ovplyvniť aj kvalitu a kontinuitu služby. To môže mať škodlivý vplyv na niektorých príjemcov služieb (napríklad osoby v zraniteľnom postavení). Jedným z možných prístupov je podmieniť obnovenie/predĺženie zmluvy dosiahnutím konkrétnych sociálnych výstupov a celkovým uspokojivým plnením.

Rozdelenie na časti

V pravidlách EÚ sa zdôrazňuje možnosť rozdeliť zákazky na časti a v prípade, že tak verejní obstarávatelia neurobia, vyžaduje sa od nich zdôvodnenie tohto rozhodnutia ⁽⁷⁶⁾. Rozdelením na časti sa môže v rámci SZVO zabezpečiť konkurencieschopnosť menších subjektov, organizácií sociálneho hospodárstva alebo sociálnych podnikov, ktoré nemusia byť schopné splniť všetky aspekty veľkej zákazky. Zároveň je možné obmedziť počet častí zákazky udelených ľubovoľnému jednému uchádzačovi na základe objektívnych a nediskriminačných kritérií, ktoré sa vopred stanovujú ⁽⁷⁷⁾. Rozdelením zákazky na časti môžete zaistiť, že na vytváraní sociálnych prínosov sa bude podieľať viacero organizácií.

Verejní obstarávatelia sa môžu rozhodnúť, na základe čoho budú tieto časti vymedzené:

- druh plnenia,
- veľkosť jednotlivých zákaziek alebo
- geografická oblasť plnenia.

V rámci prípravnej trhovej konzultácie (pozri oddiel 3.2) môžete získať potrebné informácie, ako najlepšie rozdeliť zákazku na časti tak, aby to vyhovovalo trhu a získali ste najlepší pomer ceny a kvality.

Môžete prijímať ponuky na kombináciu častí, ako aj na jednotlivé časti. V prvom prípade musíte v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania uviesť, ktoré časti možno kombinovať. A naopak, môžete sa rozhodnúť obmedziť počet častí, pre ktoré môže dodávateľ predložiť ponuku, a maximálny počet častí, ktoré môže jeden dodávateľ získať.

Rozhodnutie nezadať zákazku po častiach môže byť oprávnené v prípadoch, ak by to mohlo:

- obmedziť hospodársku súťaž,
- viesť k riziku, že plnenie zákazky bude príliš technicky alebo finančne náročné alebo
- narušiť plnenie zákazky z dôvodu potreby koordinovať dodávateľov jednotlivých častí.

Voľba rámcovej dohody alebo zmluvy

Jedným zo spôsobov, ako zvýšiť efektívnosť verejného obstarávania pri uplatňovaní SZVO, môže byť uzatváranie rámcových dohôd. Rámcovú dohodu možno podpísať s jedným alebo viacerými hospodárskymi subjektmi a zadané môžu byť viaceré zákazky bez potreby opakovania celého postupu verejného obstarávania. Rámcové dohody môžu prispieť k SZVO tým, že umožňujú väčšiu flexibilitu pri zadávaní zákaziek, a zároveň môžu zvýšiť motiváciu dodávateľov poskytovať riešenia s vyššou sociálnou návratnosťou investícií, keďže majú potenciál získať viacero zákaziek, a tak pokryť prípadné ďalšie náklady, ktoré vzniknú pri vykonávaní týchto riešení.

Kapitola 5 obsahuje bližšie informácie o vykonávaní SZVO prostredníctvom rámcových dohôd a zmluvných podmienok vrátane podmienok, ktoré sa týkajú subdodávateľov.

Osvedčený postup

- Zvážte hneď v počiatočnom štádiu, ako môže typ a trvanie zákazky ovplyvniť sociálnu hodnotu verejného obstarávania. V rámci trhovej konzultácie sa môžete dodávateľov spýtať, aký typ zmluvy alebo rámcovej dohody by im umožnil ponúknuť najlepšie sociálne výstupy.

⁽⁷⁶⁾ Odôvodnenie 78 a článok 46 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ, odôvodnenie 87 a článok 65 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ. Vlády jednotlivých štátov sa môžu dokonca rozhodnúť, že rozdeľovanie zákaziek na časti stanovujú pre určité typy zákaziek ako povinné.

⁽⁷⁷⁾ Článok 46 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 65 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ.

3.4 . Výber postupu

Na základe smerníc 2014/24/EÚ a 2014/25/EÚ je možné vybrať si z piatich postupov verejného obstarávania ⁽⁷⁸⁾:

- verejná súťaž – ponuky môže predkladať každý hospodársky subjekt,
- užšia súťaž – na základe objektívnych kritérií sa vyberie aspoň päť uchádzačov, ktorí predložia ponuky,
- rokovacie konanie – na základe objektívnych kritérií sa vyberú aspoň traja uchádzači, ktorí predložia ponuky, o ponukách je možné rokovať,
- súťažný dialóg – na základe opisu požiadaviek verejného obstarávateľa sa vyberú aspoň traja záujemcovia, ktorí predložia svoje riešenia, a
- inovatívne partnerstvo – vyberú sa aspoň traja záujemcovia, aby na základe zmlúv s fázovou štruktúrou vyvinuli a dodali tovar alebo poskytl služby, ktoré zatiaľ na trhu neexistujú.

Upozorňujeme, že podľa smernice 2014/24/EÚ sa rokovacie konanie a súťažný dialóg môžu použiť len v osobitných situáciách ⁽⁷⁹⁾ a v každom prípade by ste mali vyzvať taký počet záujemcov, aby bola zaistená skutočná hospodárska súťaž. SZVO je možné pri každom z týchto postupov, ale presný prístup sa môže líšiť v závislosti od zvoleného postupu.

V rámci verejnej súťaže môže ponuku predložiť akýkoľvek dodávateľ, ale na základe zhodnotenia technickej a odbornej spôsobilosti (vrátane predchádzajúcich skúseností), ktoré vykonáte pred vyhodnotením ponúk alebo po ňom, môžete rozhodnúť, či ponuku vyhovuje alebo nevyhovuje požiadavkám. V prípade viacstupňových postupov (t. j. všetkých okrem verejnej súťaže) je možné uchádzačov vybrať vopred na základe kritérií, medzi ktorými môže byť aj schopnosť splniť sociálne aspekty zákazky. Viac informácií o hodnotení technickej a odbornej spôsobilosti z hľadiska SZVO nájdete v kapitole 4.

Využitie dialógu s uchádzačmi: verejné obstarávanie dennej starostlivosti o dospelé osoby s komplexnými potrebami

Ciele verejného obstarávania

Rada správnej oblasti Scottish Borders chcela vylepšiť služby dennej starostlivosti o dospelé osoby s komplexnými potrebami. Rada tieto služby preskúmala vrátane konzultácií s používateľmi a stanovila si za cieľ zlepšiť personalizáciu a flexibilitu služieb starostlivosti tak, aby zodpovedali potrebám jednotlivcov. Vzhľadom na pomerne obmedzený počet potenciálnych poskytovateľov rada potrebovala nájsť spôsob, ako prilákať škálu možných poskytovateľov vrátane organizácií ako sú sociálne podniky, aby predložili ponuky na tento nový typ flexibilnej zmluvy.

Prístup

Rada na začiatku použila bežný postup verejného obstarávania, ale žiadna z ponúk nespĺnila požiadavky na flexibilné poskytovanie primeraných služieb. Následne rada zvolila prístup, ktorého súčasťou boli diskusné stretnutia s viacerými poskytovateľmi z tretieho sektora. Tím pre verejné obstarávanie zostavil informačný balíček, v ktorom bol vysvetlený celý postup a ktorý slúžil ako podklad pre niekoľko diskusných stretnutí s jednotlivými poskytovateľmi, ktoré sa uskutočnili v priebehu jedného mesiaca. Poskytovatelia mali možnosť predstaviť svoje plány používateľom služby a osobám, ktoré ich opatrujú. Vďaka tomuto dialógu mohli zainteresované strany spolupracovať s potenciálnymi poskytovateľmi, aby pochopili špecifikácie obstarávania a prispeli k ich konečnej podobe. Konečný model, ku ktorému spoločne dospeli, bol prediskutovaný so všetkými zapojenými subjektmi a následne predložený v rámci poslednej časti postupu verejného obstarávania. Výsledné ponuky boli vyhodnotené a zákazka bola zadaná.

Výsledky

Výsledkom spoločne vytvoreného modelu bol väčší počet a vyššia kvalita ponúk, ako aj lepšia odozva, než sa pôvodne očakávalo. Výsledkom verejného obstarávania bolo zníženie počtu ľudí, ktorí museli dochádzať za službami starostlivosti, a vďaka tomuto modelu obstarávania sa za päť rokov dosiahla úspora vo výške 200 000 GBP. V zákazke bola vymedzená aj povinnosť dodávateľov poskytovať služby spôsobom, ktorý sa vzťahuje na všetkých koncových používateľov, aby sa zabezpečilo splnenie individuálnych potrieb, ako aj požiadaviek rady.

⁽⁷⁸⁾ Pozri kapitolu I smernice 2014/24/EÚ (najmä články 26 až 31) a kapitolu I smernice 2014/25/EÚ (najmä články 44 až 49).

⁽⁷⁹⁾ Článok 26 ods. 4 smernice 2014/24/EÚ. Podľa smernice 2014/25/EÚ možno súťažný dialóg a rokovacie konanie s predchádzajúcim zverejnením použiť bez osobitného odôvodnenia.

Získané poznatky

Kolektívne zapojenie poskytovateľov, zainteresovaných strán a rady malo pozitívne prínosy, ktoré presiahli očakávania. Predovšetkým sa vďaka nemu osoby s poruchami učenia a osoby, ktoré sa o ne starajú, priamo podieľali na tomto procese a novú službu si rýchlo osvojili. Tento flexibilný spoločne vytvorený proces znamenal pre dodávateľa z tretieho sektora príležitosť spolupracovať s osobami, ktoré jeho služby využívajú, a na základe toho predložiť príslušnú ponuku. Ako sa vyjadril dodávateľ: „Príležitosť stretnúť sa v počiatočnom štádiu s rodinami a ich zástupcami nám umožnila lepšie naplniť osobitné potreby identifikovanej skupiny klientov.“

Výber postupu môže sa môže riadiť aj veľkosťou príslušného trhu, ktorý ponúka sociálne zodpovedné riešenia, osobitným predmetom obstarávania a rozsahom plánovaného verejného obstarávania, ako aj jeho komplexnosťou. Ak ide o pomerne jednoduché a bežné obstarávanie a daný výrobok/službu vie poskytnúť len niekoľko dodávateľov, verejná súťaž môže byť efektívnym postupom. Naopak, užšia súťaž môže byť výhodnejšia v prípade, ak si výrobok/služba vyžaduje významné finančné a technické kapacity a vie ho zabezpečiť veľký počet dodávateľov – v takom prípade môžete určiť maximálny počet záujemcov, ktorých vyzvete na účasť ⁽⁸⁰⁾. Ak je určitá časť zákazky komplexnejšia, nemožno dostatočne presne určiť technické špecifikácie alebo sú potrebné inovačné riešenia, môžete sa rozhodnúť pre rokovacie konanie alebo súťažný dialóg, ak sú splnené podmienky na ich použitie. V smerniciach sú stanovené minimálne lehoty pre jednotlivé postupy. Tie podliehajú všeobecnej povinnosti poskytnúť dostatok času v závislosti od zložitosti zákazky ⁽⁸¹⁾. Pri určovaní lehoty zohľadnite očakávanú kvalitu a zložitosť odpovedí – krátke lehoty na predkladanie ponúk môžu byť niekedy kontraproduktívne, ak to bude znamenať viac času stráveného objasňovaním predložených ponúk.

Niektorí verejní obstarávatelia môžu mať obavy, že v prípade SZVO budú mať uchádzači väčší problém reagovať na kritériá výzvy na predkladanie ponúk a boja sa, že nedostanú žiadne platné ponuky. Jedným zo spôsobov, ako túto obavu riešiť, je už spomínaná trhová konzultácia. Niektoré postupy umožňujú väčšiu mieru interakcie s uchádzačmi, čo možno využiť na zaistenie dobrej odozvy na sociálne kritériá. V prípade rokovacieho konania je napríklad možné rokovať o aspektoch sociálneho správania (nad rámec akýchkoľvek stanovených minimálnych požiadaviek) a režime podávania správ, ktorý sa použije. Súťažný dialóg a inovatívne partnerstvo môžu byť užitočné pri riešení komplexných sociálnych problémov, keďže uchádzači v rámci nich môžu vytvoriť a zdokonaľovať nové riešenia.

Podľa smernice 2014/24/EÚ možno súťažný dialóg alebo rokovacie konanie použiť v prípadoch, ak trh nedokáže uspokojiť potreby verejného obstarávateľa bez prispôbenia riešení, ktoré sú ihneď dostupné, alebo ak sú potrebné ďalšie projektové alebo inovatívne riešenia ⁽⁸²⁾. Tieto postupy možno použiť aj v rámci zákaziek v zjednodušenom režime, ktoré môžu umožňovať väčšiu procedurálnu flexibilitu (pozri oddiel 4.2).

Tieto postupy môžu viesť k sociálnej inovácii a lepšiemu pochopeniu možností na zvýšenie sociálnej hodnoty, vyžadujú si však vynaloženie zdrojov a odborné znalosti na ich riadenie. Jednoduchším riešením môže byť vykonanie prípravnej trhovej konzultácie pred verejnou alebo užšou súťažou.

A napokon v prípadoch, keď potrebujete vyvinúť inovatívne riešenia, ktoré by splňali vaše potreby, vrátane sociálnych cieľov ⁽⁸³⁾, môžete využiť verejné obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím ⁽⁸⁴⁾. Prostredníctvom verejného obstarávania vo fáze pred komerčným využitím môžu verejní obstarávatelia porovnávať alternatívne prístupy s potenciálnymi riešeniami a vybrať si to, ktoré má najväčšie predpoklady naplniť osobitnú verejnú potrebu. Subjekty verejného sektora ho môžu využiť na obstarávanie výskumu a vývoja od niekoľkých konkurenčných dodávateľov zároveň, aby mohli porovnať prístupy s alternatívnymi riešeniami a identifikovať riešenia s najlepším pomerom ceny a kvality.

⁽⁸⁰⁾ Článok 65 smernice 2014/24/EÚ, článok 46 smernice 2014/25/EÚ.

⁽⁸¹⁾ Článok 47 smernice 2014/24/EÚ, článok 66 smernice 2014/25/EÚ, článok 39 smernice 2014/23/EÚ.

⁽⁸²⁾ Článok 26 ods. 4 smernice 2014/24/EÚ. Podľa smernice o verejnoprospešných službách možno súťažný dialóg a rokovacie konanie s predchádzajúcim zverejnením použiť bez osobitného odôvodnenia.

⁽⁸³⁾ Konkrétne príklady použitia verejného obstarávania vo fáze pred komerčným využitím v rámci poskytovania služieb starostlivosti sú uvedené na adrese <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/bioservo-technologies-gives-humans-robotic-super-strength-cyborgs>

⁽⁸⁴⁾ Verejné obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím je vylúčené z rozsahu pôsobnosti smerníc o verejnom obstarávaní (pozri článok 14 smernice 2014/24/EÚ a článok 32 smernice 2014/25/EÚ). Verejné obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím sa nevzťahuje na použitie veľkovýroby pre komerčné objemy konečných výrobkov, ktoré patrí do rozsahu pôsobnosti smerníc o verejnom obstarávaní. Ďalšie informácie o verejnom obstarávaní vo fáze pred komerčným využitím, jeho výhodách a obmedzeniach sú uvedené na adrese <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/pre-commercial-procurement>.

Osvedčené postupy

- Pri rozhodovaní o postupe zohľadnite faktory SZVO vrátane aktuálnej schopnosti trhu splniť vaše sociálne požiadavky a očakávanú kvalitu a množstvo ponúk.
- Flexibilné postupy vám môžu pomôcť zaistiť dobrú odozvu na sociálne kritériá, keďže umožňujú lepšiu interakciu s uchádzačmi.

3.5 . Vymedzenie a spochybnenie špecifikácií

Keďže od špecifikácií môže závisieť rozsah SZVO v danej zákazke, ako aj oblasť hospodárskej súťaže, je dôležité aby boli správne nastavené. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je umožniť zainteresovaným stranám komentovať návrh špecifikácií v rámci trhovej konzultácie. Užitočným môže byť aj interný proces spochybňovania špecifikácií.

Oddiel 4.4 je venovaný používaniu špecifikácií založených na výkonnosti alebo na výstupoch v kontexte SZVO. Ak namiesto úzkych technických špecifikácií vyjadríte požiadavky na výrobok alebo službu funkčným spôsobom, môže to viesť k tomu, že na trhu vzniknú sociálne inovácie a nové nápady. Môžete napríklad uviesť:

- doprava plne prístupná pre všetky osoby vrátane osôb so zdravotným postihnutím namiesto autobusov s prístupom pre osoby na invalidnom vozíku,
- prístupná architektúra, ktorá rieši potreby osôb so zdravotným postihnutím, namiesto toho, aby ste sa zamerali len na jeden typ, napríklad označenie budov pomocou Braillovho písma alebo zvukového systému alebo
- transparentnosť dodávateľského reťazca a postup na monitorovanie pracovných práv pre ponúkané výrobky namiesto požiadavky na dodržiavanie dohovorov MOP.

Včasné zameranie na návrh špecifikácií môže viesť k zlepšeniu sociálnych výstupov zákazky. Na základe postupov posúdenia potrieb, trhovej konzultácie a výberu formy zákazky a postupu spomedzi uvedených možností sa dá zaistiť dosiahnutie relevantnejších a realistickejších sociálnych výstupov.

Osvedčený postup

- Plánovanie sociálne zodpovedného obstarávania je rovnako dôležité ako výber špecifikácií a kritérií obstarávania. Ak je to možné a vhodné, poraďte sa so zamestnancami a koncovými používateľmi o sociálnych potrebách, nadviažte kontakt so subjektmi na trhu, aby ste im predstavili svoje ciele a získali spätnú väzbu od dodávateľov, a vyberte si prístup k obstarávaniu, ktorý má potenciál priniesť najpozitívnejšie sociálne výstupy.

3.6 . Využívanie voliteľných polí v štandardných formulároch

Od 25. októbra 2023 budú musieť verejní obstarávatelia vyplňať nové aktualizované štandardné formuláre⁽⁸⁵⁾ (elektronické formuláre), v ktorých budú môcť uviesť informácie o uplatňovaní sociálnych hľadísk a kritérií prístupnosti v rámci verejného obstarávania (informácie o aspektoch prístupnosti vrátane ich uvádzania v štandardných formulároch sú uvedené v oddiele 4.4.1). Aktualizované štandardné formuláre budú obsahovať voliteľné pole, v ktorom môžete uviesť, že v rámci verejného obstarávania sledujete sociálny cieľ. Ak túto možnosť využijete, prispějete tým k presnejšiemu zberu údajov a analýze používania SZVO vo vašej krajine aj celej EÚ.

Správna implementácia elektronických formulárov je investíciou. Vyžaduje si dostatok času a zdrojov, prinesie však výrazné výnosy vo forme časovej úspory pre všetky implementujúce subjekty aj používateľov. Predovšetkým na rozdiel od predchádzajúcich štandardných formulárov by elektronické formuláre mali do veľkej miery namiesto používateľov automaticky vyplňať systémy elektronického verejného obstarávania, čím sa značne zníži administratívne zaťaženie. Elektronické formuláre možno prispôsobiť potrebám danej krajiny. Ak sa chcete lepšie oboznámiť s týmto postupom a možnosťami, pozrite si Príručku o vykonávaní politiky elektronických formulárov⁽⁸⁶⁾.

⁽⁸⁵⁾ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1780 z 23. septembra 2019, ktorým sa ustanovujú štandardné vzory pre uverejňovanie oznámení v oblasti verejného obstarávania a ktorým sa zrušuje vykonávacie nariadenie (EÚ) 2015/1986 (Ú. v. EÚ L 272, 25.10.2019, s. 7) (elektronické formuláre).

⁽⁸⁶⁾ Pozri https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital/eforms_en

KAPITOLA 4

Postup verejného obstarávania

Táto kapitola je podrobnejšie venovaná tomu, ako môžete vykonávať SZVO v rámci postupu zadávania zákazky. Zameriava sa na príležitosti vyplývajúce zo smerníc o verejnom obstarávaní a opisujú sa v nej jednotlivé štádiá verejného obstarávania, od vymedzenia predmetu zákazky až po identifikáciu úspešnej ponuky. Na základe posúdenia potrieb a plánovania, ktorým je venovaná kapitola 3, si môže vaša organizácia vybrať, ktorý z tu uvedených prístupov je pre vašu zákazku primeraný. Táto voľba často znamená použitie viac než jedného opatrenia SZVO, napríklad kombináciu kritérií vylúčenia a kritérií na vyhodnotenie ponúk.

V každom oddiele sa uvádzajú príklady od reálnych verejných obstarávateľov a odporúčania opatrení, ktoré treba prijať.

4.1. Vymedzenie predmetu zákazky a identifikácia príslušných pravidiel

V smerniciach o verejnom obstarávaní sa pre verejné zákazky nestanovuje jeden „univerzálny“ prístup. Verejní obstarávatelia si môžu vybrať z rôznych postupov a techník a na niektoré zmluvy alebo finančné dojednania sa pravidlá verejného obstarávania nevzťahujú vôbec – napríklad na pracovné zmluvy alebo služby všeobecného záujmu nehospodárskeho charakteru ⁽⁸⁷⁾. V prípade verejného obstarávania, ktoré podlieha smerniciam o verejnom obstarávaní, je zásadné určiť predmet zákazky.

Súvislosť s predmetom zákazky

V článku 67 ods. 3 smernice 2014/24/EÚ a článku 82 ods. 3 smernice 2014/25/EÚ sa vysvetľuje, čo sa myslí pojmom „súvislosť s predmetom zákazky“. Kritériá sa považujú za súvisiace s predmetom zákazky, ak sa z akéhokoľvek hľadiska v každej fáze ich životného cyklu týkajú uskutočnenia stavebných prác, dodania tovaru alebo poskytnutia služieb, ktoré sa má vykonať v rámci danej zákazky, a to vrátane faktorov súvisiacich s:

- a) konkrétnym procesom výroby, poskytovania uvedených prác, tovaru alebo služieb či obchodovania s nimi, alebo
- b) konkrétnym procesom pre inú fázu ich životného cyklu,

a to aj vtedy, keď takéto faktory tvoria súčasť ich materiálnej podstaty.

Jedným zo spôsobov, ako o tom možno uvažovať, je, že keď kupujete len jablká, nemôžete od uchádzačov požadovať, aby pestovali aj pomaranče. Môžete sa však pýtať na podmienky, v akých tieto jablká pestujú, a to vrátane faktorov, ktoré nemusia byť z pohľadu na konečný výrobok zrejme (napr. pracovné podmienky).

V ďalších príkladoch v tejto kapitole sa objasňuje, ako sa súvislosť s predmetom zákazky vzťahuje na kritériá SZVO v každej fáze verejného obstarávania a ktoré prístupy túto požiadavku nespĺňajú.

Predmet zákazky má obvykle formu stručného opisu tovaru, služieb alebo prác, ktoré chcete nakúpiť. V prípade postupov presahujúcich finančné limity EÚ sa táto informácia uvedie v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania spolu s príslušnými kódmi spoločného slovníka obstarávania (CPV). Tie umožňujú subjektom na trhu dozvedieť sa, čo presne chcete nakúpiť, a zaisťujú, aby sa hospodárske subjekty, ktoré majú záujem, dozvedeli viac o vašej zákazke. Kódy CPV sú takisto dôležité, pretože určujú, aký právny režim stanovený v smerniciach sa na zákazku vzťahuje. Pokiaľ ide o sociálne a iné špecifické služby zakúpené vo forme verejnej zákazky, smernice o verejnom obstarávaní poskytujú „zjednodušený režim“, ktorý umožňuje väčšiu flexibilitu v procese zadávania zákazky ⁽⁸⁸⁾. CPV určuje, či sa zjednodušený režim vzťahuje na zákazku a či môže byť vyhradený pre organizácie poverené vykonávaním verejných služieb (pozri oddiel 4.3).

Rozhodovanie o predmete zákazky je veľmi dôležité aj pri zisťovaní relevantných príležitostí na uplatnenie sociálnych kritérií v rámci postupu verejného obstarávania. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa v skutočnosti objasňuje, že verejní obstarávatelia môžu uplatňovať sociálne kritériá počas celého postupu verejného obstarávania, pokiaľ sa tieto kritériá spájajú s predmetom zákazky (ďalšie informácie o tom, čo to znamená, sú v predchádzajúcom rámciku). V nasledujúcej tabuľke je uvedených niekoľko príkladov rôznych typov zákaziek, príslušných pravidiel a možných prístupov rámci SZVO.

⁽⁸⁷⁾ Služby ako polícia, súdnictvo a zákonné systémy sociálneho zabezpečenia nepodliehajú osobitným európskym právnym predpisom ani pravidlám vnútorného trhu a hospodárskej súťaže.

⁽⁸⁸⁾ Hlava III (články 74 – 77) smernice 2014/24/EÚ, články 91 – 94 smernice 2014/25/EÚ, článok 19 smernice 2014/23/EÚ. Pozri oddiel 4.2 ďalej v texte.

Tabuľka 4.1

Príklady prístupov v rámci SZVO súvisiacich s predmetom zákazky

Predmet zákazky	Príslušné pravidlá	Príklady prístupov rámci SZVO
Dodávka nemocničných uniforiem (odhadovaná hodnota 300 000 EUR)	Smernica 2014/24/EÚ (uplatňuje sa v celom rozsahu)	— Kritériá vylúčenia a podmienky účasti na zabezpečenie etických pracovných postupov v dodávateľskom reťazci — Kritériá na vyhodnotenie ponúk zahŕňajú odkaz na značky tretích strán, ktoré potvrdzujú etickú výrobu — Zmluvnými doložkami sa posilňujú záväzky a umožňuje sa nimi monitorovanie dodávateľského reťazca — V technických špecifikáciách sa vyžaduje prístupnosť a inkluzívnosť z hľadiska zdravotného postihnutia
Služby starostlivosti o zraniteľných mladých ľudí (odhadovaná hodnota 1 milión EUR)	Smernica 2014/24/EÚ (zjednodušený režim)	— Prípravné trhové konzultácie s cieľom rozhodnúť o najefektívnejšom spôsobe poskytovania služby — Konzultácie s používateľmi a odborníkmi s cieľom zistiť potreby používateľov vrátane prístupnosti — Zákazka môže byť vyhradená pre organizácie poverené vykonávaním verejnej služby (vyhradené zákazky na sociálne služby) — Kritériá na vyhodnotenie ponúk sa zameriavajú na kvalitu a sociálne začlenenie (napríklad uprednostnenie charakteristík inkluzívnych z hľadiska zdravotného postihnutia a prvkov prístupnosti) — Zmluvné doložky môžu spájať platbu s výsledkami, napríklad stanovené pozitívne výsledky pre mladých ľudí
Verejno-súkromné partnerstvo (PPP) na rozvoj mestskej oblasti vrátane sociálneho bývania a komunitných služieb (odhadovaná hodnota 25 miliónov EUR)	Smernica 2014/23/EÚ (smernica o koncesiách)	— Podmienky účasti zahŕňajú skúsenosti s realizáciou predchádzajúcich projektov sociálne inkluzívnym spôsobom — Technické špecifikácie musia obsahovať kritériá prístupnosti pre všetky budovy, verejné priestory a vybavenosť — Zmluvné doložky zahŕňajú nábor a odbornú prípravu určitého počtu znevýhodnených pracovníkov

Hoci uvedená tabuľka predstavuje iba malý výber typov zákaziek, pri ktorých môžu byť v popredí sociálne aspekty, ukazuje škálu prístupov dostupných podľa právnych predpisov EÚ. Všetky uvedené prístupy v rámci SZVO súvisia s predmetom zákazky. Príklady prístupov, ktoré by nesúviseli s predmetom zákazky:

- požiadavka, aby uchádzači mali značky/certifikáciu tretích strán pre všetky svoje výrobky (vrátane tých, ktoré nie sú predmetom nákupu), alebo aby prijímali znevýhodnených pracovníkov v rámci všetkých svojich činností (nielen pre konkrétnu príslušnú zákazku),
- udeľovanie dodatočných bodov uchádzačom, ktorí súhlasia s poskytnutím charitatívneho daru alebo podporou projektu, ktorý nesúvisí so zadávanou zákazkou,
- požiadavka, aby uchádzači mali zavedenú všeobecnú politiku sociálnej zodpovednosti podnikov, namiesto konkrétnych požiadaviek na spôsob vykonávania zákazky.

Tretí príklad je podporený odôvodnením 97 smernice 2014/24/EÚ a odôvodnením 102 smernice 2014/25/EÚ. Namiesto vyžadovania celopodnikovej politiky by ste sa mali sústrediť na konkrétne aspekty sociálnej zodpovednosti, ktorým sa chce v zákazke venovať. V niektorých prípadoch môže politika sociálnej zodpovednosti podnikov slúžiť ako (čiastočný) dôkaz vo vzťahu ku konkrétnej požiadavke. Ak napríklad vaša zmluva obsahuje podmienky na ochranu oznamovateľov v rámci dodávateľského reťazca, uchádzači môžu poukázať na svoju všeobecnú politiku oznamovania protispoločenskej činnosti, ako aj na akékoľvek konkrétne opatrenia, ktoré sa majú pre túto zákazku zaviesť.

4.2. Zjednodušený režim

Počas reformy smerníc o verejnom obstarávaní z roku 2014 sa uznalo, že na určité služby – najmä tie, ktoré sa týkajú sociálnych, zdravotných, vzdelávacích a komunitných činností – by sa mali vzťahovať samostatné pravidlá. Tieto služby majú zo svojej podstaty spravidla obmedzený cezhraničný záujem a takisto sú v rámci EÚ organizované rôznymi, v ktorých sa zohľadňujú rôzne kultúrne tradície. Z týchto dôvodov bol zavedený samostatný „zjednodušený režim“, ktorý vytvára jedinečné príležitosti pre SZVO.

Európsky rámec pre kvalitu sociálnych služieb

V roku 2010 bol prijatý dobrovoľný európsky rámec pre kvalitu sociálnych služieb. Rámcom sa vymedzujú zásady kvality sociálnych služieb a pracovné kritériá, ktoré uľahčujú vykonávanie a monitorovanie. Je určený verejným obstarávateľom zodpovedným za sociálne služby, ako aj poskytovateľom služieb a ich zamestnancom.

V hlavných zásadách kvality sa uvádza, že sociálne služby by mali byť dostupné, prístupné, cenovo dostupné, orientované na jednotlivca, komplexné, nepretržité a zamerané na výsledky. Ďalšie vysvetlenie každej z týchto zásad je uvedené v rámci.

Tieto zásady a kritériá sú obzvlášť dôležité pre služby, na ktoré sa vzťahuje zjednodušený režim. Môžu napríklad pomôcť pri štruktúrovaní konzultácií s používateľmi a zapojenia používateľov do plánovania a zadávania služieb. Celý rámec je uvedený tu.

Zjednodušeným režimom pre sociálne a iné osobitné služby ⁽⁸⁹⁾ sa stanovuje vyšší finančný limit pre uplatňovanie pravidiel EÚ na tieto služby a členským štátom sa umožňuje zavádzať vnútroštátne pravidlá týkajúce sa ich zadávania. Z dôvodu rozsiahleho priestoru na voľné konanie, ktorý sa v tejto oblasti ponecháva členským štátom, sa procesné pravidlá uplatniteľné na sociálne a iné osobitné služby môžu v rámci EÚ výrazne líšiť. Podľa právnych predpisov EÚ sa naďalej uplatňujú iba základné zásady transparentnosti a rovnakého zaobchádzania stanovené v zmluve, ako aj požiadavka uverejniť oznámenie, ktorým sa zverejňuje zákazka a oznamuje sa jej zadanie.

V rámci týchto základných zásad je možné pre zákazky v zjednodušenom režime uplatniť postupy zadávania verejných zákaziek, ktoré sú pružnejšie ako tie, ktoré sa používajú pri zákazkách podliehajúcich smerniciam v plnom rozsahu. Používatelia a potenciálni poskytovatelia služieb môžu byť napríklad užšie zapojení do navrhovania služby a môžu sa viesť rokovania o rôznych aspektoch, ako sú kvalita, pokrytie a personálne zabezpečenie. Zároveň je možné použiť postupy založené na postupoch stanovených v smerniciach o verejnom obstarávaní, ale s osobitnými úpravami, vďaka ktorým sú vhodnejšie pre služby, ktoré kupujete ⁽⁹⁰⁾. Možno by ste napríklad chceli usporiadať stretnutia v rámci dialógu s uchádzačmi pred zverejnením výzvy na predkladanie ponúk/informatívneho dokumentu alebo upraviť lehoty alebo počet uchádzačov, ktorí majú byť vyzvaní na predloženie ponuky.

Ďalšie príklady spôsobov používania zjednodušeného režimu vo vnútroštátnej praxi sú uvedené v rámčekoch k tomuto oddielu.

Príklady vnútroštátnych právnych predpisov/usmernení o zjednodušenom režime: Francúzsko a Škótsko

Tri francúzske ministerstvá v roku 2019 spoločne vydali aktualizované usmernenie k sociálnym aspektom verejného obstarávania. Zohľadňujú sa ním smernice o verejnom obstarávaní, ktoré boli do francúzskeho práva implementované dekrétom 2016-360 z 25. marca 2016.

Okrem mnohých ďalších tém sa usmernenie zameriava na použitie „upraveného postupu“, ktorý je možné použiť pre sociálne a iné osobitné služby, ako je uvedené v článkoch 27 a 28 dekrétu. Navrhujú sa v ňom spôsoby možného použitia tohto postupu na dosiahnutie sociálnych cieľov, ako je napríklad začlenenie nezamestnaných ľudí na trh práce. Uchádzači môžu ponúknuť napríklad variantné riešenia, ktorými navrhnu rôzne spôsoby dosiahnutia sociálnych cieľov.

V usmernení sa zároveň zdôrazňuje, že upravený postup neumožňuje vyčlenenie zákaziek pre jeden konkrétny podnik, môžu sa však prípadne použiť výhrady.

⁽⁸⁹⁾ Hlava III (články 74 – 77) smernice 2014/24/EÚ, články 91 – 94 smernice 2014/25/EÚ. V článku 19 smernice 2014/23/EÚ sa stanovuje, že na koncesie na sociálne a iné osobitné služby sa vzťahujú iba pravidlá uverejnenia predbežného oznámenia, oznámenia o udelení koncesie a pravidlá týkajúce sa opravných prostriedkov.

⁽⁹⁰⁾ V oznámení o vyhlásení verejného obstarávania je dôležité uviesť, či používate niektorý z bežných postupov alebo či ste ho upravili na účely zadania zákazky v zjednodušenom režime.

Francúzske riaditeľstvo pre právne záležitosti takisto vydalo usmernenia o používaní upraveného postupu, v ktorých sa zdôrazňuje, že by sa tým mala umožniť väčšia účasť MSP a iných „netradičných“ uchádzačov.

V Škótsku bolo pripravené osobitné usmernenie o verejnom obstarávaní služieb starostlivosti a podpory v zjednodušenom režime. Vymedzujú sa v ňom osvedčené postupy, pokiaľ ide o zapojenie používateľov služieb a poskytovateľov starostlivosti, plánovanie verejného obstarávania vrátane prípadných požiadaviek na prínosy pre komunitu a správy zákaziek po ich zadaní. Uvádzajú sa v ňom príklady toho, ako je možné chrániť kontinuitu a kvalitu služieb v každom kroku postupu verejného obstarávania.

Značný počet služieb regulovaných podľa zjednodušeného režimu predstavujú služby osobám. Tie majú významný vplyv na dobré životné podmienky ich príjemcov a vyžadujú si vykonávanie činností s vysokým podielom práce. V pravidlách EÚ o verejnom obstarávaní sa uznáva dôležitosť zohľadnenia mnohých kvalitatívnych aspektov a hľadísk pri obstarávaní týchto služieb. Z tohto dôvodu musia vnútroštátne pravidlá pre zákazky v zjednodušenom režime zabezpečiť, aby verejní obstarávatelia mohli zohľadniť: kvalitu, kontinuitu, prístupnosť, cenovú dostupnosť, disponibilnosť a komplexnosť služieb, osobitné potreby rôznych kategórií používateľov vrátane znevýhodnených a zraniteľných skupín, zapojenie a posilnenie postavenia používateľov a inovácie. Vo vnútroštátnych pravidlách sa môže zároveň určiť, že kritériá na vyhodnotenie ponúk pre tieto zákazky budú zahŕňať kvalitu a udržateľnosť služieb.

Treba pripomenúť, že môžu existovať rôzne spôsoby organizácie poskytovania služieb vrátane sociálnych služieb. Na niektoré sa pravidlá verejného obstarávania nevzťahujú vôbec. Napríklad:

- grant môžete udeliť jednej alebo viacerým komunitným organizáciám ⁽⁹¹⁾,
- vaša organizácia sa môže rozhodnúť, že poskytne službu s využitím vlastných zdrojov alebo
- vaša organizácia môže na poskytovanie služby využiť interného poskytovateľa alebo spolupracovať s inými verejnými obstarávateľmi ⁽⁹²⁾.

Pravidlá štátnej pomoci uvedené v článkoch 107 a 108 zmluvy je potrebné zohľadniť v prípade, ak existuje riziko poskytnutia selektívnej výhody akémukoľvek podniku. ⁽⁹³⁾.

Celý zoznam služieb, na ktoré sa vzťahuje zjednodušený režim, je uvedený v smerniciach o verejnom obstarávaní ⁽⁹⁴⁾; výber tých, ktoré sú pre SZVO najdôležitejšie, je uvedený na nasledujúcej strane. Tie, ktoré sú uvedené tučným písmom, môžu byť vyhradené pre organizácie poverené vykonávaním verejnej služby (pozri oddiel 4.3).

Osvedčené postupy

- Pri vymedzení predmetu vašej zákazky zvážte, aký vplyv to bude mať na určenie uplatniteľných právnych noriem, napríklad, či sa na ňu vzťahuje zjednodušený režim.
- Predmet vašej zákazky spolu s príslušnými kódmi CPV zároveň určuje rozsah kritérií SZVO, ktoré môžete použiť, preto nezabudnite zahrnúť všetky príslušné aspekty (napríklad rozvoj mestskej oblasti vrátane sociálneho bývania a komunitných služieb).
- Ak sa uplatňuje zjednodušený režim, musíte vziať do úvahy vnútroštátne pravidlá a usmernenia a mali by ste zvážiť spôsob zorganizovania postupu v záujme maximalizovania sociálnej hodnoty, napríklad zapojením používateľov do postupu verejného obstarávania.

Príklady zákaziek zadaných v rámci zjednodušeného režimu

Oznámenia uverejnené v Úradnom vestníku ukazujú niektoré zo spôsobov, ako sa zjednodušený režim používa na dosiahnutie sociálnych cieľov. V zákazke na „komunitné preventívne a wellness služby“ sa napríklad verejný obstarávateľ rozhodol použiť rokovacie konanie. Cieľom bolo zapojiť sa do spoločného navrhovania a následného vykonávania siete služieb.

⁽⁹¹⁾ V súlade s vymedzením v odôvodnení 4 smernice 2014/24/EÚ: „...samotné financovanie činnosti, najmä prostredníctvom grantov, ktoré sa často spája s povinnosťou vrátiť prijatú sumu v prípade, že nebola použitá na zamýšľaný účel, obvykle nespadá do rozsahu pravidiel verejného obstarávania.“ Pozri aj odôvodnenie 114 smernice 2014/24/EÚ a odôvodnenie 120 smernice 2014/25/EÚ.

⁽⁹²⁾ V takom prípade sa uplatňujú pravidlá týkajúce sa verejných zákaziek a koncesií medzi subjektmi vo verejnom sektore stanovené v článku 12 smernice 2014/24/EÚ a článku 17 smernice 2014/23/EÚ. V článkoch 28 – 30 smernice 2014/25/EÚ sa stanovujú pravidlá vzťahujúce sa na osobitné vzťahy pri verejnom obstarávaní verejnoprospešných služieb.

⁽⁹³⁾ Ďalšie informácie sú uvedené na adrese http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html

⁽⁹⁴⁾ Príloha XIV k smernici 2014/24/EÚ, príloha XVII k smernici 2014/25/EÚ, príloha IV k smernici 2014/23/EÚ.

V oznámení boli uvedené očakávané výsledky verejného obstarávania:

- zlepšenie kvality života jednotlivcov a spoločností,
- zlepši sa celkové zdravie ľudí a ich pohoda od narodenia po celý život a u ľudí sa podporí udržiavanie ich nezávislosti,
- ľudia majú možnosť výberu a kontrolu nad službami a podporou, ku ktorým majú prístup,

kritériá na vyhodnotenie ponúk sa zameriavajú na spoločenskú hodnotu a ďalšie kvalitatívne aspekty služby.

Ďalším príkladom je rámcová dohoda o poskytovaní služieb sociálnej starostlivosti pre starších ľudí. Aj v tomto prípade išlo o pridelenie zákazky na základe rokovacieho konania. Od zainteresovaných poskytovateľov sa žiadalo, aby predložili koncepty podpory zraniteľných ľudí žijúcich doma vrátane poskytnutia vybavenia na účely pomoci na diaľku.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk boli zamerané predovšetkým na kvalitu poskytovanej služby vrátane odborných znalostí a vynaložených zdrojov a metód, ktoré sa použili s cieľom umožniť príjemcom zostať doma. Prijaté boli celkovo štyri ponuky a víťazným uchádzačom sa stal MSP.

Tabuľka 4.2

Výňatok z prílohy XIV k smernici 2014/24/EÚ – Vybrané služby podliehajúce zjednodušenému režimu a článku 77 smernice 2014/24/EÚ alebo článku 94 smernice 2014/25/EÚ Vyhradené zákazky (tučným písmom)

Opis	Kód CPV
Zdravotnícke, sociálne a súvisiace služby	75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [Zabezpečovanie pomocného personálu pre domácnosť]; 79624000-4 [Zabezpečovanie opatrovateľského personálu] a 79625000-1 [Zabezpečovanie lekárskeho personálu], od 85000000-9 do 85323000-9 [Zdravotnícka a sociálna pomoc]; 98133100-5, 98133000-4 [Služby poskytované spoločenskými členskými organizáciami]; 98200000-5; 98500000-8 [Služby domácnosti ako zamestnávateľov domáceho personálu] a 98513000-2 až 98514000-9 [Služby pracovných síl pre domácnosti, Služby pracovníkov agentúr týkajúce sa domácnosti, Služby kancelárskych pracovníkov pre domácnosti, Pracovníci na čas určitý pre domácnosti, Pomocnice v domácnosti a Domáce služby]
Administratívne sociálne, vzdelávacie, zdravotnícke a kultúrne služby	85321000-5 a 85322000-2, 75000000-6 [Verejná správa, obrana, sociálne zabezpečenie a s tým spojené služby], 75121000-0 [Vzdelávacie služby verejnej správy], 75122000-7 [Zdravotnícke služby verejnej správy], 75124000-1; od 79995000-5 do 79995200-7; od 80000000-4 Vzdelávacie a školiace (výcvikové) služby do 80660000-8 vrátane 80110000-8 [Poskytovanie predškolskej výchovy], 80300000-7 [Vyššie vzdelávanie (vyššie školstvo)], 80420000-4 [Služby v oblasti elektronického vzdelávania], 80430000-7 [Vzdelávanie dospelých na univerzitnej úrovni], 80511000-9 [Školenie pracovníkov], 80520000-5 [Školiace zariadenia], a 80590000-6 [Služby osobných učiteľov (školiteľov)]; od 92000000-1 do 92700000-8 vrátane 92500000-6 [Služby knižníc, archívov, múzeí a iné kultúrne služby], 92600000-7 [Športové služby] 79950000-8 [Organizovanie výstav, veľtrhov a kongresov], 79951000-5 [Organizovanie seminárov], 79952000-2 [Služby na organizovanie podujatí], 79952100-3 [Služby na organizovanie kultúrnych podujatí], 79953000-9 [Služby na organizovanie festivalov], 79954000-6 [Služby na organizovanie večierkov], 79955000-3 [Služby na organizovanie módnych prehliadok], 79956000-0 [Služby na organizovanie veľtrhov a výstav]
Povinné sociálne zabezpečenie ⁽¹⁾	75300000-9
Služby týkajúce sa poskytovania dávok	75310000-2, 75311000-9, 75312000-6, 75313000-3, 75313100-4, 75314000-0, 75320000-5, 75330000-8, 75340000-1

Opis	Kód CPV
Iné služby pre verejnosť, sociálne služby a osobné služby vrátane služieb poskytovaných odborovými zväzmi, politickými organizáciami, mládežníckymi združeniami a iné služby členských organizácií.	98000000-3; 98120000-0; 98132000-7; 98133110-8 [Služby poskytované mládežníckymi združeniami] a 98130000-3
Rôzne služby členských organizácií	98131000-0
Cirkevné služby	75100000-7 až 75120000-3; 75123000-4 [Služby verejnej správy súvisiace s bývaním] ; 75125000-8 až 75131000-3
Poskytovanie komunálnych služieb	75200000-8 až 75231000-4
Služby súvisiace s väzbou, služby verejnej bezpečnosti a záchranné služby v rozsahu, v ktorom nie sú vylúčené podľa článku 10 písm. h)	75231210-9 až 75231230-5; 75240000-0 až 75252000-7; 794300000-7; 98113100-9
Služby jadrovej bezpečnosti	98900000-2 [Služby poskytované organizáciami a orgánmi v zahraničí (exteritoriálne)] a 98910000-5 [Služby charakteristické pre medzinárodné organizácie a orgány]

(¹) Na uvedené služby sa smernica nevzťahuje, ak sú organizované ako služby všeobecného záujmu nehošpodárskeho charakteru. Členské štáty môžu organizovať poskytovanie povinných sociálnych služieb alebo iných služieb ako služieb všeobecného záujmu alebo ako nehošpodárskych služieb všeobecného záujmu.

4.3. Výhrady

V mnohých členských štátoch EÚ zohrávajú chránené dielne a programy chránených pracovných miest významnú úlohu pri integrácii osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených osôb do pracovného procesu. Tieto dielne často poskytujú služby, ktoré sú potrebné pre verejných obstarávateľov, napríklad údržbu a opravy, skladovanie alebo výrobu a montáž. Programy chránených pracovných miest navyše existujú v podnikoch vykonávajúcich širokú škálu aktivít, ako je cestovný ruch alebo IT služby. Tieto dielne a programy ponúkajú zamestnanie osobám so zdravotným postihnutím a môžu zamestnávať aj ďalších znevýhodnených pracovníkov.

Podľa smerníc o verejnom obstarávaní (⁹⁵) môžu členské štáty vyhraďovať právo účasti na postupoch verejného obstarávania pre chránené dielne a hospodárske subjekty, ktorých hlavným cieľom je sociálne a profesionálne začlenenie osôb so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnených osôb. Zároveň je možné zabezpečiť, aby sa zákazky vykonávali v rámci štruktúrovaných a stabilných programov chránených pracovných miest. Aby bolo možné využiť výhradu, minimálne 30 % zamestnancov týchto dielní, hospodárskych subjektov alebo programov chránených pracovných miest musia tvoriť osoby so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnené osoby. Takisto je možné vyhraďovať iba určité časti zákazky.

Koho možno označiť za osobu so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnenú osobu? Hoci presné vymedzenie bude závisieť od členského štátu (členských štátov), ktorý sa rozhodol konať podľa ustanovení EÚ o vyhradených zákazkách, a premietne sa teda do vnútroštátneho práva, v rámciku nižšie sú uvedené typické kategórie osôb, ktoré možno takto označiť (⁹⁶). Upozorňujeme, že kategórie osôb so zdravotným postihnutím a znevýhodnených pracovníkov sa navzájom nevyklúčujú.

Kto sú osoby so zdravotným postihnutím a znevýhodnené osoby?

Osoby so zdravotným postihnutím podľa Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím zahŕňajú každú osobu s inak dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnému a účinnému zapojeniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými osobami.

Osobe so zdravotným postihnutím sa niekedy oficiálne priznáva toto postavenie, ak:

- a) je podľa vnútroštátneho právneho rámca uznaná za osobu so zdravotným postihnutím alebo

(⁹⁵) Článok 20 smernice 2014/24/EÚ, článok 38 smernice 2014/25/EÚ a článok 24 smernice 2014/23/EÚ.

(⁹⁶) Ďalej uvedené zoznamy sú orientačné a sú inšpirované článkom 1 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) a (s niektorými dodatkami) článkom 2 nariadenia Komisie (EÚ) č. 651 z roku 2014 (všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách).

b) má preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím.

Medzi **znevýhodnených ľudí** by mohla patriť každá osoba, ktorá patrí aspoň do jednej z nasledujúcich kategórií:

- a) dlhodobó nezamestnaní (obdobie sa môže líšiť, napríklad ľudia, ktorí za posledných 6 až 24 mesiacov nemali pravidelné platené zamestnanie);
- b) mládež (napríklad vo veku od 15 do 24 rokov);
- c) osoby, ktoré nedosiahli vyššie stredoškolské alebo odborné vzdelanie (Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelania 3) alebo ukončili denné štúdium pred menej než dvoma rokmi a doteraz nezískali svoje prvé pravidelné platené zamestnanie;
- d) osoby staršie ako 50 rokov;
- e) osoby žijúce ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými odkázanými osobami;
- f) osoby pracujúce v odvetví alebo povolání v členskom štáte, v ktorom je rodová nerovnosť vyššia ako priemerná rodová nerovnosť vo všetkých hospodárskych odvetviach daného členského štátu (napríklad 25 %), a patriace do takejto menšinovej skupiny;
- g) členovia etnickej menšiny v rámci členského štátu a/alebo osoby, ktoré musia rozvíjať svoje jazykové, odborné znalosti alebo budovať profil pracovných skúseností na účely zlepšenia svojich možností získať stabilné zamestnanie;
- h) osoby, ktoré sa môžu považovať za ohrozené chudobou alebo vážnou depriváciou (napríklad osoby v stave materiálnej deprivácie, osoby žijúce v domácnostiach s veľmi nízkou intenzitou práce, bezdomovci atď.); alebo
- i) osoby žijúce v iných podmienkach spôsobujúcich zraniteľnosť (napríklad domáce násilie, osoby trpiace závislosťou atď.).

Členské štáty majú okrem uvedeného všeobecného ustanovenia o výhradách k dispozícii samostatnú výhradu určitých služieb, na ktoré sa vzťahuje zjednodušený režim⁽⁹⁷⁾. Zameriava sa na organizácie, ktoré vykonávajú verejnú službu spojenú so zadávanou zákazkou, napríklad nezisková nadácia, ktorá podporuje gramotnosť a ktorá sa chce uchádzať o zákazku na poskytovanie kurzov gramotnosti pre dospelých. Účasť na výberovom konaní môže byť vyhradená pre tieto organizácie, ak splnia niekoľko podmienok týkajúcich sa ich cieľov, reinvestície ziskov a vlastníctva zamestnancov alebo participatívneho riadenia⁽⁹⁸⁾. Medzi organizácie, na ktoré sa vzťahuje táto výhrada, môžu patriť sociálne podniky, vzájomné poisťovacie spolky vedené zamestnancami a charitatívne organizácie.

Zoznam služieb, na ktoré sa táto výhrada môže uplatniť, je úplný, čo znamená, že ju nemožno uplatniť na iné služby. Organizácia, ktorá získala zákazku na základe tejto výhrady, navyše nemohla získať zákazku na rovnaké služby od toho istého verejného obstarávateľa na základe výhrady počas predchádzajúcich troch rokov. Ak počas trojročného časového obdobia bola organizácii zadaná zákazka na príslušné služby tým istým verejným obstarávateľom v rámci nevyhradeného obstarávania, nebude to mať vplyv na toto obmedzenie. Napokon, maximálne trvanie zákaziek zadávaných na základe výhrady je tri roky.

Cieľom týchto pravidiel je zabezpečiť, aby výhrada neprimerane nenarušila hospodársku súťaž. Dôležité je mať na pamäti, že použitie výhrad je nepovinné. Skutočnosť, že daná služba je uvedená medzi tými, pre ktoré je k dispozícii výhrada, vám nebráni v tom, aby ste danú zákazku zadali v rámci nevyhradeného postupu v súlade s pravidlami zjednodušeného režimu.

Vyhradené verejné obstarávanie na spracovanie potravín vo Vendée (Francúzsko)

Cieľ verejného obstarávania

Departement Vendée zadal v roku 2011 zákazku sociálnemu podniku pracujúcemu s osobami so zdravotným postihnutím na prevádzku konsolidačného centra pre produkty ekologickej poľnohospodárskej výroby. Centrum pomáha so skladovaním, spracovaním, balením a dodávkou jedál na stredné školy. Cieľom bolo kúpiť udržateľné a kvalitné výrobky za nižšiu cenu a uľahčiť prístup k miestnym výrobcom.

⁽⁹⁷⁾ Článok 77 smernice 2014/24/EÚ, článok 94 smernice 2014/25/EÚ. Príslušné služby sú v tabuľke 4.2 uvedené tučným písmom.

⁽⁹⁸⁾ Tieto podmienky sú uvedené v článku 77 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ a článku 94 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ.

Prístup

Zákazka bola označená ako vyhradené verejné obstarávanie. Víťazným uchádzačom bola organizácia ADAPEI-ARIA 85. Tento sociálny podnik pracuje s osobami so zdravotným postihnutím a ponúka im nielen pracovisko, ale aj lekársku a sociálnu podporu. Celkovo organizácia zamestnáva viac ako 1 400 ľudí. Na účely spoločného obstarávania potravín bola založená skupina obstarávateľov, ktorá podporuje využívanie konsolidačného centra. V roku 2015 bola zákazka na prevádzku konsolidačného centra obnovená.

Výsledky

Zadaním vyhradenej zákazky sociálnemu podniku pracujúcemu s osobami so zdravotným postihnutím zabezpečil departement pozitívny sociálny vplyv, ako aj použitie potravín z ekologickej poľnohospodárskej výroby vyrábaných na miestnej úrovni. Do 31 stredných škôl sa ročne dodá viac ako 1 800 000 jedál.

Získané poznatky

Íšlo o úspešný model vytvárania spoločného a globálneho prístupu k nákupu v sektore potravín a stravovania, ktorý pokrýva tri piliere udržateľného rozvoja – environmentálny, sociálny a hospodársky. Týmto prístupom sa prostredníctvom zadania vyhradenej zákazky sociálnemu podniku účinne prepojili potreby poskytovateľov agropotravinárskych služieb s potrebami dodávok rôznych obstarávateľov. Departement v súčasnosti zvažuje rozšírenie programu o ďalších obstarávateľov (domovy dôchodcov, školy, samosprávy) a potenciálne zaujať podobný prístup k rybám, pričom v súčasnosti prebiehajú činnosti v oblasti zapojenia trhu.

Osvedčené postupy

- Vyhradenie zákazky pre organizácie alebo programy so sociálnym účelom môže byť efektívnym spôsobom poskytovania sociálnej hodnoty prostredníctvom verejného obstarávania.
- Trhové konzultácie môžu pomôcť identifikovať príslušné organizácie, ktoré spĺňajú kritériá stanovené v ustanoveniach o vyhradených zákazkách, a ich schopnosť plniť zákazky (pozri oddiel 2.3 – Konzultácie so zainteresovanými stranami).
- Ak sociálne podniky nie sú schopné samy sa uchádzať o vyhradené zákazky, zvážte rozdelenie zákazky na časti alebo to, či je možné na splnenie požiadaviek vytvoriť partnerstvá alebo konzorciá. Majte na pamäti, že je možné pre sociálne podniky vyhraďiť určité časti v rámci väčšej zákazky.

4.4. Technické špecifikácie

Po prijatí rozhodnutia o predmete zákazky ho treba rozpracovať do podrobnejších požiadaviek. Prostredníctvom technických špecifikácií informujete trh, čo presne chcete kúpiť, a môžete do nich zahrnúť sociálne aspekty, ak je to podstatná súčasť dodávaného tovaru alebo poskytovanej služby. Ponuky, ktoré nie sú v súlade s technickými špecifikáciami, musia byť zamietnuté⁽⁹⁹⁾, preto je dôležité zahrnúť iba základné požiadavky⁽¹⁰⁰⁾. Preferencie by sa mali odraziť v kritériách na vyhodnotenie ponúk, ako sa uvádza v oddiele 4.7.

Súvislosť s predmetom zákazky a technické špecifikácie

V smerniciach o verejnom obstarávaní sa uvádza, že v rámci technických špecifikácií sa možno odvolávať na konkrétny proces alebo spôsob výroby alebo poskytnutia požadovaných prác, tovaru alebo služieb alebo na konkrétny proces v inej etape jeho životného cyklu. Platí to aj vtedy, keď tieto prvky nie sú súčasťou materiálnej podstaty verejného obstarávania, pokiaľ súvisia s predmetom zákazky a sú primerané jej hodnote a cieľom.

Znamená to, že nie je potrebné, aby sa všetky špecifikácie vzťahovali na faktory, ktoré sú viditeľné alebo rozoznateľné v konečnom výrobku alebo službe. Napríklad textílie, pri výrobe ktorých sa používajú toxické farbivá (ktoré pre pracovníkov predstavujú vážne zdravotné riziko), môžu byť rovnaké ako textílie, ktoré sa vyrábajú bezpečnejšie.

⁽⁹⁹⁾ Povinnosť zamietnuť ponuky, ktoré nespĺňajú špecifikácie, zdôraznil Súdny dvor Európskej únie vo veci C-243/89 Komisia/Dánske kráľovstvo (Storebaelt) a vo veci C-561/12 Nordecon AS a Ramboll Eesti AS/Rahandusministeerium (Nordecon).

⁽¹⁰⁰⁾ Môžu sa použiť variantné riešenia, aby sa v prípade potreby poskytla väčšia flexibilita v špecifikáciách. Pravidlá týkajúce sa variantných riešení sú stanovené v článku 45 smernice 2014/24/EÚ a článku 64 smernice 2014/25/EÚ.

V technických špecifikáciách môžete vyžadovať použitie netoxických farbív v konkrétnych kupovaných výrobkoch. Všeobecnejšie požiadavky týkajúce sa bezpečnosti pracovníkov môžu byť súčasťou podmienok účasti alebo doložiek o plnení zákazky.

Existuje niekoľko spôsobov formulovania špecifikácií: využitím uznávaných európskych, medzinárodných alebo vnútroštátnych noriem, výkonnostných alebo funkčných požiadaviek alebo kombináciou týchto prístupov. Špecifikácie založené na výkonnosti môžu byť obzvlášť vhodné pre služby vrátane tých, ktoré majú sociálny prvok. Ak napríklad obstarávate služby domácej starostlivosti o starších ľudí, v špecifikáciách sa môžu vyžadovať určité výsledky, pokiaľ ide o nezávislosť a pohodu príjemcov služby. Mali by ste ich formulovať objektívne a transparentne, aby im všetci uchádzači porozumeli. Musíte takisto porozmýšľať, ako vyhodnotiť súlad s pravidlami – napríklad vyhlásenie uchádzačov o ich prístupe k domácim návštevám, školeniu zamestnancov a kontrole kvality.

Ústrednou požiadavkou na technické špecifikácie je to, aby poskytovali rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov, preto musíte zvážiť, ako vaše požiadavky ovplyvňujú schopnosť rôznych subjektov (vrátane napríklad organizácií sociálneho hospodárstva a sociálnych podnikov) zúčastniť sa súťaže. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je pripraviť návrh verzie svojich špecifikácií vo fáze pred verejným obstaraním a v rámci trhovej konzultácie požiadať všetky hospodárske subjekty, ktoré prejavia záujem, o spätnú väzbu. Môže vám to pomôcť uistiť sa, že nezahrniete žiadne prvky, ktoré by mohli byť prekážkou účasti alebo ktoré neprimerane zvýhodňujú alebo znevýhodňujú ktorýkoľvek subjekt.

Konzultácie s používateľmi môžu takisto pomôcť zabezpečiť, aby sa v špecifikáciách zohľadňovali skutočné potreby – a aby neobsahovali žiadne zbytočné prvky. Používatelia knižníc môžu byť napríklad schopní dať odporúčania o rozmanitosti a formáte poskytovaného materiálu, ako aj o požadovanom vybavení a službách. V kapitole 3 sa podrobne rozoberá úloha posudzovania potrieb a konzultácií s používateľmi v rámci SZVO.

4.4.1. *Požiadavky na prístupnosť v technických špecifikáciách*

V článku 42 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ a článku 60 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ sa uvádza, že:

V prípade každého obstarávania, ktoré budú podľa plánu používať fyzické osoby, či už verejnosť alebo zamestnanci verejného obstarávateľa, sa technické špecifikácie s výnimkou náležite odôvodnených prípadov vypracujú tak, aby sa zohľadnili kritéria prístupnosti pre osoby s postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov⁽¹⁰¹⁾.

To znamená, že poskytovanie tovarov, služieb a prác, ktoré sú prístupné všetkým používateľom, nie je pre verejných obstarávateľov (alebo subjekty odvetvia verejných služieb) voliteľné – je to zákonná povinnosť. V aktualizovaných štandardných formulároch budete môcť použiť konkrétne nepovinné polia (ďalšie informácie o nových štandardných formulároch sú uvedené v oddiele 3.6) na označenie, či vo svojom verenom obstarávaní zavádzate kritériá prístupnosti, a na uvedenie odôvodnenia, ak to tak nie je.

Ak sú v právnych predpisoch EÚ vymedzené povinné požiadavky na prístupnosť, v technických špecifikáciách ich treba uviesť.

To je prípad smernice (EÚ) 2019/882 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb – známej ako európsky akt o prístupnosti, v ktorej sa stanovujú spoločné požiadavky na prístupnosť s cieľom zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím a starší ľudia mali prístup k výrobkom a službám na rovnakom základe s ostatnými. Zároveň sa zohľadňuje povinnosť podľa Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD), aby zmluvné štáty poskytovali prístupné výrobky, služby a infraštruktúru.

Hoci sa požiadavky na prístupnosť podľa Európskeho aktu o prístupnosti budú uplatňovať až od roku 2025⁽¹⁰²⁾, vzhľadom na povinnosť uplatniteľnú podľa smernice 2014/24/EÚ a smernice 2014/25/EÚ existuje silný dôvod uvádzať ich v súťažných podkladoch zverejnených pred týmto dátumom. Môže to pomôcť pri dosahovaní súladu s pravidlami EÚ o technických špecifikáciách a zaistení toho, aby bol trh pripravený zabezpečiť úplnú prístupnosť od roku 2025.

Európsky akt o prístupnosti sa vzťahuje na tieto výrobky a služby:

- počítače a operačné systémy,
- platobné terminály a bankomaty,

⁽¹⁰¹⁾ V prípade koncesíí upravených smernicou 2014/23/EÚ neexistuje žiadne zodpovedajúce ustanovenie.

⁽¹⁰²⁾ Touto smernicou sa stanovuje výnimka pre služby mestskej, prímestskej a regionálnej dopravy, ako aj služby poskytované mikropodnikmi (podnik zamestnávajúci menej ako 10 osôb, ktorého ročný obrat neprekračuje 2 milióny EUR alebo ročná súvaha neprekračuje 2 milióny EUR).

- automaty na predaj lístkov a odbavovacie zariadenia,
- interaktívne samoobslužné terminály poskytujúce informácie,
- inteligentné telefóny,
- televízne zariadenia súvisiace so službami digitálnej televízie,
- telefonické služby a súvisiace vybavenie,
- prístup k audiovizuálnym mediálnym službám, ako je televízne vysielanie a súvisiace vybavenie pre spotrebiteľa,
- niektoré služby spojené s leteckou, autobusovou, železničnou a vodnou osobnou dopravou,
- bankové služby pre spotrebiteľov,
- elektronické knihy,
- elektronický obchod,
- jednotné európske číslo tiesňového volania „112“.

Požiadavky na prístupnosť pre online poradenské služby vo fínskom meste Espoo

Cieľ verejného obstarávania

Mesto Espoo začlenilo požiadavku na prístupnosť do technických špecifikácií svojich výziev na predkladanie ponúk na online poradenské služby s cieľom sprístupniť obsah osobám so zdravotným postihnutím alebo poruchami.

Prístup

Ponúkaná služba musí byť prístupná a v súlade s úrovňami A a AA usmernení pre prístupnosť webových stránok WCAG 2.0. Patria sem napríklad slepota a zrakové postihnutie, hluchota a sluchové postihnutie, porucha učenia, obmedzené kognitívne schopnosti, znížená pohyblivosť, poruchy reči, citlivosť na svetlo a kombinácie vyššie uvedených prípadov. Kritériá úspechu v usmerneniach WCAG 2.0 sú vymedzené ako tvrdenia, ktoré je možné testovať, a teda nezávisia od jednotlivých technológií.

Výsledky

Vďaka výslednému webovému sídlu sa zlepšila prístupnosť online poradenských služieb mesta, čo mestu Espoo pomohlo poskytovať lepšiu podporu svojim občanom so zdravotným postihnutím alebo poruchami.

Získané poznatky

Začlenením požiadaviek na prístupnosť do výziev na predkladanie ponúk sa zvyšuje použiteľnosť poskytovanej služby a občanom sa umožňuje optimálne využívanie verejných služieb.

Zdroj: Ministerstvo hospodárstva a zamestnanosti Fínska, Guide to Socially Responsible Public Procurement (Sprievodca sociálne zodpovedným verejným obstarávaním) (2017)

Povinnými požiadavkami na prístupnosť sa zabezpečuje, aby výrobky a služby boli navrhované a vyrábané tak, aby sa maximalizovalo ich predvídateľné použitie osobami so zdravotným postihnutím a aby sa vo výrobku alebo na ňom nachádzali pokiaľ možno prístupné informácie o ich fungovaní a **znakoch prístupnosti**. **Okrem toho sa v prílohe III k Európskemu aktu o prístupnosti stanovujú požiadavky na prístupnosť zastavaného prostredia**, ktoré môžu členské štáty uplatňovať. Keďže povinnosť začleniť požiadavky na prístupnosť do technických špecifikácií sa vzťahuje aj na zákazky na uskutočnenie stavebných prác, príloha môže poskytnúť užitočné východisko pre zákazky na návrh a zmluvu o dielo na dodanie stavebných prác.

V súťažných podkladoch sa možno priamo odvolávať na harmonizované normy alebo technické špecifikácie požiadaviek na prístupnosť výrobkov alebo služieb, ktoré vypracovali európske normalizačné organizácie vrátane tých, ktoré boli vypracované v zmysle Európskeho aktu o prístupnosti. Napríklad norma EN 301 549 ⁽¹⁰³⁾ obsahuje požiadavky na prístupnosť pre výrobky a služby IKT a norma EN 17210 ⁽¹⁰⁴⁾ obsahuje požiadavky na prístupnosť pre širokú škálu budov a infraštruktúr.

⁽¹⁰³⁾ Pozri https://www.etsi.org/deliver/etsi_en/301500_301599/301549/03.01.01_60/en_301549v030101p.pdf

⁽¹⁰⁴⁾ Pozri <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/mandates/index.cfm?fuseaction=search.detail&id=392> a https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=204:110:0:::FSP_PROJECT,FSP_LANG_ID:65077,25&cs=1B1F504D7DCF7711690E22BAE7CED456A

Požiadavky na prístupnosť výrobkov alebo služieb môžu byť stanovené aj v iných právnych predpisoch EÚ a súlad s Európskym aktom o prístupnosti môže pomôcť pri zabezpečovaní súladu s týmito právnymi predpismi.

Osvedčené postupy

- Technické špecifikácie by sa mali starostlivo vypracovať tak, aby zahŕňali všetky základné sociálne aspekty bez zavádzania zbytočných obmedzení hospodárskej súťaže.
- Funkčné špecifikácie alebo špecifikácie založené na výkonnosti môžu byť obzvlášť vhodné pre zákazky na poskytnutie služby, ktoré zahŕňajú sociálne aspekty, napríklad na účely vymedzenia požadovaných výsledkov služby.
- Technické špecifikácie sa môžu týkať výrobného procesu, ktorý v konečnom výrobku nebude nevyhnutne zrejmý. Musia však súvisieť s predmetom zákazky a musia byť primerané jej hodnote a cieľom.
- Začlenenie požiadaviek na prístupnosť do technických špecifikácií je povinné pre každé verejné obstarávanie, ktoré budú využívať ľudia. V Európskom akte o prístupnosti sa vymedzujú niektoré z týchto požiadaviek pre niekoľko bežne kupovaných výrobkov a služieb.
- Po sprístupnení nových štandardných formulárov v nich môžete pomocou konkrétnych nepovinných polí objasniť, či ste použili kritériá prístupnosti, a vysvetliť, prečo to nie je možné v náležite odôvodnených prípadoch.

4.5. Dodržiavanie sociálneho a pracovného práva a kolektívnych zmlúv

Smernice o verejnom obstarávaní obsahujú sociálnu a environmentálnu doložku ⁽¹⁰⁵⁾, v ktorej sa uvádza, že členské štáty musia prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie toho, aby hospodárske subjekty pri plnení verejných zákaziek „plnili príslušné povinnosti v oblasti environmentálneho, sociálneho a pracovného práva stanovené v práve Únie, vnútroštátnom práve, kolektívnych zmluvách alebo ustanoveniach medzinárodného environmentálneho, sociálneho a pracovného práva“.

Medzinárodné dohody uvedené v tomto ustanovení sú uvedené v prílohe ⁽¹⁰⁶⁾ a zahŕňajú 8 základných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (MOP):

- Dohovor o slobode združovania a o ochrane práva organizovať sa č. 87,
- Dohovor o vykonávaní práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98,
- Dohovor o nútenej alebo povinnej práci č. 29,
- Dohovor o zrušení nútenej práce č. 105,
- Dohovor o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138,
- Dohovor o diskriminácii (zamestnaní a povolani) č. 111,
- Dohovor o rovnakom odmeňovaní pracujúcich mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty č. 100,
- Dohovor o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182.

Okrem všeobecnej povinnosti členských štátov zabezpečiť dodržiavanie týchto ustanovení pri plnení verejných zákaziek má táto „sociálna a environmentálna doložka“ množstvo konkrétnejších využití. Dôkazy o tom, že uchádzač nedodrжал príslušné sociálne alebo pracovné právo alebo kolektívne zmluvy, môžu mať vážne následky, ako napríklad:

- zamietnutie ekonomicky najvýhodnejšej ponuky ⁽¹⁰⁷⁾,
- vylúčenie z postupu verejného obstarávania ⁽¹⁰⁸⁾,
- zamietnutie neobvykle nízkych ponúk ⁽¹⁰⁹⁾ a/alebo
- spoločná zodpovednosť subdodávateľov a hlavných dodávateľov za každé porušenie príslušných environmentálnych, sociálnych a pracovnoprávných povinností ⁽¹¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Článok 18 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 36 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ a článok 30 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹⁰⁶⁾ Príloha X k smernici 2014/24/EÚ, príloha XIV k smernici 2014/25/EÚ, príloha X k smernici 2014/23/EÚ.

⁽¹⁰⁷⁾ Článok 56 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ, článok 76 ods. 6 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹⁰⁸⁾ Článok 57 ods. 4 písm. a) smernice 2014/24/EÚ, článok 80 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ, článok 38 ods. 7 písm. a) smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹⁰⁹⁾ Článok 69 ods. 3 smernice 2014/24/EÚ, článok 84 ods. 3 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹¹⁰⁾ Článok 71 ods. 6 smernice 2014/24/EÚ, článok 88 ods. 6 smernice 2014/25/EÚ, článok 42 ods. 4 smernice 2014/23/EÚ.

Sociálna a environmentálna doložka je silným nástrojom na podporu SZVO. Vnútroštátne orgány môžu mať zavedené konkrétne opatrenia na zabezpečenie dodržiavania povinností uvedených v sociálnej a environmentálnej doložke, alebo sa môžu spoliehať na to, že dodržiavanie povinností overia verejní obstarávatelia v závislosti od konkrétneho prípadu. Jedným zo spôsobov, ako zabezpečiť jej efektívnosť, je odkazovať v súťažných podkladoch na konkrétne povinnosti vyplývajúce zo sociálneho a pracovného práva a kolektívnych zmlúv, ktoré sa na zákazku vzťahujú, a požiadať uchádzačov o potvrdenie ich dodržiavania. Verejní obstarávatelia môžu na tento účel požadovať od uchádzačov dôkazy o súlade alebo vlastné vyhlásenia. Tie by sa mali následne posilniť zmluvnými podmienkami, ktorými sa vyžaduje dodržiavanie príslušných povinností počas plnenia zákazky a ktoré by sa mali doplniť o účinné monitorovacie opatrenia (pozri oddiely 5.2 a 5.4).

Vnútroštátne povinnosti v oblasti sociálneho a pracovného práva sa musia vždy uplatňovať v súlade s právom EÚ a so zásadami transparentnosti, nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania. Akákoľvek požiadavka uložená uchádzačom na základe vnútroštátneho sociálneho a pracovného práva alebo kolektívnych zmlúv by preto nemala viesť k priamej ani nepriamej diskriminácii uchádzačov alebo pracovníkov z iných členských štátov.

Požiadavky na ponuky založené na vnútroštátnom sociálnom a pracovnom práve alebo kolektívnych zmluvách by rovnako nemali viesť k diskriminácii prác, tovaru, služieb a hospodárskych subjektov v krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami GPA, alebo v krajinách, ktoré majú dvojstrannú dohodu s EÚ, ktorá obsahuje kapitolu o verejnom obstarávaní, pokiaľ sú tieto požiadavky predmetom týchto dohôd.

Pracovné podmienky vášho vlastného štátu napríklad nie je možné uplatniť, ak sa zákazka dodáva na diaľku v inom členskom štáte, v krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami GPA, alebo v krajinách, ktoré majú dvojstrannú dohodu s EÚ, ktorá obsahuje kapitolu o verejnom obstarávaní.

Oddiel 5.2 obsahuje ďalšie informácie o uplatňovaní sociálneho a pracovného práva a kolektívnych zmlúv vo verejných zákazkách.

Využívanie verejného obstarávania v Katalánsku (Španielsko) na posilnenie práv pracovníkov v dodávateľských reťazcoch elektroniky

Cieľ verejného obstarávania

Katalánske združenie miestnych orgánov (L'Associació Catalana de Municipis – ACM) zastupuje viac ako 1 000 miestnych orgánov, resp. 95 % obcí v regióne. Jednou z jeho funkcií je pôsobiť ako centrálny nákupca, ktorý kombinuje potreby a poskytuje svojim členom administratívne úspory. V roku 2018 sa združenie ACM stalo pridruženou spoločnosťou organizácie Electronics Watch, ktorej sociálne doložky sa teraz pridávajú do verejných obstarávaní vrátane nedávneho rámca pre nákup tlačiarň, do ktorého je zapojených 80 obcí.

Prístup

V doložkách organizácie Electronics Watch sa vyžaduje, aby dodávatelia uplatnili náležitú starostlivosť s cieľom dosiahnuť transparentnosť dodávateľského reťazca, spolupracovali s nezávislými pozorovateľmi a napravili porušenia pracovných práv a bezpečnostných noriem. Tieto doložky sú v súlade so smernicou 2014/24/EÚ o verejnom obstarávaní a zohľadňujú sa v nich hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv a Usmernenia OECD o nadnárodných podnikoch. Doložky obsahujú kódex pracovných noriem odkazujúci na vnútroštátne predpisy, ako aj základné dohovory MOP.

Výsledky

Na počiatočnú žiadosť o zverejnenie reagovali dodávatelia pozitívne. Dodávatelia poskytli podrobné informácie o dodávateľských reťazcoch týkajúce sa konkrétnych modelov výrobkov a miest výroby použitých v zákazke. Organizácia Electronics Watch mohla na základe existujúcich výsledkov monitorovania týchto modelov a miest pripraviť posúdenie rizík pre združenie ACM. Zverejnené podrobnosti od jedného dodávateľa posilnili prebiehajúci proces zapojenia v továrni na výrobu tlačiarň v južnej Ázii. Na základe podrobností o mieste výroby sa zavedie plán monitorovania, pri ktorom sa využívajú miestne odborné znalosti na monitorovanie pracovných práv. Združenie ACM už plánuje zahrnúť zmluvné podmienky organizácie Electronics Watch do ďalších dvoch rámcových dohôd – pre IT a video správy z plenárnych zasadnutí.

Získané poznatky

Je potrebné, aby odvetvie – zmluvní predajcovia, ako aj výrobcovia a ich dodávatelia – ďalej rozvíjalo transparentnosť dodávateľského reťazca. V súčasnosti je zverejňovanie informácií na úrovni komponentov pre priemysel stále náročné, ale zásadné pre zabezpečenie transparentnosti dodávateľského reťazca, ktorá súvisí s predmetom zákazky, ako sa to vyžaduje v smerniciach o verejnom obstarávaní. Ak o zverejnenie miest výroby požiada viac verejných obstarávateľov, pomôže to k zavedeniu tejto praxe ako štandardného postupu v priemysle.

4.6. Kritériá vylúčenia a podmienky účasti

4.6.1. Dôvody na vylúčenie

V smerniciach o verejnom obstarávaní sa uznáva, že niektoré subjekty by nemali byť oprávnené získavať verejné zákazky z dôvodu závažných trestných alebo neetických praktík. Zároveň sa v nich uznáva, že dôvodmi na vylúčenie môžu byť zdokumentované porušenia zodpovednosti podniku alebo slabá predchádzajúca výkonnosť. Dôvody na vylúčenie sú rozdelené do dvoch kategórií: povinné (ktoré sa musia uplatňovať pri všetkých verejných obstarávaníach) a diskrečné (ktoré sa môžu verejní obstarávatelia rozhodnúť uplatniť alebo ktoré môžu byť povinné podľa vnútroštátneho práva). V nasledujúcej tabuľke sú uvedené povinné a diskrečné dôvody na vylúčenie, ktoré sú pre SZVO najdôležitejšie – ďalšie dôvody sú uvedené v smerniciach o verejnom obstarávaní ⁽¹¹⁾.

Tabuľka 4. 3

Dôvody na vylúčenie súvisiace so SZVO

Povinné dôvody na vylúčenie ⁽¹⁾	Diskrečné dôvody na vylúčenie ⁽²⁾
Odsúdenie na základe konečného rozsudku za detskú prácu alebo iné formy obchodovania s ľuďmi.	Porušovanie povinností týkajúcich sa platenia daní alebo príspevkov na sociálne zabezpečenie – preukázané akýmikoľvek vhodnými prostriedkami
	Porušenie platných povinností podľa sociálnej a environmentálnej doložky, t. j. environmentálnych, sociálnych a pracovnoprávných povinností stanovených v práve EÚ, vnútroštátnom práve, kolektívnych zmluvách alebo základných dohovoroch MOP
Porušenie povinností týkajúcich sa platenia daní alebo príspevkov na sociálne zabezpečenie – potvrdené konečným a záväzným súdnym alebo správnym rozhodnutím.	Závažné odborné pochybenie, v dôsledku ktorého je spochybnená bezúhonnosť hospodárskeho subjektu
	Významné alebo pretrvávajúce nedostatky pri plnení niektorej zásadnej požiadavky predchádzajúcej zákazky
	Závažné skreslenie alebo neschopnosť predložiť podporné dokumenty

⁽¹⁾ Článok 57 ods. 1 a 2 smernice 2014/24/EÚ. Pozri aj článok 80 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ a článok 38 ods. 4 a 5 smernice 2014/23/EÚ vo vzťahu ku koncesiám.

⁽²⁾ Článok 57 ods. 2 a 4 smernice 2014/24/EÚ a článok 38 ods. 7 smernice 2014/23/EÚ. V prípade zákaziek na verejnoprospešné služby sa uplatniteľnosť diskrečných dôvodov môže líšiť v závislosti od vnútroštátnych pravidiel (pozri článok 80 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ).

Od všetkých uchádzačov sa musí požadovať, aby potvrdili, že sa ich netýka žiaden z povinných dôvodov vylúčenia, ani žiaden z diskrečných dôvodov, ktoré sa na postup vzťahujú. Predbežné dôkazy o súlade sa poskytujú prostredníctvom jednotného európskeho dokumentu pre obstarávanie alebo sa môžu poskytovať prostredníctvom inej formy vlastného vyhlásenia v závislosti od príslušnej špecifickej zákazky; o podporné dokumenty však môžete požiadať kedykoľvek, ak je to potrebné na účely riadneho priebehu postupu ⁽¹²⁾.

V prípade povinných dôvodov na vylúčenie je maximálne obdobie vylúčenia päť rokov od právoplatného odsúdenia, pokiaľ v rozsudku nebolo stanovené dlhšie obdobie. V prípade diskrečných dôvodov je maximálne obdobie vylúčenia tri roky od príslušnej udalosti ⁽¹³⁾. V oboch prípadoch sa uchádzači môžu usilovať o preukázanie svojej spoľahlivosti napriek existencii jedného alebo viacerých dôvodov na vylúčenie (známych ako „samoočistenie“). Na tento účel musia predložiť dôkazy o konkrétnych opatreniach, ktoré prijali na riešenie a predchádzanie ďalším trestným činom a pochybeniam, ako je napríklad vyplatenie náhrady škody za každú spôsobenú škodu, aktívna spolupráca s vyšetrovacími orgánmi a konkrétne technické, organizačné a personálne opatrenia ⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Článok 57 smernice 2014/24/EÚ, článok 80 smernice 2014/25/EÚ, článok 38 smernice 2014/23/EÚ

⁽¹²⁾ Článok 59 ods. 4 smernice 2014/24/EÚ. Zároveň je možné vypovedať zmluvu, ak sa dodávateľ v čase zadania zákazky nachádzal v jednej zo situácií povinného vylúčenia [článok 73 písm. b) smernice 2014/24/EÚ, článok 90 písm. b) smernice 2014/25/EÚ, článok 44 písm. b) smernice 2014/23/EÚ].

⁽¹³⁾ Článok 57 ods. 7 smernice 2014/24/EÚ, ktorý sa môže vzťahovať aj na verejnoprospešné služby (pozri článok 80 smernice 2014/25/EÚ), článok 38 ods. 10 smernice 2014/23/EÚ. Kratšie obdobia vylúčenia môžu byť stanovené aj vo vnútroštátnom práve.

⁽¹⁴⁾ Článok 57 ods. 6 smernice 2014/24/EÚ, článok 80 smernice 2014/25/EÚ, článok 38 ods. 9 smernice 2014/23/EÚ.

Je na verejnom obstarávateľovi, aby tieto opatrenia vyhodnotil a rozhodol, či sú postačujúce na to, aby sa uchádzač mohol zúčastniť na postupe. Ak nie sú, uchádzačovi sa musí poskytnúť zoznam dôvodov tohto rozhodnutia.

Boj proti detskej práci v dodávateľských reťazcoch – francúzske a holandské zákony

Je povinnosťou vylúčiť z postupov verejného obstarávania spoločnosti odsúdené za trestné činy spojené s detskou prácou alebo obchodovaním s ľuďmi. Keďže k takýmto porušovaniam často dochádza v komplexných dodávateľských reťazcoch, získať o nich spoľahlivé informácie môže byť náročné. Francúzsko aj Holandsko prijali zákony v oblasti náležitej starostlivosti, ktorými sa spoločnostiam ukladá povinnosť určiť, či v ich dodávateľských reťazcoch existujú riziká detskej práce, prijať proti nim opatrenia a verejne o týchto krokoch informovať.

V prípadoch, keď sa tieto zákony vzťahujú na uchádzačov o zákazku, nedodržanie povinností náležitej starostlivosti môže viesť k vylúčeniu podľa článku 57 ods. 4 písm. a) smernice 2014/24/EÚ (porušenie platných povinností podľa sociálnej a environmentálnej doložky). Neplatilo by to v prípade, ak by sa na uchádzača nevzťahoval zákon o náležitej starostlivosti, napríklad z dôvodu miesta jeho hlavného sídla alebo počtu zamestnancov.

4.6.2. Podmienky účasti ⁽¹¹⁵⁾

Zatiaľ čo kritériá vylúčenia sú zamerané na negatívne faktory, ktoré vám môžu brániť v zadaní zákazky uchádzačovi, podmienky účasti vám môžu pomôcť identifikovať tých uchádzačov, ktorí majú najlepšie predpoklady na splnenie sociálnych aspektov vašej zákazky. Stanovenie vhodných podmienok účasti na základe ekonomického a finančného postavenia, technických a ľudských zdrojov a skúseností vám môže pomôcť predovšetkým dosiahnuť SZVO a zároveň sa zaistiť, aby sa o vašu zákazku mohlo uchádzať široké spektrum organizácií.

Niektoré príklady podmienok účasti, ktoré môžu prispieť k SZVO:

- požiadavky na finančné postavenie (napríklad obrat, ziskovosť), ktoré sa obmedzujú na to, čo je nevyhnutné na zabezpečenie schopnosti uchádzača splniť zákazku, a neobmedzuje sa nimi účasť organizácií sociálneho hospodárstva, sociálnych podnikov, neziskových organizácií a komunitných organizácií,
- kritériá, ktorými sa vyžadujú preukázateľné špecifické skúsenosti a odborné znalosti organizácií a/alebo ich tímov pri riešení sociálnych problémov týkajúcich sa vašej zákazky, napríklad prístupnosti, rodovej rovnosti a nediskriminácie,
- technická spôsobilosť na monitorovanie pracovných postupov v rámci dodávateľského reťazca ⁽¹¹⁶⁾ vrátane systémov riadenia a partnerstiev s inými organizáciami a/alebo
- dôkazy o úspešnom realizovaní predchádzajúcich zákaziek s podobnými sociálnymi požiadavkami, napríklad nábor a príležitosti na zvyšovanie úrovne zručností učňov alebo znevýhodnených pracovníkov.

Súvislosť s predmetom zákazky a proporционаlita v kontexte podmienok účasti

Všetky podmienky účasti musia súvisieť s predmetom zákazky a byť mu primerané. To znamená, že by ste k stanoveniu podmienok účasti nemali zaujať všeobecný prístup, ale skontrolovať, či sú vhodné na dosiahnutie vašich cieľov (vrátane cieľov SZVO) a neprekračujú rámec toho, čo je potrebné.

Ak napríklad požadujete dôkazy o opatreniach na riadenie dodávateľského reťazca, nemôžete požadovať, aby presahovali rámec toho, čo kupujete (napríklad aby zahŕňali všetky činnosti spoločnosti). Mali by ste sa zároveň vyhnúť stanoveniu požiadaviek na predchádzajúce skúsenosti, ktoré sú buď príliš rozsiahle, alebo príliš obmedzujúce – majte na pamäti, že niektorí uchádzači môžu mať príslušné skúsenosti, ktoré získali v iných odvetviach alebo oblastiach činnosti. Týmto prístupom k podmienkam účasti sa zároveň pomôže zabezpečiť, aby sa organizácie sociálneho hospodárstva, sociálne podniky a neziskové organizácie mohli uchádzať o vašu zákazku.

⁽¹¹⁵⁾ Článok 58 smernice 2014/24/EÚ, článok 80 smernice 2014/25/EÚ, článok 38 ods. 1 a 2 smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹¹⁶⁾ Ako sa uvádza v prílohe XII časti II písm. d) smernice 2014/24/EÚ.

Dôkazy týkajúce sa podmienok účasti pochádzajú v prvom rade z jednotného európskeho dokumentu pre obstarávanie, v niektorých prípadoch však môžu vychádzať z inej formy vlastného vyhlásenia. Rovnako ako v prípade kritérií vylúčenia, o podporné dokumenty je možné požiadať kedykoľvek v priebehu postupu. Na rozdiel od kritérií vylúčenia by podmienky účasti mali byť pre každú zákazku špecifické, aby sa zabezpečila ich proporionalita a súvislosť s predmetom zákazky.

Pokiaľ ide o prístupnosť, v norme EN 17161:2019 o dizajne pre všetkých ⁽¹¹⁷⁾ sa stanovuje prístup riešenia prístupnosti v prípade výrobkov, tovaru a služieb, ktorého cieľom je rozšíriť okruh používateľov. Táto norma sa môže v podmienkach účasti uviesť ako súčasť vašich požiadaviek na technickú spôsobilosť, aby sa zistilo, či uchádzači majú zavedené vhodné postupy na poskytovanie prístupných výrobkov a služieb. V tomto prípade by sa mali brať do úvahy aj dôkazy o súlade s rovnocennými normami.

Osvedčené postupy

- Použite povinné a voliteľné kritériá vylúčenia, ktorými sa zabezpečí, že uchádzači sa nedopustili žiadneho porušenia platného sociálneho alebo pracovného práva alebo kolektívnych zmlúv.
- Vypracujte podmienky účasti, ktoré sú špecifické pre vašu zákazku a ktoré sú zamerané na príslušné sociálne aspekty súvisiace s technickými a ľudskými zdrojmi a predchádzajúcimi skúsenosťami. Vyhýbajte sa finančným alebo iným kritériám, ktoré môžu brániť organizáciám sociálneho hospodárstva a sociálnym podnikom v účasti.
- Vopred zväzte typ dôkazov, ktoré budete od uchádzačov požadovať pred zadaním zákazky, a spôsob, akým sa budú tieto informácie aktualizovať počas plnenia zákazky.
- Keď dostanete ponuky z iného členského štátu EÚ, môžete sa obrátiť na eCertis ⁽¹¹⁸⁾, ktorý vám pomôže pochopiť, aké dôkazy druhá strana poskytuje.

Uplatňovanie dohovorov MOP pri verejnom obstarávaní textilu na českom ministerstve

Cieľ verejného obstarávania

V roku 2015 české ministerstvo práce a sociálnych vecí (MPSV) vypracovalo vlastnú stratégiu sociálne zodpovedného verejného obstarávania, ktorú používa ako usmernenie pri vývoji verejných obstarávaní. Táto stratégia bola použitá vo verejnom obstarávaní na odevy, ktoré mali rozdávať charitatívne organizácie ľuďom v núdzi. Tento nákup bol spolufinancovaný z európskych fondov.

Prístup

Aby sa zabránilo porušovaniu pracovných a sociálnych práv v procese výroby textilu, MPSV požadovalo, aby mali uchádzači systém, ktorý zaručí, že pri výrobe zakúpeného tovaru neboli sú porušované pracovné práva chránené dohovormi MOP (detská práca, nútená práca atď.). Toto bolo podmienka účasti. V tejto fáze sa MPSV zameralo iba na podmienky v samotných procesoch textilnej výroby, a nie na výrobu surovín. Uchádzači mohli preukázať splnenie tejto požiadavky prostredníctvom členstva v organizácii Fair Wear Foundation, alebo mohli predložiť vlastné vyhlásenie. V druhom prípade museli uchádzači určiť výrobcu každého druhu výrobku, značku a miesto výroby. Obstarávateľovi sa tým umožňuje určitá úroveň kontroly nad pracovnými podmienkami v dodávateľskom reťazci.

Výsledky

Riziko porušenia pracovných a sociálnych noriem pri výrobe textilu sa znížilo použitím sociálnych požiadaviek vo fáze výberu, čím sa zabezpečila väčšia transparentnosť dodávateľských reťazcov uchádzačov. Podľa informácií, ktoré predložil víťazný uchádzač, sa podstatná časť výroby nachádza v EÚ. Okrem toho časť výroby vykonávajú väzni, ktorí si v rámci tohto procesu rozvíjajú pracovné zručnosti a referencie, ktoré podporia ich opätovné začlenenie do spoločnosti po prepustení.

⁽¹¹⁷⁾ Pozri https://standards.cen.eu/dyn/www/?p=204:110:0:::FSP_PROJECT:62323&cs=13275480BC8D2104048D1E2104EAD11A2

⁽¹¹⁸⁾ eCertis je informačný systém, ktorý vám pomôže identifikovať rôzne osvedčenia používané pri postupoch verejného obstarávania v celej EÚ. Jeho funkcia vyhľadávania funguje vo všetkých jazykoch EÚ. Nájdete ho na tejto stránke: <https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/search>

Získané poznatky

Výsledkom jednoduchých požiadaviek na transparentnosť dodávateľského reťazca môžu byť neočakávané prínosy, ktoré idú nad rámec požiadaviek v zákazke. Týmto verejným obstarávaním sa stanovila schopnosť uplatňovať transparentnosť dodávateľského reťazca ako podmienka účasti. Výzvou zostáva monitorovanie podmienok počas plnenia zákazky.

Riešenie ľudských práv prostredníctvom verejného obstarávania v samospráve Stavanger (Nórsko)**Cieľ verejného obstarávania**

Nórsko samospráva Stavanger je priekopníkom v uplatňovaní etických kritérií pri verejnom obstarávaní – vrátane použitia cielených podmienok účasti. Od roku 2010 požaduje, aby uchádzači dokumentovali svoje dodávateľské reťazce so zameraním na tie zákazky, ktoré predstavujú najväčšie riziko porušovania ľudských práv.

Prístup

Pre všetky nadchádzajúce zákazky sa vykonáva každoročné posudzovanie rizík. Na vysoko rizikové zákazky, ako sú textil, vybavenie IKT a zdravotnícke vybavenie, sa vzťahujú komplexné podmienky účasti týkajúce sa etického obchodu. Patrí medzi ne požiadavka, aby dodávateľia mali zavedené systémy na vysledovateľnosť dodávateľského reťazca, proces posudzovania rizík a kódex správania dodávateľa. Kódex správania musí byť v súlade s etickými zmluvnými podmienkami Stavangeru (ktoré vychádzajú z kľúčových dohovorov OSN a MOP a vnútroštátnych právnych predpisov v mieste výroby). Na účely prípravy trhu sa konajú semináre pre dodávateľov. Počas fázy plnenia zákazky sa používajú informácie zo systémov tretích strán, napríklad Iniciatívy zameranej na etické obchodovanie, ako aj jednotlivé stretnutia s dodávateľmi a dotazníky.

Výsledky

Využívanie etických kritérií a úsilie o zabezpečenie dodržiavania podmienok stanovených v cielených zákazkách prináša pomaly, ale isto, výsledky. Predpokladá sa, že vplyvom neustáleho zameriavania sa na ľudské práva, udržateľnosť a sociálnu zodpovednosť v oblasti verejného obstarávania sa tieto problémy dostali do pozornosti dodávateľov, ako aj iných subjektov verejného a súkromného sektora. Mesto Stavanger prostredníctvom dialógu s dodávateľmi a rôznymi sieťami, kontrol podkladov, inšpekcií tovární atď. zvyšuje svoje interné odborné znalosti v tejto oblasti. Samospráva dúfa, že bude veľmi skoro pripravená vyskúšať ešte podrobnejšie metódy, ako je napríklad doplnenie podmienok účasti o nové kritériá na vyhodnotenie ponúk s cieľom zaistiť dodržiavanie ľudských práv a udržateľnosť pri verejnom obstarávaní. V súčasnosti sú používané kritériá spojené s kvalifikačným procesom. Používanie kritérií na vyhodnotenie ponúk je preto zrejším ďalším krokom.

Získané poznatky

Na zabezpečenie súladu s etickými zmluvnými podmienkami sú potrebné efektívnejšie postupy. Samospráva sa preto zúčastňuje na činnosti výboru expertov s spolu s ďalšími samosprávami, vládnyimi agentúrami a univerzitami v Nórsku. Stavanger vedie tím zameraný na textilný priemysel a zúčastňuje sa aj na práci tímu zameraného na stavbu a stavebné materiály. Ďalej sa Stavanger zúčastňuje na práci v záujmovej skupine Procura + na SZVO IKT. Tieto siete poskytujú samospráve relevantné prípady a informácie pre súťažné podklady a prácu v oblasti zabezpečenia súladu.

4.7. Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Zákazky, na ktoré sa vzťahujú smernice EÚ o verejnom obstarávaní, sa zadávajú na základe „ekonomicky najvýhodnejšej ponuky“, pričom verejní obstarávatelia môžu uplatňovať širokú škálu kvalitatívnych kritérií a kritérií súvisiacich s nákladmi. V smerniciach sa konkrétne spomínajú sociálne aspekty ako faktory, ktoré môžu byť zahrnuté do kritérií na vyhodnotenie ponúk, spolu s prístupnosťou, dizajnom pre všetkých používateľov a obchodovaním a jeho podmienkami.⁽¹¹⁹⁾ Sociálne kritériá na vyhodnotenie ponúk môžu vyslať trhu silný odkaz týkajúci sa významu týchto aspektov zákazky. Niekoľko príkladov sociálnych kritérií na vyhodnotenie ponúk:

⁽¹¹⁹⁾ Článok 67 ods. 2 písm. a) smernice 2014/24/EÚ, článok 82 ods. 2 písm. a) smernice 2014/25/EÚ, článok 41 ods. 2 smernice 2014/23/EÚ. „Obchodovanie a jeho podmienky“ môžu zahŕňať aspekty spravodlivého obchodu, ako uvádza Súdny dvor vo veci C-368/10 (pozri rámček).

- *Metodika zabezpečenia sociálneho začlenenia pri poskytovaní služby.* Uchádzači musia predložiť podrobný plán na oslovenie každej z cieľových skupín uvedených v súťažných podkladoch.
- *Počet a kvalita príležitostí na učňovskú prípravu/odbornú prípravu vytvorených pri plnení zákazky.* Uchádzači musia podrobne vysvetliť svoj prístup k náboru a odbornej príprave, poskytnúť vzorovú špecifikáciu pracovného miesta pre učňovskú prípravu a opísať podporné štruktúry, ktoré sa majú zaviesť.
- *Certifikácia tretích strán osvedčujúca etické získavanie výrobkov dodávaných v rámci zákazky.* Body sa udeľujú na základe percentuálneho podielu výrobkov s certifikáciou Fair Trade alebo rovnocennou certifikáciou. Ak nemáte certifikáciu tretej strany, uveďte dôvod a opíšte všetky interné opatrenia prijaté na zabezpečenie etického získavania výrobkov ⁽¹²⁰⁾.
- *Opatrenia na zabezpečenie rodovej rovnosti.* Body sa pridelujú na základe konkrétnych opatrení na boj proti diskriminácii a na podporu rodovej rovnosti (napríklad odborná príprava zamestnancov, rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, flexibilný pracovný čas atď.).
- *Ďalšie požiadavky na prístupnosť.* Body sa pridelujú na základe konkrétnych opatrení na zvýšenie prístupnosti nad rámec požiadaviek uvedených v technických špecifikáciách ⁽¹²¹⁾.

Súvislosť s predmetom zákazky a kritériá na vyhodnotenie ponúk

Kritériá na vyhodnotenie ponúk sa musia týkať konkrétneho tovaru, služieb alebo prác, ktoré sa kupujú. To znamená, že body by sa nemali prideliť (alebo odpočítavať) iba z dôvodu existencie (alebo absencie) politiky sociálnej zodpovednosti podnikov. Takáto politika však môže slúžiť ako dôkaz o konkrétnom záväzku, ktorý uchádzači prijali v reakcii na kritériá na vyhodnotenie ponúk.

Ak je napríklad kritérium na vyhodnotenie ponúk zamerané na to, ako sa na základe zákazky zlepšia dobré životné podmienky starších ľudí, uchádzači sa môžu čiastočne spoliehať na politiku, v ktorej sa vymedzuje ich prístup k spolupráci s používateľmi služieb a školiacim personálom. Nebolo by však vhodné prideliť body na základe činností, ktoré uchádzači vykonávajú v rámci iných zákaziek.

Ak chcete využívať sociálne kritériá na vyhodnotenie ponúk účinne, mali by ste zvážiť spôsob ich formulácie, ich váhu a spôsob ich hodnotenia.

Pokiaľ ide o formuláciu sociálnych kritérií na vyhodnotenie ponúk, platia rovnaké požiadavky na transparentnosť ako pre iné kritériá na vyhodnotenie ponúk. Musia byť uvedené v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania alebo v súťažných podkladoch spolu s ich váhami a prípadnými podkritériami. Musia byť dostatočne jasné, aby im každý „primerane informovaný a obvykle obozretný“ uchádzač porozumel ⁽¹²²⁾. Musia zabezpečiť možnosť efektívnej hospodárskej súťaže a umožniť overenie informácií predložených uchádzačmi ⁽¹²³⁾. Nakoniec musia súvisieť s predmetom zákazky, ako je vysvetlené v rámci.

Pokiaľ ide o váhu, neexistuje žiadny maximálny alebo minimálny percentuálny podiel bodov, ktoré môžete prideliť sociálnym kritériám na vyhodnotenie ponúk. Pokiaľ ide o zákazky, pri ktorých sú vysoké buď sociálne riziká (napríklad porušovanie ľudských práv), alebo potenciálne sociálne prínosy (napríklad merateľné zlepšenie životných podmienok zraniteľnej skupiny alebo účasť osôb so zdravotným postihnutím), môžu mať zmysel sociálne kritériá na vyhodnotenie ponúk s vysokou váhou. Závisí to aj od toho, či sa sociálne aspekty riešia v technických špecifikáciách alebo v iných častiach verejného obstarávania.

Príklady sociálnych kritérií na vyhodnotenie ponúk v kombinácii s inými kritériami

Príklad 1

Vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnených pracovníkov

Podmienky účasti: Uchádzači musia poskytnúť dôkazy o svojej schopnosti vykonávať nábor, odbornú prípravu a udržať pracovníkov z jednej alebo viacerých z vymedzených znevýhodnených skupín. Táto skúsenosť sa môže týkať predchádzajúcich zákaziek realizovaných v ktoromkoľvek sektore. Musí sa preukázať, že uchádzač a/alebo jeho subdodávateľia majú kapacitu vykonávať nábor, odbornú prípravu a udržať týchto pracovníkov počas obdobia podobného obdobiu, ktoré je predmetom tejto zákazky.

⁽¹²⁰⁾ V oddiele 4.8 sa pozornosť venuje požiadavkám týkajúcim sa značiek/certifikácie tretej strany.

⁽¹²¹⁾ Ak sa napríklad v technických špecifikáciách vyžaduje, aby bol webový obsah v súlade s úrovňou zhody AA podľa usmernení pre prístupnosť webových stránok (WCAG) 2.1, ďalšie body môže získať každá ponuka, ktorá ponúka úroveň zhody AAA.

⁽¹²²⁾ Vec C-19/00 SIAC Construction Ltd/County Council of the County of Mayo, v bode 42.

⁽¹²³⁾ Článok 67 ods. 4 smernice 2014/24/EÚ, článok 82 ods. 4 smernice 2014/25/EÚ, článok 41 ods. 2 smernice 2014/23/EÚ.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk: Ponúkám sa prideli až 15 % dostupných bodov na základe počtu a kvality pracovných príležitostí, ktoré majú byť sprístupnené znevýhodneným pracovníkom. Tieto body sa budú prideliť na základe konkrétnych predložených plánov na vykonávanie náboru, odbornej prípravy a udržanie znevýhodnených pracovníkov.

Príklad 2

Potravinové výrobky certifikované ako výrobky spĺňajúce podmienky spravodlivého obchodu

Kritériá na vyhodnotenie ponúk: Až 10 % dostupných bodov sa prideliť ponúkám, ktoré zahŕňajú jeden alebo viac výrobkov certifikovaných organizáciou Fairtrade International alebo rovnocennou značkou. Na účely porovnania ponúk sa zohľadní hodnota a objem výrobkov, ktoré majú túto certifikáciu a majú byť dodané na základe zákazky. Ak uchádzači nemajú certifikáciu o spravodlivom obchode z dôvodov, ktoré im nemožno pripísať, malo by sa v ponuke uviesť vysvetlenie.

Podmienky plnenia zákazky: Dodávateľ sa počas zmluvného obdobia bude usilovať o začlenenie ďalších výrobkov s certifikáciou Fair Trade alebo rovnocennou certifikáciou do svojej ponuky. Časť zmluvnej ceny je vyhradená na základe splnenia tejto podmienky, pričom platba vo výške ďalších veľkoobchodných nákladov na dodanie výrobkov predávaných v podmienkach spravodlivého obchodu sa sprístupní po začlenení týchto výrobkov do ponuky.

Napokon, v prístupe k hodnoteniu sa určuje, aké účinné môžu byť sociálne kritériá na vyhodnotenie ponúk. Aj keď sociálne kritérium na vyhodnotenie ponúk nemá mimoriadne vysokú váhu, môžete stanoviť hranicu (napríklad 60 % dostupných bodov pre toto kritérium), ktorú musí uchádzač dosiahnuť, aby bola ponuka spôsobilá na ďalšie hodnotenie ⁽¹²⁴⁾. Zároveň je dôležité použiť celú škálu bodov, ktoré sú k dispozícii pre dané kritérium, aby ste mohli správne rozlíšiť medzi sociálnou výkonnosťou každej ponuky.

Kritériá na vyhodnotenie ponúk môžu byť najúčinnnejšie, ak sa kombinujú s ostatnými opatreniami SZVO stanovenými v podmienkach účasti, technických špecifikáciách a podmienkach plnenia zákazky, ako ukazujú nasledujúce príklady.

Osvedčené postupy

Sociálne kritériá na vyhodnotenie ponúk môžu stimulovať trh k tomu, aby prinášal sociálne zodpovednejšie výsledky, a mali by byť starostlivo formulované a vážené, aby sa maximalizoval ich vplyv.

Zvážte, ako budete hodnotiť a overovať tvrdenia uchádzačov v reakcii na kritériá na vyhodnotenie ponúk – vrátane prípadného použitia certifikácií a značiek tretej strany.

V záujme riešenia sociálnych rizík a zlepšovania sociálnych výstupov skombinujte kritériá na vyhodnotenie ponúk s technickými špecifikáciami, podmienkami účasti a doložkami o plnení zákazky.

— Vec C-368/10 Komisia/Holandské kráľovstvo

- Táto vec sa týkala zadania zákazky na čaj a kávu zo strany holandského verejného obstarávateľa, ktorá obsahovala niekoľko kritérií v oblasti životného prostredia a sociálnej zodpovednosti. Súdny dvor tieto kritériá podrobne preskúmal a zistil, že niektorým z nich chýbala nevyhnutná transparentnosť (napríklad požiadavka, aby sa uchádzači zapojili do „udržateľnosti nákupov a spoločensky zodpovedného správania podnikov“ bez uvedenia ďalších podrobností).
- Zároveň však konštatoval, že značky, ktoré sa zaoberajú aspektmi spravodlivého obchodu, možno považovať za súvisiace s predmetom verejnej zákazky. V článku 43 smernice 2014/24/EÚ a v článku 61 smernice 2014/25/EÚ sa kodifikovali a objasnili zásady formulované v tomto rozsudku. Ďalšie informácie o používaní značiek sú uvedené v oddiele 4.8.

⁽¹²⁴⁾ Súdny dvor EÚ potvrdil tento prístup vo veci C-546/16 Montte SL/Musikene.

Vypracovanie sociálnych kritérií na vyhodnotenie ponúk pre verejné obstarávanie hardvéru a služieb IT v Nemecku

Cieľ verejného obstarávania

Spoločnosť Dataport obstaráva IT hardvér a IT služby pre verejných obstarávateľov v nemeckých spolkových krajinách Šlezvicko-Holštajnsko, Hamburg a Brémy a IT služby pre daňovú správu spolkových krajín Meklenbursko-Predné Pomoransko a Dolné Sasko. Zákazka zahŕňala dodávku IT hardvéru (PC a notebooky, monitory, klávesnice, PC-myši a komponenty) pre 60 000 pracovísk a poskytnutie IT služieb pre 30 000 pracovísk. Cieľom bolo nakúpiť výlučne IT hardvér a služby vyrobené a poskytované v súlade s normami stanovenými Medzinárodnou organizáciou práce.

Prístup

Zákazka bola zadaná v roku 2013. Od uchádzačov sa žiadalo, aby predložili koncepciu sociálnych kritérií vrátane opatrení na zabezpečenie súladu svojich dodávateľov a subdodávateľov s ôsmimi základnými dohovormi MOP. Na účely riešenia konkrétnych sociálnych problémov v celosvetovej IT produkcii sa v kritériách na vyhodnotenie ponúk uvádzali aj ďalšie dohovory MOP č. 1, 30, 102, 115, 131, 135, 155, 158, 169, 170. Body sa pridelovali na základe troch aspektov koncepcie:

- rozsah zahrnutých pracovných a sociálnych noriem;
- hodnovernosť koncepcie na účely súladu so sociálnymi normami;
- poskytnuté overenie.

Keďže uchádzači ponúkali širokú škálu možností, na zabezpečenie kvality kontrolného mechanizmu sa vykonali dva kroky. Po prvé, v súťažných podkladoch bola načrtnutá jedna možná schéma overenia, súbor príkladov opatrení, ktoré by mohli uchádzači prijať, a možné otázky, na ktoré bolo potrebné odpovedať v správe. Po druhé, hodnovernosti koncepcie (ktorá predstavovala 50 % počtu bodov) a ponúknutému overeniu (40 % počtu bodov) bola v rámci kritérií na vyhodnotenie ponúk pridelená osobitne vysoká priorita. Uchádzači museli súhlasiť s pravidelným preskúmaním opatrení uvedených v ich koncepcii počas trvania zákazky. Koncepcia a povinnosti uvedené v koncepcii sa stali súčasťou novej rámcovej dohody.

Výsledky

Všetci uchádzači predstavili koncepciu toho, ako zabezpečiť spravodlivé pracovné podmienky vo svojom dodávateľskom reťazci. Tá sa zameriavala na cieľ týkajúci sa vytvorenia povedomia v IT sektore o spravodlivých pracovných podmienkach v dodávateľskom reťazci (vrátane ťažby surovín). Špecialista vyhodnotil koncepcie spoločensky zodpovedného obstarávania na základe toho, do akej miery vedel uchádzač preukázať, že jeho postupy vo veľkom rozsahu pokrývajú vyššie uvedené dohovory MOP a že jeho metóda mala požadovanú kvalitu. Sociálne kritériá koncepcie mali pri zadávaní zákazky vplyv, pretože predstavovali 10 % bodov pridelených za kvalitu. Víťazný uchádzač vypracoval Kódex správania pre dodávateľov a súhlasil s tým, že pracovnej skupine bude dvakrát ročne podávať správy o dodržiavaní dohovorov MOP.

Získané poznatky

Reakcia uchádzačov bola napriek zložitej situácii na trhu a zložitým globálnym dodávateľským reťazcom pozitívna. Kritériá udržateľnosti sú pre uchádzačov vo verejných obstarávaní čoraz dôležitejšie, a to z dôvodu podobných cien a charakteristík ich výrobkov. Zvyšuje sa transparentnosť v oblasti pracovných podmienok v dodávateľskom reťazci, auditov vykonávaných vo výrobných závodoch, zistených nedostatkov a prijatých nápravných opatrení. K dnešnému dňu nie je k dispozícii žiadne IT zariadenie, ktoré by bolo v celom rozsahu vyrobené za podmienok spravodlivého obchodu. Spoločnosť Dataport sa zameriava na dialóg medzi klientmi, poskytovateľmi služieb a výrobcami počas postupu verejného obstarávania a po ňom. Vyžaduje si to intenzívne zapojenie sa do danej témy.

4.8. Vyhodnocovanie ponúk a overovanie záväzkov

Prístup k hodnoteniu a overovaniu záväzkov v rámci SZVO je rovnako dôležitý ako kritériá, ktoré si vyberiete. Musíte si dobre premyslieť, ako posudzovať tvrdenia uchádzačov a ako hodnotiť ponuky. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa nestanovuje nijaká konkrétna metóda hodnotenia, musia sa však uplatňovať zásady transparentnosti a rovnakého zaobchádzania. V prípade zákaziek s osobitnými sociálnymi rizikami alebo zamýšľanými sociálnymi prínosmi môže mať

zmysel zvoliť iný prístup k hodnoteniu, ako sa uplatňuje pri „štandardnejších“ zákazkách. Môžete napríklad prizvať do hodnotiacej komisie sociálnych partnerov, zástupcov používateľov alebo iných odborníkov (za predpokladu, že nedôjde ku konfliktu záujmov).

Cork (Írsko) poskytuje cenovo dostupné sociálne bývanie prostredníctvom súťažného dialógu

Cieľ verejného obstarávania

Na zvýšenie ponuky cenovo dostupného sociálneho bývania použilo mestské zastupiteľstvo v meste Cork (Írsko) postup súťažného dialógu, ktorý podnietil inovácie a rozšíril možnosti zastupiteľstva, pokiaľ ide o polohu a dizajn bývania.

Prístup

Postup súťažného dialógu prebiehal v niekoľkých fázach. Najskôr boli developeri vyzvaní, aby predložili návrhy projektov, ktoré sa posudzovali napríklad podľa polohy, prístupu k občianskej vybavenosti, verejnej dopravy, existujúcej vlastníckej štruktúry a pravdepodobnosti získania stavebného povolenia. Mesto Cork využilo súťažný dialóg na zdokonalenie a spoluvytváranie riešení, ktoré najlepšie vyhovovali potrebám mestského sociálneho bývania. Po niekoľkých kolách čoraz podrobnejších diskusií sa dialóg uzavrel a projekty v užšom výbere boli vyzvané, aby predložili ponuku na posúdenie.

Výsledky

Výsledkom postupu súťažného dialógu bolo obstaranie 11 schém sociálneho bývania so zmiešanou hustotou a vlastníctvom, ktoré poskytli 215 nových domovov. Využitím opustených priemyselných pozemkov prispievajú nové schémy k regenerácii miest a rodiny a jednotlivci v poradovníkoch na bývanie vďaka nim získali adekvátne bývanie.

Získané poznatky

Hoci prístup založený na spolupráci, ktorý súťažný dialóg podporuje, si vyžadoval viac prvotných zdrojov, navrhovatelia mohli vďaka nemu získať lepšie informácie o potrebách mesta, dosiahla sa väčšia istota riešení, predišlo sa sporom a vytvoril sa priestor na dosiahnutie lepšej hodnoty za peniaze a rozdelenia rizika.

K dosiahnutiu SZVO môže pomôcť aj použitie postupov, ktoré umožňujú priamejšiu interakciu s uchádzačmi, keď sú splnené podmienky na ich použitie ⁽¹²⁵⁾. Súťažný dialóg vám napríklad umožňuje stretnúť sa s uchádzačmi a postupne zdokonaľovať riešenia, čo potenciálne môže vylepšiť sociálny obsah ponúk. V prípade zákaziek, ktoré sú zamerané na dodanie úplne nového výrobku alebo služby, môže byť vhodné inovatívne partnerstvo. Majte na pamäti, že riadenie týchto postupov si vyžaduje čas a zdroje, ako aj to, aby sa ich uchádzači zúčastnili. Môže to byť dobre využitý čas, ak bude výsledkom zákazka, ktorá poskytuje merateľné sociálne prínosy.

Pri všetkých postupoch, do ktorých ste začlenili sociálne kritériá, musíte premýšľať o tom, ako overiť tvrdenia uchádzačov. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je odkazom na certifikáciu alebo značky tretích strán. Podľa smerníc 2014/24/EÚ a 2014/25/EÚ na ne možno odkazovať v technických špecifikáciách, kritériách na vyhodnotenie ponúk a doložkách o plnení zákazky ⁽¹²⁶⁾. Príklady značiek tretích strán, ktoré sú venované sociálnym aspektom:

- Certifikácie organizácie Fairtrade International
- TCO Certified
- SA 8000
- Fair for Life
- Svetová organizácia spravodlivého obchodu
- Značka WAI WCAG 2.1 AAA a/alebo značky iných organizácií osôb so zdravotným postihnutím
- Požiadavky DALCO na prístupnosť pre normu UNE 170001-1:2007 o zastavanom prostredí

Na to, aby sa v súťažných podkladoch mohli vyžadovať špecifické značky, musia spĺňať niekoľko podmienok, ktoré majú zabezpečiť, aby boli objektívne a prístupné všetkým zainteresovaným subjektom. Značky (sa) musia:

⁽¹²⁵⁾ Pozri oddiel 3.4.

⁽¹²⁶⁾ Články 43 a 44 smernice 2014/24/EÚ, články 61 a 62 smernice 2014/25/EÚ.

1. vzťahovať len na kritériá, ktoré súvisia s predmetom zákazky,
2. vychádzať z objektívne overiteľných a nediskriminačných kritérií,
3. stanovovať v rámci otvoreného a transparentného postupu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky príslušné zainteresované strany vrátane orgánov verejnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií,
4. byť dostupné všetkým zainteresovaným stranám a
5. byť stanovené treťou stranou, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý sa uchádza o značku, nemôže uplatňovať rozhodujúci vplyv ⁽¹²⁷⁾.

Ak budú všetky kritériá značky spĺňať tieto požiadavky a vo vašom verejnom obstarávaní sa rozhodnete uviesť odkaz na celú značku, súťažné podklady by mali obsahovať presný a jednoznačný odkaz na túto značku (napríklad odkazom na príslušný akt, ktorým sa značka prijíma, alebo súvisiacu dokumentáciu), aby sa zaručila úplná transparentnosť. Aj vtedy, keď sa odvolávate na značku, ktorá spĺňa všetky tieto požiadavky, musíte stále brať do úvahy značku s rovnocennými kritériami. Rovnocennosť by ste mali posudzovať v závislosti od konkrétneho prípadu, ale všeobecne môžete požiadavky považovať za rovnocenné, ak sú minimálne také ambiciózne ako tie, ktoré sú uvedené v súťažných podkladoch. V prípadoch, keď uchádzači nemôžu získať značku v príslušných lehotách z dôvodov, ktoré im nemožno pripísať, musíte zvážiť iné vhodné formy dôkazov (t. j. technická dokumentácia).

V prípade značiek, ktoré nespĺňajú jednu alebo viac z vyššie uvedených požiadaviek, sa môžete odvolať na jednotlivé kritériá značky, ktoré súvisia s predmetom zákazky, ale nie požadovať značku ako takú. Ak značka obsahuje niekoľko požiadaviek, ktoré sa týkajú vašej zákazky, ale ostatné nesúvisia s predmetom zákazky, napríklad také, ktoré sa týkajú všeobecných postupov riadenia, potom môžete uviesť odkaz len na špecifické kritériá značky, ktoré súvisia s predmetom zákazky, a nepožadovať samotnú značku ⁽¹²⁸⁾. Jasné uvedenie príslušných kritérií značky v súťažných podkladoch (napríklad ich kopírovaním) pomôže potenciálnym uchádzačom a uľahčí pochopenie a transparentnosť požiadaviek verejného obstarávania.

Potraviny v rámci spravodlivého obchodu pre mníchovské školy (Nemecko)

Cieľ verejného obstarávania

Mníchov vyhlásil v roku 2017 verejné obstarávanie na rámcovú dohodu na účely zabezpečenia stravovania pre viac ako 300 škôl. Mníchov má dlhoročnú tradíciu v práci na sociálne zodpovednom obstarávaní. Už v roku 2002 sa mesto rozhodlo, že nebude kupovať žiadne výrobky, pri ktorých by sa využívala detská práca (alebo porušoval Dohovor č. 182 Medzinárodnej organizácie práce – MOP) a mesto odvtedy prijalo opatrenia na podporu spravodlivého obchodu pri obstarávaní textilu a potravín.

Prístup

Verejné obstarávanie bolo rozdelené do štyroch častí a obsahovalo požiadavky týkajúce sa percentuálneho podielu potravín z ekologickej poľnohospodárskej výroby, ktorý sa má dodať, a požiadavky na odbornú prípravu zamestnancov kuchyne. Okrem toho bolo 5 % kritérií na vyhodnotenie ponúk vyhradených pre ďalšie sociálne a environmentálne aspekty, ako napríklad prítomnosť surovín certifikovaných prostredníctvom organizácie Fairtrade International, Svetovej organizácie pre spravodlivý obchod alebo rovnocennej organizácie.

Výsledky

Pre každú časť boli prijaté tri ponuky – všetky od malých a stredných podnikov. Zákazky v štyroch častiach boli celkovo pridelené trom dodávateľom. Celkovo sa tieto zákazky týkajú viac ako 300 zariadení a budú zabezpečovať stravu pre viac ako 490 000 školákov.

Získané poznatky

Dôležité je zabezpečiť záväzok všetkých zúčastnených strán (t. j. vedenia, zamestnancov, rodičov, detí atď.), aby si osvojili pocit zodpovednosti za zabezpečenie úspechu projektu a aby zhromažďovali dobré nápady.

Osvedčené postupy

- Zvážte, ako budete hodnotiť tvrdenia uchádzačov v rámci SZVO tým, že do hodnotiacej komisie prizvete relevantných odborníkov a budete požadovať značky alebo certifikáciu tretích strán.

⁽¹²⁷⁾ Článok 43 ods. 1 smernice 2014/24/EÚ, článok 61 ods. 1 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹²⁸⁾ Článok 43 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 61 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ.

- Ak existujú podmienky na vyhlásenie postupov, ktoré umožňujú priamu interakciu s uchádzačmi, ako napríklad súťažný dialóg, môže to pomôcť pri rozvíjaní a zdokonaľovaní účinných prístupov k sociálnym cieľom.
- Skontrolujte kritériá a požiadavky, ktoré sú základom každej značky, na ktorú chcete v súťažných podkladoch odkazovať, aby ste sa ubezpečili, že sú spojené s predmetom zákazky, objektívne a nediskriminačné.
- Musíte akceptovať rovnocenné značky alebo certifikácie, ktoré zodpovedajú rovnakým kritériám, a v prípadoch, keď uchádzač nie je schopný získať značku alebo certifikáciu v príslušných lehotách z dôvodov, ktoré mu nemožno pripísať, musíte prijať ďalšie vhodné formy dôkazov.

4.9. Neobvykle nízke ponuky

V niektorých prípadoch vyvolávajú ceny v ponuke obavy, že uchádzač nebude schopný splniť sociálne požiadavky, napríklad zabezpečiť súlad s platnými predpismi o bezpečnosti na pracovisku. Takými situáciami sa zaoberajú pravidlá týkajúce sa neobvykle nízkych ponúk ⁽¹²⁹⁾. Vyžaduje sa v nich, aby ste preskúmali každú ponuku, ktorá sa javí ako neobvykle nízka, a aby ste uchádzača požiadali o vysvetlenie týkajúce sa jeho cien. Niektoré príklady faktorov, ktoré môžu naznačovať, že by sa mala ponuka prešetriť:

- ceny, ktoré zjavne nepokrývajú základné náklady na splnenie požiadaviek ponuky;
- ceny, ktoré sú výrazne pod priemernou cenou iných ponúk alebo
- ceny, ktoré sú výrazne pod úrovňou nasledujúcej ponuky s najnižšou cenou.

Vysvetlenia, ktoré ponúkne uchádzač, sa môžu týkať jeho konkrétneho procesu výroby alebo poskytovania služby, alebo priaznivých podmienok, ktoré má k dispozícii, – v takom prípade by ponuka nemala byť odmietnutá, ak je v súlade so všetkými zákonnými požiadavkami. Od uchádzača by sa však malo požadovať, aby potvrdil dodržiavanie platných právnych predpisov v sociálnej a pracovnej oblasti a kolektívnych zmlúv, ako sa uvádza v „sociálnej a environmentálnej doložke“ ⁽¹³⁰⁾. V prípadoch nedodržania uvedených noriem musí byť ponuka odmietnutá ⁽¹³¹⁾. Ak preukázate, že ponuka je neobvykle nízka, pretože uchádzač získal štátnu pomoc, ponuku možno odmietnuť už na základe tohto jediného dôvodu. Môžete to urobiť iba po konzultácii s uchádzačom, ak nie je schopný v dostatočnom časovom rámci preukázať, že príslušná pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom ⁽¹³²⁾.

Prítomnosť neobvykle nízkych cien sa môže objaviť aj v postupoch verejného obstarávania, pri ktorých sa prijímajú ponuky z krajín mimo EÚ. Uplatňuje sa základná zásada rovnakého zaobchádzania. Uchádzači z tretích krajín môžu byť legitímne schopní ponúknuť nižšie ceny, dôležité je však overiť dodržiavanie všetkých platných právnych predpisov v sociálnej a pracovnej oblasti (ďalšie informácie o uplatňovaní sociálneho a pracovného práva a kolektívnych zmlúv vo verejných zákazkách sú uvedené v oddieloch 4.5 a 5.2). Ďalšie informácie o vyhodnocovaní ponúk z tretích krajín vrátane možnosti neobvykle nízkych ponúk sú k dispozícii v osobitnom usmerňovacom dokumente, ktorý uverejnila Európska komisia ⁽¹³³⁾.

Pri vyšetrovaní neobvykle nízkych ponúk je potrebná opatrnosť – je nevyhnutné, aby sa uplatňoval konzistentný a objektívny prístup a aby uchádzači mali právo na odpoveď. Rozhodnutie, či poskytnuté vysvetlenia postačujú na preukázanie dôvery v ponuku, alebo či by mali byť odmietnuté, je na verejnom obstarávateľovi. Majte na pamäti, že ostatní uchádzači, ktorí rešpektujú sociálne požiadavky, môžu byť znevýhodnení, ak dovoľíte, aby neobvykle nízka ponuka zostala nepreskúmaná.

⁽¹²⁹⁾ Článok 69 smernice 2014/24/EÚ, článok 84 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹³⁰⁾ Článok 18 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 36 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ a článok 30 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ. Ďalšie informácie sú uvedené v oddiele 4.5.

⁽¹³¹⁾ Článok 69 ods. 3 smernice 2014/24/EÚ, článok 84 ods. 3 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹³²⁾ Článok 69 ods. 4 smernice 2014/24/EÚ, článok 84 ods. 4 smernice 2014/25/EÚ. Ďalšie informácie o uplatňovaní pravidiel štátnej pomoci sú dostupné na internetovej stránke: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/index_en.html

⁽¹³³⁾ Európska komisia (2019) *Usmernenie týkajúce sa účasti uchádzačov a tovaru z tretích krajín na trhu verejného obstarávania* v EÚ C (2019) 5494 z 24. 7. 2019 dostupné na internetovej stránke: https://ec.europa.eu/growth/content/new-guidance-participation-third-country-bidders-eu-procurement-market_en

Analýza neobvykle nízkych ponúk vo Valónsku

Valónska komisia pre verejné obstarávanie vytvorila v rámci svojho akčného plánu pre zodpovedné obstarávanie pracovnú skupinu, ktorá sa zaoberá otázkou neobvykle nízkych ponúk. Pracovná skupina združuje zástupcov špecializovaných na verejné obstarávanie z regionálnej správy, miestnych orgánov, Valónskej federácie stavebných spoločností, odborových zväzov, ako aj externých audítorských orgánov, ako je Európsky dvor audítorov a finančný inšpektor.

Pracovná skupina navrhla po analýze príslušných právnych predpisov a judikatúry metodiku vyšetrovania neobvykle nízkych ponúk. Metodika zahŕňa päť krokov:

1. oprava aritmetických chýb;
2. preskúmanie a overenie cien;
3. požadovanie odôvodnenia zjavne neobvykle nízkych cien;
4. rozhodovanie o obvyklosti cien;
5. poskytovanie informácií uchádzačovi.

Pri identifikácii neobvykle nízkych ponúk by sa mali zohľadňovať informácie, ako sú vlastné odhady nákladov vykonané verejným obstarávateľom, ceny, ktoré platia iné oddelenia alebo agentúry, štatistické informácie z trhu, rozdiel v kvalite ponúk a vysvetlenia, ktoré poskytol uchádzač. Pokiaľ ide o zákazky na uskutočnenie stavebných prác a služby náchylné na podvod, v usmernení je uvedená konkrétnejšia metodika založená na odchýlke od upravenej priemernej ceny ostatných ponúk.

Osvedčené postupy

- Odhaľovanie a vyšetrovanie neobvykle nízkych ponúk je podstatnou súčasťou SZVO. Pomôcť môže znalosť miezd, príspevkov na sociálne zabezpečenie a ďalších nákladov, ktoré sa v tomto odvetví uplatňujú.
- Uchádzačom musí byť umožnené vysvetliť každú zjavne neobvykle nízku cenu – vylúčenie nemôže byť automatické.
- Ak sú neobvykle nízke ceny spôsobené nedodržiavaním platného sociálneho alebo pracovného práva alebo kolektívnych zmlúv, ponuka sa musí odmietnuť.

KAPITOLA 5

Stanovenie a presadzovanie zmluvných podmienok

Záväzky v rámci SZVO sú podrobené skutočnej skúške počas plnenia zákazky. SZVO nebude účinné bez vhodných zmluvných podmienok a prostriedkov na ich monitorovanie a presadzovanie. V tejto kapitole sa podrobne rozoberá spôsob možného navrhovania a realizovania zákaziek s cieľom maximalizovať ich spoločenskú hodnotu. Okrem vysvetlenia príslušných ustanovení smerníc o verejnom obstarávaní obsahuje aj celý rad rôznych prístupov, ktoré uplatňujú verejní obstarávatelia v celej Európe.

5.1. Premena záväzkov v rámci SZVO na skutočnosť

V rámci SZVO sa požaduje, aby sa osobitná pozornosť venovala zmluvným podmienkam, pretože zvyčajne sa pri ňom vyžaduje, aby strany konali mimo „obvyklého postupu“. Z tohto dôvodu je dôležité upriamiť pozornosť uchádzačov na sociálne podmienky uvedené v zákazke, ako aj na monitorovanie, ktoré sa bude vykonávať, a na dôsledky ich nedodržiavania. Používanie štandardných podmienok bez doplnenia konkrétnych sociálnych doložiek je na účely SZVO zriedkavo vhodné. Zaochádzanie so zmluvnými podmienkami ako s okrajovými môže oslabiť vykonávanie SZVO, na účely ktorého je potrebné zmluvné podmienky brať do úvahy od samého začiatku plánovaného postupu.

Počas postupu verejného obstarávania môžete do súťažných podkladov zahrnúť navrhované zmluvné podmienky. Tie môžu mať formu konceptu a uchádzači môžu byť vyzvaní, aby k podmienkam vyjadrili pripomienky alebo ich upravili. V každom prípade by mala zmluva obsahovať príslušné aspekty úspešnej ponuky, ako je cena a akékoľvek záväzky prijaté v reakcii na kritériá na vyhodnotenie ponúk – vrátane tých, ktoré súvisia so SZVO. Ak záväzky prijaté v ponuke presahujú základné podmienky stanovené v zmluve, zmluvné ustanovenia budete musieť upraviť. Napríklad, ak sa vo vašom návrhu zmluvy stanovuje, že v prvom roku platnosti zmluvy sa má vytvoriť najmenej päť učňovských stáží a víťazný uchádzač navrhuje zabezpečiť osem učňovských stáží, mali by ste do zmluvy vložiť toto druhé číslo.

Na rozdiel od technických špecifikácií, podmienok účasti a kritérií na vyhodnotenie ponúk sa dodržiavanie zmluvných podmienok zvyčajne počas postupu verejného obstarávania výslovne nehodnotí. Hoci sa postupy v jednotlivých krajinách a organizáciách líšia, je bežné, že uchádzači buď vyjadrí súhlas so zmluvnými podmienkami, alebo uvedú akékoľvek konkrétne výhrady, o ktorých sa môže rokovať (v závislosti od postupu). V rámci SZVO sa môže opäť vyžadovať odlišný prístup, pretože chcete mať istotu, že uchádzači budú môcť splniť akékoľvek konkrétne sociálne aspekty zákazky a že v prípade potreby tieto podmienky takisto prejdú na subdodávateľov. Ak váš návrh zmluvy obsahuje napríklad záväzok zabezpečiť dodržiavanie základných dohovorov MOP v celom dodávateľskom reťazci, musíte vedieť, že úspešný uchádzač má zavedené vhodné systémy na monitorovanie svojich subdodávateľov. V záujme úplného vyhodnotenia spôsobilosti a záväzkov uchádzačov v tejto oblasti a zabezpečenia transparentnosti a rovnakého zaobchádzania by sa tieto faktory mali náležite zohľadniť buď v podmienkach účasti, alebo v kritériách na vyhodnotenie ponúk, ako aj v zmluvných podmienkach. Ak uchádzač navrhuje konkrétnu metódu monitorovania svojich subdodávateľov, mali by ste zaistiť, aby sa táto skutočnosť zahrnula do zmluvy. Zároveň môžete ustanoviť, že doložka, ktorou sa vyžaduje dodržiavanie dohovorov MOP, je súčasťou každej subdodávateľskej zmluvy, pričom sa zachováva zodpovednosť hlavného dodávateľa za zabezpečenie súladu v celom dodávateľskom reťazci.

Posledným krokom k premene záväzkov v rámci SZVO na skutočnosť je zabezpečenie toho, aby boli osoby priamo zapojené do plnenia zákazky – na oboch stranách – so sociálnymi doložkami oboznámené. Vo vašej organizácii môže zmluvu spravovať niekto, kto sa priamo nezúčastňuje na obstarávaní. Je nevyhnutné, aby táto osoba mala čas, informácie a motiváciu na účinný dohľad nad dodržiavaním sociálnych doložiek. Alternatívne môže byť vhodné ustanoviť výbor zložený zo zástupcov vašej organizácie a akýchkoľvek tretích strán s priamym záujmom na presadzovaní sociálnych záväzkov, ako sú odbory, organizácie zaoberajúce sa právami zdravotne postihnutých, odborníci na prístupnosť, mimovládne organizácie alebo občania/používatelia. Na strane dodávateľa môžete vyžadovať, aby menoval osobu s priamou zodpovednosťou za zabezpečenie plnenia sociálnych záväzkov a zabezpečil, aby sa táto osoba zúčastňovala na stretnutiach na preskúmanie zmluvy.

Osvedčené postupy

- Sociálne podmienky by mali byť súčasťou návrhu zmluvných podmienok a mali by byť zverejnené na začiatku postupu verejného obstarávania s tým, že uchádzači by mali byť na tieto podmienky upozornení.
- Štandardné zmluvy nemusia byť pre SZVO vhodné a všetky podmienky by sa mali starostlivo skontrolovať, aby sa zabezpečilo, že nie sú v rozpore s požiadavkami verejného obstarávania.
- Uchádzači môžu byť vyzvaní, aby sa v rámci postupu vyjadrili k návrhu zmluvy alebo aby ho pripomienkovali. V konečnej verzii by sa mali zohľadňovať všetky konkrétne záväzky víťaznej ponuky.
- Zaistite, aby osoba alebo osoby zodpovedné za správu zmluvy na oboch stranách boli informované o ustanoveniach SZVO a boli schopné zabezpečiť ich uplatňovanie.
- Zmluvy a dokumenty by mali byť k dispozícii v prístupných formátoch.

5.2. Podmienky plnenia zákazky

V podmienkach plnenia zákazky sa opisuje, ako sa má zákazka realizovať. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa stanovuje, že zmluvné podmienky môžu zahŕňať ekonomické, environmentálne, sociálne aspekty, aspekty súvisiace s inováciou alebo aspekty týkajúce sa zamestnanosti⁽¹³⁴⁾. Rovnako ako v prípade podmienok účasti a kritérií na vyhodnotenie ponúk existuje požiadavka, aby tieto podmienky súviseli s predmetom zákazky a aby boli zahrnuté v oznámení alebo v súťažných podkladoch. Význam súvislosti s požiadavkou na predmet zákazky je vysvetlený v rámciku (vpravo). Doložky o plnení zákazky musia byť v súlade s právom EÚ vrátane právnych predpisov o sociálnom pilieri uvedených v kapitole 1.

⁽¹³⁴⁾ Článok 70 smernice 2014/24/EÚ, článok 87 smernice 2014/25/EÚ, pozri aj odôvodnenia 64 – 66 smernice 2014/23/EÚ.

Aby boli podmienky plnenia zákazky účinné, mali by byť:

- jasne koncipované a bez zbytočného právnického žargónu,
- primerane konkrétne, s vymedzenými lehotami a výsledkami,
- pridelené konkrétnej strane alebo jednotlivcovi,
- doplnené vhodnými opravnými prostriedkami v prípade neplnenia, napríklad peňažnými sankciami alebo nápravnými opatreniami.

Zmluvné podmienky a požiadavka na súvislosť s predmetom zákazky

Zmluvné podmienky sa budú považovať za súvisiace s predmetom zákazky, ak sa týkajú prác, tovaru alebo služieb, ktoré sa majú na základe tejto zákazky poskytnúť, v akomkoľvek ohľade a v ktorejkoľvek fáze ich životného cyklu vrátane faktorov súvisiacich s:

- a) konkrétnym procesom výroby, poskytovania uvedených prác, tovaru alebo služieb či obchodovania s nimi alebo
- b) konkrétnym procesom pre inú fázu ich životného cyklu,

a to aj vtedy, keď takéto faktory netvoria súčasť ich hmotnej podstaty (článok 67 ods. 3). To znamená, že môžete zahrnúť podmienky, ako sú dodržiavanie ľudských práv v dodávateľskom reťazci, spravodlivý obchod alebo konkrétne sociálne výstupy zo zákazky. Nemôžete zahrnúť všeobecné požiadavky na sociálnu zodpovednosť podnikov, pokiaľ tieto požiadavky nie sú právne povinnosti, ktoré sa vzťahujú na dodávateľa. Príkladom zmluvnej podmienky, ktorá by nesúvisela s predmetom zákazky, je požiadavka, aby spoločnosť každý rok venovala určitý percentuálny podiel zo svojich ziskov na charitu.

V oddiele 5.6 sa ďalej skúma úloha sankcií a stimulov pri zabezpečovaní SZVO. Príklady sociálnych podmienok, ktoré spĺňajú uvedené kritériá a v ktorých sa riešia rôzne aspekty SZVO, sú uvedené v tabuľke 5.1. Tieto podmienky nie sú samy osebe úplné; na to, aby boli účinné, by si vyžadovali vymedzenie pojmov a doložky o monitorovaní a presadzovaní.

Tabuľka 5. 1

Vzorové zmluvné doložky SZVO

Téma	Príklad návrhu zmluvnej podmienky ⁽¹⁾
Prístupnosť (v zákazke o kancelárskom IKT vybavení)	Od dodávateľa sa požaduje poskytnutie špecifikovaného prístupného vybavenia, ktoré je nakonfigurované na použitie pre osoby so zdravotným postihnutím. Školenia pre používateľov so zdravotným postihnutím budú k dispozícii v termínoch, ktoré sa dohodnú s verejným obstarávateľom, a následná pomoc prostredníctvom špecializovanej asistenčnej služby bude poskytovaná počas celého trvania zmluvy.
Sociálne začlenenie (v zákazke na reklamu na štátne služby)	Dodávateľ je zodpovedný za oslovenie každej z cieľových skupín uvedených v špecifikáciách a za vykonanie osobitných opatrení zahrnutých do jeho ponuky s cieľom osloviť starších používateľov, ľudí trpiacich sociálnou izoláciou a ľudí bez prístupu na internet. Účinnosť týchto opatrení sa preskúma po troch mesiacoch, pričom sa od dodávateľa bude vyžadovať vykonanie akýchkoľvek nápravných opatrení, ktoré stanovil verejný obstarávateľ.
Zamestnanie (v zákazke na realizáciu stavebných prác)	Dodávateľ je zodpovedný za nábor, odbornú prípravu a zabezpečenie zamestnania v priebehu tejto zákazky pre najmenej X [počet uvedený v ponuke] ľudí, ktorí patria do jednej alebo viacerých z vymedzených kategórií znevýhodneného pracovníka. Podmienky tohto zamestnania sú uvedené v prílohe k zmluve. Musia sa predkladať mesačné správy s uvedením počtu zamestnaných znevýhodnených pracovníkov, poskytnutej odbornej prípravy, odpracovaných hodín a mzdových príjmov.

Téma	Príklad návrhu zmluvnej podmienky ⁽¹⁾
Rodová rovnosť	Dodávateľ zabezpečí, aby všetci vedúci pracovníci pre zamestnancov plniacich zákazku absolvovali odbornú prípravu o aspektoch rodovej rovnosti pri nábore a zamestnaní vrátane tehotenstva a materstva; menopauzy; sexuálneho obťažovania; rodinných dovolení, napríklad rodičovskej dovolenky a rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom atď.
Minimálne mzdové tarify	Dodávateľ a všetci subdodávatelia pôsobiaci v jurisdikcii, v ktorej sa zákazka vykonáva, budú dodržiavať minimálne mzdové tarify stanovené v [príslušnom zákone alebo kolektívnej zmluve] a budú viesť záznamy o všetkých odpracovaných hodinách a vyplatených mzdách. Verejný obstarávateľ môže kedykoľvek požadovať prístup k týmto záznamom a dokladom o vyplatených mzdách.
Ľudské a pracovné práva (v zákazke na uniformy)	Dodávateľ zabezpečí, aby pri plnení tejto zákazky nedošlo k porušovaniu ľudských práv ani ôsmich základných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce. Mená a miesta podnikania všetkých subdodávateľov a ich subdodávateľov v rámci tejto zákazky sú uvedené v prílohe k zmluve a dodávateľ potvrdzuje, že zaviedol vhodný systém, kontrolovaný nezávislou tretou stranou, s cieľom zabezpečiť, aby počas celého obdobia trvania zákazky boli k dispozícii presné informácie o pracovných podmienkach všetkých osôb zapojených do plnenia zákazky.
Etický obchod (v zákazke na zabezpečenie stravovania)	Potraviny a nápoje s hodnotou rovnajúcou sa najmenej 5 % ročnej zmluvnej ceny sa budú poskytovať s certifikáciou Fair Trade alebo rovnocennou certifikáciou. V rámci štvrtročného cyklu plánovania ponuky dodávateľ určí, ktoré výrobky v rámci spravodlivého obchodu navrhuje zahrnúť do ponuky a ich odhadovanú hodnotu. Na konci každého zmluvného roku sa skontroluje hodnota výrobkov predávaných v podmienkach spravodlivého obchodu a zahrnú sa ďalšie certifikované výrobky pre nasledujúci zmluvný rok.

⁽¹⁾ Tento návrh zmluvných podmienok je len orientačný a bolo by v ňom potrebné zohľadniť konkrétne okolnosti a prispôbiť sa im.

Pretrvávajúci súlad s dôvodmi na vylúčenie

Úloha určitých povinných a diskrečných dôvodov na vylúčenie (napríklad dôvodov detskej práce/obchodovania s ľuďmi a dodržiavania sociálneho a pracovného práva) v SZVO je vysvetlená v oddiele 4.6. Dodržiavanie týchto základných povinností by sa nemalo obmedzovať na zhodnotenie situácie v čase postupu verejného obstarávania.

V zmluvných podmienkach by sa počas plnenia zákazky malo vyžadovať neustále dodržiavanie všetkých povinných dôvodov na vylúčenie a akýchkoľvek diskrečných dôvodov uplatnených v ponuke, pričom za pravidelnú aktualizáciu vyhlásení sú zodpovední dodávateľ a subdodávatelia. Ako je uvedené v oddiele 5.6, zmluvu musí byť možné vypovedať, keď vyjdú najavo nové informácie týkajúce sa súladu s povinnými dôvodmi na vylúčenie.

Podmienky plnenia zákazky môžu byť predmetom kontroly počas obdobia trvania zmluvy, čo zahŕňa aj možnosť časom zvýšiť mieru ambícií ⁽¹³⁵⁾. Keď dodávateľ získa skúsenosti a dôveru v plnenie sociálnych podmienok, mala by sa zvýšiť aj jeho schopnosť plniť zákazku. Zvážte, ako čo najlepšie motivovať dodávateľa, aby dosiahol ešte väčšiu sociálnu hodnotu – či už prepojením s dodatočnými platbami na základe zmluvy ⁽¹³⁶⁾, súhlasom s uverejnením pozitívnych výsledkov alebo prepojením sociálnej výkonnosti s obnovením alebo predĺžením zmluvy, ako je uvedené v ponuke.

⁽¹³⁵⁾ Akékoľvek úpravy zákaziek po ich zadaní musia byť v súlade s ustanoveniami o úpravách zmlúv (článok 72 smernice 2014/24/EÚ, článok 89 smernice 2014/25/EÚ a článok 43 smernice 2014/23/EÚ).

⁽¹³⁶⁾ Táto možnosť by mala byť samozrejme zahrnutá už v pôvodných súťažných podkladoch; inak by akákoľvek podobná zmena zmluvy musela spĺňať podmienky pravidiel o úpravách zmlúv (pozri poznámku pod čiarou 144).

Osvedčené postupy

- Zahrňte podmienky plnenia zákazky, ktoré sa zameriavajú na sociálne aspekty a aspekty týkajúce sa zamestnanosti a ktoré súvisia s predmetom zákazky.
- Navrhujte zmluvné doložky opatrne, aby ste sa vyhli zbytočnému žargónu, špecifikujte lehoty a výsledky, určite zodpovednosť a v prípade neplnenia zahrňte vhodné opravné prostriedky.
- Zvážte, či by sa miera ambícií v oblasti sociálnych záväzkov mala počas obdobia platnosti zmluvy zvyšovať a ako motivovať dodávateľa k zvyšovaniu ambícií.

Región Valónsko: použitie zmluvných doložiek o profesionálnom začlenení**Ciele verejného obstarávania**

Cieľom regiónu Valónsko je dosiahnuť do roku 2020 stopercentne zodpovedné verejné obstarávanie. Na tento účel zaviedol celý rad opatrení v oblasti verejného obstarávania zameraných na podporu profesionálneho začlenenia, predchádzanie sociálnemu dumpingu, podporu MSP, zlepšenie efektívneho využívania zdrojov a zníženie vplyvu na životné prostredie.

Prístup

Na podporu profesionálneho začlenenia vypracovalo Valónsko štandardné sociálne doložky, ktoré sa majú začleňovať do verejných obstarávaní a ktoré zaväzujú spoločnosti k podpore možností odbornej prípravy pre nezamestnaných ľudí pri vykonávaní verejných prác. Doložka bola navrhnutá tak, aby bola flexibilná, čo znamená, že spoločnosť sa môže rozhodnúť, či poskytne stážistom miesta priamo v rámci vlastnej pracovnej sily alebo namiesto toho zadá konkrétne práce (napríklad tesárske, maliarske, demolačné práce atď.) subdodávateľským sociálnym podnikom, ktoré majú minimálne 50 % zamestnancov klasifikovaných ako osoby so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnené osoby (napríklad dlhodobo nezamestnaní). Výsledkom je partnerský prístup k profesionálnemu začleneniu medzi verejným obstarávateľom, spoločnosťami, sociálnymi podnikmi a organizáciami vykonávajúcim odbornú prípravu. Valónsko vytvorilo aj asistenčnú službu, ktorá pomáha verejným obstarávateľom začleňovať doložky do verejných obstarávaní a spoločnostiam pri ich vykonávaní. Niekoľko usmerňovacích dokumentov a nástrojov je k dispozícii aj online.

Výsledky

Do decembra 2018 boli sociálne doložky začlenené do 442 zmlúv (v celkovej hodnote takmer 400 miliónov EUR). Výsledkom je vytvorenie 410 miest pre stážistov a 70 zmlúv so subdodávateľskými sociálnymi podnikmi. Zo 129 zmlúv obsahujúcich sociálne doložky bolo 78 % realizovaných v plnom rozsahu, 9 % sa realizovalo čiastočne a 13 % sa nerealizovalo. Z vytvorených miest pre stážistov bolo 83 % v profesiách s nedostatkom zručností (vrátane elektrotechniky, tesárstva a stavebníctva). Po odbornej príprave dostalo 60 % dlhodobých stážistov zmluvy na dobu neurčitú alebo na dobu určitú (29 %, resp. 31 %). Napokon 30 subdodávateľských sociálnych podnikov získalo za subdodávateľské služby viac ako 3,5 milióna EUR.

Získané poznatky

Výsledky päť rokov po zverejnení prvých zmlúv so sociálnymi doložkami sú pozitívne: verejné obstarávanie sa ukázalo ako dobrý nástroj na podporu odbornej prípravy a na budovanie partnerstva medzi spoločnosťami a sociálnymi podnikmi. Kľúčom k úspechu bolo silné politické odhodlanie a zapojenie všetkých relevantných zainteresovaných strán do projektu. Do budúcnosti bude Valónsko robiť viac pre zjednodušenie postupov s cieľom znížiť administratívne zaťaženie spojené s vykonávaním a monitorovaním sociálnych doložiek.

5.3. Sociálne motivované obstarávanie

Pri tradičných zákazkách je platba založená na tom, že dodávateľ vykonáva konkrétnu činnosť. Či je touto činnosťou dodávka kancelárskych potrieb, stavba cesty alebo poskytovanie služieb sociálnej starostlivosti, platby dostáva na základe dokončenia vymedzenej činnosti. V prípade mnohých typov verejných zákaziek sa však verejný obstarávateľ zaujíma viac o výsledok činnosti ako o samotnú činnosť. Môže to platiť najmä pre zákazky so sociálnym rozmerom. Ak napríklad zadávate zákazku na spoluprácu poskytovateľov služieb s bývalými páchatelmi trestnej činnosti, mohlo by vás zaujímať zníženie miery opätovného páchania trestných činov. V rámci sociálne motivovanej zákazky by sa mohla vymedziť cieľová miera opätovného páchania trestných činov (nižšia ako východisková hodnota), pričom časť platby za zákazku by sa vyhradila pre prípad úspešného splnenia tohto cieľa.

Vo verejných zákazkách v celej Európe a na celom svete možno vidieť rôzne formy „platby podľa výsledkov“, ktoré sa vyvíjajú ako reakcia na potrebu vyššej efektívnosti pri poskytovaní služieb a preukázania hodnoty za peniaze. Niekedy sú kritizované kvôli tomu, že poskytovateľov služieb vystavujú nadmernému riziku, najmä ak službu poskytujú malé podniky, charitatívne organizácie alebo sociálne podniky, ktoré majú obmedzenú schopnosť prevziať finančné riziko. Z tohto dôvodu bolo vyvinutých niekoľko modelov sociálne motivovaných zákaziek, ktoré znižujú riziko pre poskytovateľa služieb. Jeden model zahŕňa zaplatenie príplatku poskytovateľovi služieb za sociálnu motiváciu, ktorá presahuje základné očakávania verejného obstarávateľa – napríklad ak sa zamestná vyšší ako očakávaný počet nezamestnaných osôb. Tieto typy zákaziek si vyžadujú dôkladnú prácu na vymedzení primeraných požadovaných motivácií, základnej úrovne a úrovni dodatočných platieb, môžu však predstavovať účinný spôsob stimulácie výkonnosti. Úspešné sociálne motivované zákazky často zahŕňajú partnerstvo so sociálnymi podnikmi a spoločné navrhovanie služieb ⁽¹³⁷⁾.

Ďalším modelom je dlhopis so sociálnym vplyvom, označovaný aj ako dlhopis s rozvojovým vplyvom, ak sa používa v kontexte rozvojových krajín. Dlhopisy so sociálnym vplyvom zahŕňajú minimálne tri strany: verejného obstarávateľa (niekedy označovaného ako „platiteľ výsledku“), poskytovateľa služieb a súkromného investora (prijímateľa rizika). Verejný obstarávateľ identifikuje oblasť, ktorá je vhodná pre dlhopis so sociálnym vplyvom (príklady zahŕňajú kampane v oblasti verejného zdravia, odbornú prípravu, aktívne opatrenia na trhu práce) a určí výsledky, ktoré by chcel dosiahnuť (napríklad počet osôb v zraniteľných situáciách alebo so zdravotným postihnutím, výsledky v oblasti zdravia, zotrvanie vo vzdelávaní). Súkromný investor poskytuje kapitálové financovanie na zaplatenie poskytovateľovi služieb a verejný obstarávateľ ho spláca iba vtedy, ak sa dosiahnu stanovené výsledky. Poskytovateľ služby poskytuje službu a na základe výsledkov môže dostať ďalšie platby. Kľúčovou otázkou pre zväzky so sociálnym vplyvom je spôsob hodnotenia výsledkov, a to niekedy vykonáva nezávislá tretia strana. V závislosti od štruktúry zákaziek a procesu výberu poskytovateľa služieb sa na dlhopisy so sociálnym vplyvom môžu, ale nemusia, vzťahovať smernice o verejnom obstarávaní.

Využitie dlhopisov so sociálnym vplyvom na zlepšenie vzdelávacích výstupov v Lisabone

Cieľ verejného obstarávania

Samospráva v Lisabone vytvorila v roku 2015 dlhopis so sociálnym vplyvom Junior Code Academy, ktorého cieľom bolo znížiť počet detí, ktoré opakujú ročníky alebo predčasne ukončujú školskú dochádzku. Cieľom bolo takisto získať dôkazy o vplyve počítačového programovania na kognitívne schopnosti vrátane študijných výsledkov a schopnosti riešiť problémy s cieľom formovať verejnú politiku.

Prístup

Dlhopis so sociálnym vplyvom bol zameraný na tri verejné školy v Lisabone. V každej škole bola vybraná jedna trieda, ktorá mala počas jedného roka každý týždeň dvojhodinový kurz počítačového programovania. Okrem toho bola na každej škole zriadená kontrolná skupina, s ktorou bolo možné porovnať výkonnosť detí na hodine počítačového programovania, a to porovnaním zlepšení dosiahnutých v portugálčine, matematike, logickom myslení a riešení problémov. Aby sa znížilo riziko tohto pilotného projektu, mesto Lisabon uzavrelo zmluvu o dlhopise so sociálnym vplyvom s Nadáciou Calouste Gulbenkianovej, ktorá poskytla predbežné financovanie vo výške 120 000 EUR, ktoré mesto uhradí, ak a keď projekt dosiahne dohodnuté výsledky (na základe posúdenia nezávislým hodnotiteľom).

⁽¹³⁷⁾ Ďalšie informácie o sociálne motivovanom obstarávaní a dlhopisom s vplyvom sú uvedené na internetovej stránke <https://golab.bsg.ox.ac.uk/the-basics>

Výsledky

Na konci pilotného projektu sa zistilo, že študenti, ktorí sa zúčastnili hodín počítačového programovania, si zlepšili zručnosti v oblasti matematiky a logického uvažovania. Nedosiahli sa však všetky metriky dohodnuté v rámci dlhohpisu so sociálnym vplyvom, a preto mesto Lisabon preplatilo Nadácii Calouste Gulbenkianovej približne 25 % ich počiatočných investícií.

Získané poznatky

Dlhohpisy so sociálnym vplyvom sa môžu použiť na zníženie rizika financovania inovatívneho pilotného projektu. Zhromažďovanie výsledkov však môže chvíľu trvať a pilotné projekty by mali byť dostatočne dlhé na to, aby umožnili investorom dosiahnuť požadovaný vplyv. V tomto prípade z monitorovania vyplynulo, že výkonnosť sa časom zlepšovala, čo naznačuje, že požadované vplyvy by bolo možné dosiahnuť v dlhšom časovom horizonte.

Zdroj: <http://www.oecd.org/cfe/leed/SIBsExpertSeminar-SummaryReport-FINAL.pdf> a <https://maze-impact.com/report-sib-junior-code-academy/>

Neustále sa vyvíjajú inovatívne prístupy k obstarávaniu a financovaniu verejných služieb, pričom treba zvážiť ich prínosy a nedostatky vo fáze plánovania. Vyššie uvedené modely môžu pomôcť stimulovať dosahovanie sociálnych výstupov, podporovať intenzívnejšiu spoluprácu vo verejnom sektore a medzi verejným sektorom a inými zainteresovanými stranami vrátane sociálnych podnikov a občianskej spoločnosti a uvoľňovať nové zdroje prostredníctvom súkromných financií. Majú však svoje vlastné náklady a riziká. Konzultácia s inými verejnými obstarávateľmi, ktorí použili tieto modely, vám môže pomôcť určiť, či sú vhodné pre vaše potreby.

Osvedčené postupy

- Zvážte, či by vaša zákazka mala obsahovať platby spojené s vymedzenými sociálnymi motiváciami, a spolupracujte s poskytovateľmi služieb na vymedzovaní primeraných cieľov, meraní a podporných platobných podmienok.
- Uistite sa, že vaša schéma je navrhnutá tak, aby primerane oslovila všetky cieľové skupiny. Vyhýbajte sa situáciám, keď by zaobchádzanie s príjemcami pomoci s ľahšie riešiteľnými sociálnymi problémami mohlo finančne zatieniť zaobchádzanie s najzraniteľnejšími skupinami.
- Ak riziko a nedostatok kapitálového financovania obmedzujú vašu schopnosť dosiahnuť sociálny vplyv, môžete zvážiť použitie dlhohpisov so sociálnym vplyvom ako prostriedku na získanie súkromných investícií.
- Starostlivo zvážte prínosy a nedostatky týchto prístupov a ak je to možné, pred ich prijatím sa porozprávajte s inými verejnými obstarávateľmi, ktorí podobné modely zaviedli. Zvážte potenciálne pozitívne a negatívne výsledky, napríklad zohľadnením potenciálne vysokých nákladov na vstup potrebných na realizáciu sociálne motivovaných zákaziek a dlhohpisov so sociálnym vplyvom a ich nákladovej efektívnosti.

5.4. Monitorovanie dodržiavania súladu

Vykonávanie sociálnych doložiek môže byť pre dodávateľa náročné, najmä ak ide o nového dodávateľa. Môžete očakávať, že na riadenie zákazky budú na oboch stranách potrebné ďalšie prostriedky a čas. Je vhodné udržiavať otvorenú komunikáciu medzi stranami, prostredníctvom ktorej môžete lepšie identifikovať a vyriešiť akékoľvek problémy. Vaša zákazka by mala obsahovať aj formálnejšie mechanizmy na monitorovanie dodržiavania súladu. Primeraná forma monitorovania bude závisieť od niekoľkých faktorov:

- charakteru sociálnych doložiek, napríklad toho, či sa týkajú dodávateľského reťazca alebo koncových používateľov,
- skúseností oboch strán s uplatňovaním týchto doložiek,
- úrovne dôvery a komunikácie medzi stranami,
- zdrojov a kapacity na účinné monitorovanie plnenia a
- dostupnosti vhodných tretích strán, ktoré môžu pomôcť s monitorovaním.

Všeobecne povedané, existujú štyri formy monitorovania zákaziek: monitorovanie klientom, dodávateľom, spoločné alebo treťou stranou. V nasledujúcej tabuľke sú zhrnuté kľúčové vlastnosti každého z týchto štyroch prístupov.

Typ monitorovania	Kľúčové prvky
Klient	Verejný obstarávateľ je zodpovedný za monitorovanie dodržiavania súladu so sociálnymi doložkami a za ich nedodržiavanie môže ukladať sankcie.
Dodávateľ	Dodávateľ je zodpovedný za zhromažďovanie a nahlasovanie informácií o svojom vlastnom dodržiavaní súladu so sociálnymi doložkami (vlastné nahlasovanie).
Spoločné	Dodávateľ je zodpovedný za zhromažďovanie a nahlasovanie informácií, pričom verejný obstarávateľ tieto informácie kontroluje alebo overuje. Dodávateľ môže byť prípadne zodpovedný za monitorovanie niektorých aspektov a verejný obstarávateľ zodpovedný za iné aspekty.
Tretia strana	Tretia strana, napríklad audítor alebo certifikačný orgán, je zodpovedná za monitorovanie dodržiavania súladu so sociálnymi doložkami a za poskytovanie správ.

Bez ohľadu na zvolený model je dôležité, aby sa v zmluve pridelila zodpovednosť za monitorovanie, vymedzili sa činnosti (napríklad dotazníky, stretnutia, kontroly, správy, audity), ktoré sa majú vykonať, a ich frekvencia a určili sa eskalačné a mediačné opatrenia, ktoré sa uplatnia, ak nastanú problémy. Pri stanovovaní mechanizmov monitorovania, v rámci ktorých sa od uchádzača vyžaduje, aby nahlasoval informácie, zohľadnite povahu, úroveň podrobností a typ dôkazov, ktoré budú potrebné na náležité monitorovanie plnenia zákazky. Mali by ste zvážiť, ktoré informácie sú skutočne relevantné a primerané povahy a rizikám zákazky, ako aj schopnosti vašej organizácie tieto informácie posúdiť a overiť. Identifikácia profilov osôb vykonávajúcich monitorovanie prostredníctvom vyžadovania príslušných osvedčení preukazujúcich ich odbornosť by bola užitočná napríklad na účely monitorovania dostupnosti služby. Oddiel 5.6 sa zaoberá opravnými prostriedkami, ktoré môžu byť k dispozícii v prípade porušenia sociálnych doložiek. Vedenie presných záznamov o všetkých činnostiach monitorovania je obzvlášť dôležité na podporu využívania opravných prostriedkov.

Osvedčené postupy

- Predvídajte, že na monitorovanie dodržiavania súladu so sociálnymi doložkami bude potrebné vynaložiť ďalší čas a prostriedky.
- Veľmi účinnou môže byť kombinácia neformálnej, otvorenej komunikácie a formálnejšieho monitorovania.
- Na základe povahy sociálnych doložiek a ďalších faktorov zvážte, či je pre vašu zákazku najvhodnejšie monitorovanie klientom, dodávateľom, spoločné monitorovanie alebo monitorovanie tretími stranami.
- V zmluve jasne určite zodpovednosť za monitorovanie a uveďte činnosti, frekvenciu a eskalačné a mediačné opatrenia, ktoré budú platiť.

5.5. Využívanie subdodávateľov

Využívanie subdodávateľov je súčasťou mnohých verejných zákaziek a treba ho zohľadniť pri príprave a presadzovaní ustanovení SZVO. Podľa smerníc o verejnom obstarávaní môžete od uchádzačov požadovať, aby vo svojich ponukách uviedli akýkoľvek podiel na zákazke, ktorý majú v úmysle zadať subdodávateľovi, a všetkých navrhovaných subdodávateľov⁽¹³⁸⁾. Okrem toho môžete overiť, prípadne sa môže vyžadovať na základe vnútroštátnych právnych predpisov, aby ste overili, či existujú dôvody na vylúčenie niektorého zo známych subdodávateľov⁽¹³⁹⁾. V takomto prípade možno budete musieť požiadať uchádzačov, aby ich vymenili.

⁽¹³⁸⁾ Článok 71 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 88 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ, článok 42 ods. 2 smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹³⁹⁾ Článok 71 ods. 5 smernice 2014/24/EÚ, článok 88 ods. 5 smernice 2014/25/EÚ, článok 42 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ.

Po zadaní zákazky by ste mali požiadať dodávateľa, aby uviedol mená, kontaktné údaje a právnych zástupcov svojich subdodávateľov, pokiaľ sú v danom čase známi. Ak sa tieto informácie zmenia alebo je vymenovaný nový subdodávateľ, v zákazke by sa malo vyžadovať, aby vás o tom dodávateľ informoval. Tieto požiadavky na informácie sú podľa smerníc o verejnom obstarávaní povinné pre zákazky na uskutočňovanie stavebných prác a služby poskytované v zariadení pod priamym dohľadom verejného obstarávateľa ⁽¹⁴⁰⁾. Pokiaľ ide o ďalšie zákazky, napríklad zákazky na dodávku tovaru, sú dobrovoľné ⁽¹⁴¹⁾, ale na účely SZVO sa dôrazne odporúčajú. Bez základných informácií o totožnosti a sídle subdodávateľov môže byť veľmi náročné presadzovať sociálne doložky. Tieto požiadavky na informácie by sa mali rozšíriť aj na subdodávateľov a ďalšie subjekty v rámci dodávateľského reťazca.

Okrem informácií o totožnosti subdodávateľov by sa vo vašej zákazke malo takisto zabezpečiť, aby sa na nich vzťahovali aj základné sociálne povinnosti stanovené v smerniciach. Patria sem povinné a diskrečné dôvody na vylúčenie (vrátane zákazov detskej práce a obchodovania s ľuďmi; požiadaviek platiť dane a sociálne zabezpečenie atď.) a povinnosť dodržiavať pri plnení zákazky platné environmentálne, sociálne a pracovnoprávne právne predpisy, ako sa uvádza v „sociálnej a environmentálnej doložke“ ⁽¹⁴²⁾ (pozri oddiel 4.5). Ako je uvedené v oddiele 5.2, v zmluvných podmienkach by sa malo vyžadovať neustále dodržiavanie všetkých povinných dôvodov na vylúčenie a akýchkoľvek uplatnených diskrečných dôvodov. Mali by ste od všetkých subdodávateľov vyžadovať, aby poskytli vyhlásenie o ich súlade a pravidelne ho aktualizovali.

Zodpovednosť za porušenie sociálnej a environmentálnej doložky môže byť spoločná (alebo spoločná a nerozdielna) medzi dodávateľom a subdodávateľmi, ak sa to ustanovuje vo vnútroštátnych právnych predpisoch. V hlavnej zákazke sa môže zároveň ustanoviť, že do všetkých subdodávateľských zmlúv sa majú zahrnúť sociálne doložky, ale hlavný dodávateľ má celkovú zodpovednosť za zabezpečenie súladu počas celého procesu výroby alebo poskytovania. Majte na pamäti, že „príslušné“ zákony a kolektívne zmluvy vymedzené v sociálnej a environmentálnej doložke sa budú líšiť v závislosti od sídla subdodávateľa. Je opodstatnené určiť, ktoré zákony sa uplatňujú na základe vašich informácií o sídle všetkých subdodávateľov.

Jedným z aspektov využitia subdodávateľov, ktorý má takisto hospodárske aj sociálne dôsledky, je včasná platba subdodávateľom zo strany hlavného dodávateľa. Oneskorenie platieb subdodávateľom môže vyvolať nebezpečné kaskádové účinky, ktoré ohrozujú odolnosť celého dodávateľského reťazca, pretože oneskorenia platieb sa budú prenášať od jedného dodávateľa k druhému. Môžete prispieť k zabráneniu týmto účinkom a podporiť rýchle platby. Pomocou zmluvných doložiek môžete napríklad požadovať, aby hlavný dodávateľ nahlasoval svoje včasné platby subdodávateľom, najmä ak ide o malé a stredné podniky. Ak sa platby oneskoria, hlavný dodávateľ by mal preukázať, že zaplatil zákonné úrokové sadzby. V smerniciach 2014/24/EÚ a 2014/25/EÚ ⁽¹⁴³⁾ sa stanovuje aj možnosť vykonať priame platby subdodávateľovi na základe jeho žiadosti. Majte na pamäti, že podrobnosti tohto spôsobu platby je potrebné určiť v súťažných podkladoch.

Osvedčené postupy

- Ved'te si evidenciu všetkých subdodávateľov a ich subdodávateľov v rámci vašej zákazky; hlavný dodávateľ by mal byť zodpovedný za jej aktualizáciu, ak dôjde k akýmkoľvek zmenám.
- Vyžadujte od hlavného dodávateľa, aby vo všetkých subdodávateľských zmluvách „postúpil“ základné sociálne povinnosti vrátane povinných a diskrečných dôvodov na vylúčenie a dodržiavania platných právnych predpisov vymedzených v sociálnej a environmentálnej doložke.
- Ak subdodávateľ poruší akékoľvek sociálne povinnosti, musí ich nahradiť hlavný dodávateľ.
- Zvážte, ako najlepšie uplatniť spoločnú zodpovednosť alebo spoločnú a nerozdielnu zodpovednosť za porušenie sociálnych povinností vyplývajúcich zo zmluvy a zároveň rešpektovať požiadavky vnútroštátneho práva.

⁽¹⁴⁰⁾ Článok 71 ods. 5 smernice 2014/24/EÚ, článok 88 ods. 5 smernice 2014/25/EÚ, článok 42 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹⁴¹⁾ Ak nie sú stanovené ako povinné podľa vnútroštátneho práva, v súlade s článkom 71 ods. 5 smernice 2014/24/EÚ, článkom 88 ods. 5 smernice 2014/25/EÚ.

⁽¹⁴²⁾ Článok 18 ods. 2 smernice 2014/24/EÚ, článok 36 ods. 2 smernice 2014/25/EÚ a článok 30 ods. 3 smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹⁴³⁾ Článok 71 ods. 3 smernice 2014/24/EÚ, článok 88 ods. 3 smernice 2014/25/EÚ.

Verejné obstarávanie a ľudské práva – Uplatňovanie náležitej starostlivosti na subdodávateľov vo Švédsku**Cieľ verejného obstarávania**

Región Štokholm (formálne regionálna samospráva v Štokholme) je priekopníkom v začleňovaní environmentálnych a sociálnych kritérií do IKT od septembra 2010, keď prvýkrát uzavrel zmluvu so spoločnosťou Dell na dodávku stolových a prenosných počítačov pre svojich zamestnancov verejnej správy. V septembri 2014 región podpísal novú štvorročnú rámcovú zmluvu na počítače v hodnote 156 miliónov SEK (17 miliónov EUR) s predajcom Atea, ktorý dodáva aj počítače Dell. Spoločnosť Dell bola na základe zmluvy subdodávateľom.

Prístup

V novembri 2013 vydala dánska mimovládna organizácia DanWatch správu o porušovaní pracovných práv a bezpečnosti v štyroch čínskych továrňach na elektroniku, ktoré dodávajú celý rad značiek elektroniky vrátane značky Dell. Správa priniesla dôkazy o závažnom porušovaní pracovných práv a bezpečnosti vrátane: nadmernej dĺžky pracovného času (až 74 hodín týždenne), nútených nadčasov a miezd nižších, ako je miestna zákonná minimálna mzda a neprimeraných podmienok bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Keď sa švédsko sieť krajských úradov pre sociálnu zodpovednosť vo verejnom obstarávaní začiatkom roku 2014 o správe dozvedela, kontaktovala spoločnosť Dell a iniciovala proces dlhodobého zapojenia s cieľom zabezpečiť, aby spoločnosť využila všetky svoje páky a kapacity na nápravu porušovania pracovných práv a na prevenciu ich opakovania.

Výsledky

Na účely posilnenia náležitej starostlivosti spoločnosti Atea a subdodávateľa, ktorým je spoločnosť Dell, s cieľom zabezpečiť dodržiavanie kódexu pracovných noriem krajskej rady v dodávateľskom reťazci spojenom s príslušnou zákazkou, pridal Štokholm nasledujúce štyri podmienky dodržiavania súladu. V rámci nich sa od dodávateľa, spoločnosti Atea, vyžadovalo, aby: zlepšila identifikáciu a zmiernenie rizík, zvýšila transparentnosť dodávateľského reťazca, zlepšila kvalitu sociálneho auditu a vypracovala krátkodobý a dlhodobý plán dodržiavania súladu. Švédske krajské rady významne prispeli k náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv v globálnych dodávateľských reťazcoch a pomohli zvýšiť schopnosť hlavného dodávateľa, predajcu IT a globálnej počítačovej značky zodpovedne riadiť svoje dodávateľské reťazce.

Získané poznatky

Právne záväzné doložky o plnení zákazky sú potrebné na to, aby sa dodávateľia a subdodávateľia mohli zodpovedať za neplnenie náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv. Účinnosť doložiek možno zvýšiť dlhodobým zapojením dodávateľov a subdodávateľov a spoluprácou s inými verejnými obstarávateľmi s cieľom zvýšiť ich vplyv. Zo skúseností zo Štokholmu vyplýva, že predajcovia a distribútori sú schopní vykonávať účinnú náležitú starostlivosť a verejní obstarávateľia by mali budovať interné kapacity, aby boli schopní voči dodávateľom vyvodiť zodpovednosť. Transparentnosť je nevyhnutným krokom k zlepšeniu náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv a verejní obstarávateľia by sa mali usilovať o nezávislé overovanie dodržiavania ľudských práv a pracovných práv, napríklad prostredníctvom spolupráce s pracovníkmi (ktorá sa v tomto prípade umožní prostredníctvom partnerskej mimovládnej organizácie).

Zdroj: Public Procurement and Human Rights Due Diligence to Achieve Respect for Labour Rights Standards in Electronics Factories::A Case Study of the Swedish County Councils and the Dell Computer Corporation (Verejné obstarávanie a náležitá starostlivosť v oblasti ľudských práv na dosiahnutie dodržiavania noriem týkajúcich sa pracovných práv v továrňach na elektroniku: Prípadová štúdia švédskych krajských rád a spoločnosti Dell Computer Corporation).

5.6. Riešenie problémov

Aj najlepšie riadená zákazka môže niekedy počas fázy plnenia naraziť na problémy. Ak sa tieto problémy týkajú doložiek SZVO, odporúča sa mať k dispozícii nejaké nástroje na ich riešenie. Aj keď sa presné pravidlá týkajúce sa zmluvných pokút a opravných prostriedkov v jednotlivých jurisdikciách líšia, uplatňujú sa podobné základné zásady. Najskôr využite možnosť upozorniť na problémy dodávateľa a nechajte mu čas na odpoveď v stanovenej lehote. Táto lehota sa môže líšiť v závislosti od závažnosti problému – napríklad pri správe o nelegálnej pracovnej sile použitej na základe zmluvy sa môže vyžadovať odpoveď do jedného alebo dvoch dní, kým problémy s online databázou zobrazujúcou sídla subdodávateľov môžu trvať dlhšie. Aj keď nemôžete vopred predpokladať všetky možné problémy, pokúste si premyslieť hlavné potenciálne scenáre a podľa toho navrhnuť doložky.

Ak sa problém v stanovenej lehote nevyrieši, bude potrebné ho eskalovať – buď na vyšší stupeň riadenia, rade, ktorá spravuje zákazku, alebo objektívnej tretej strane, ako je mediátor. Výsledkom neriešenia problémov na tejto úrovni môžu byť konkrétne sankcie, ako sú peňažné sankcie, skrátenie zmluvy alebo dokonca jej ukončenie. V smerniciach o verejnom obstarávaní sa vyžaduje, aby verejní obstarávatelia mohli vypovedať verejnú zákazku, ak sa zistí, že v čase zadania zákazky sa na dodávateľa vzťahoval jeden z povinných dôvodov na vylúčenie ⁽¹⁴⁴⁾. Možno túto doložku budete chcieť rozšíriť tak, aby zahŕňala aj porušenie iných sociálnych doložiek a umožňovala, aby sa zmluva postúpila inému kvalifikovanému uchádzačovi alebo aby verejný obstarávateľ „vstúpil“ do jej plnenia a priamo spravoval subdodávky ⁽¹⁴⁵⁾. Takéto doložky by vám nemali brániť v prístupe k ďalším opravným prostriedkom, ktoré môžu byť k dispozícii podľa vnútroštátnych právnych predpisov.

Osvedčené postupy

- Zákazky by mali obsahovať niekoľko nástrojov a postupov na riešenie problémov pri vykonávaní sociálnych doložiek.
- Mali by ste zahrnúť doložku, ktorá vám umožní vypovedať zmluvu, ak sa na dodávateľa v čase zadania zákazky vzťahoval jeden z povinných dôvodov na vylúčenie.

Nariadenie mestského zastupiteľstva v Osle proti detskej práci (Nórsko)

Cieľ verejného obstarávania

Nariadenie mestského zastupiteľstva v Osle proti detskej práci sa používalo pre obmedzený počet zákaziek od roku 1996 a v roku 2005 bolo rozšírené na všetky štandardné zákazky. Túto politiku vypracovalo mestské zastupiteľstvo v Osle spolu s oddelením podnikového obstarávania. Mestské zastupiteľstvo odvtedy prijalo nové usmernenia a zmluvné doložky o SZVO týkajúce sa najmä ľudských práv a detskej práce, známe ako model z Osla.

Prístup

Dodávatelia musia zaručiť, že všetky dodávané výrobky sú vyrobené v súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa a Dohovorom MOP o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138, ako aj s ostatnými kľúčovými dohovormi MOP.

Výsledky

Vnútroštátne a miestne orgány vo vyrábajúcich krajinách sú motivované aktívne vystupovať proti detskej práci tým, že vykonávajú nariadenie mestskej rady proti detskej práci. Porušenie predpisov proti detskej práci, ktoré sa prejaví v priebehu zmluvného obdobia, sa bude považovať za závažné porušenie zmluvy a môže viesť k jej ukončeniu.

Získané poznatky

Na základe predchádzajúcich zmluvných doložiek vydal magistrát dvakrát upozornenie týkajúce sa vypovedania zmluvy. V prvom prípade to bolo po audite tretej strany v mieste výroby pracovných odevov v Číne. V druhom prípade bolo varovanie vydané po audite tretej strany v ústredí bývalého dodávateľa zdravotníckeho vybavenia v Nórsku. V oboch prípadoch však dodávatelia uplatnili nápravné opatrenia, ktoré boli dobre zdokumentované a schválené magistrátom. Nikdy nebolo potrebné vypovedať zmluvu ako takú výlučne v dôsledku porušenia sociálnych zmluvných doložiek týkajúcich sa globálnych dodávateľských reťazcov. Z uvedeného vyplýva, že doložky o sociálnej zmluve umožňujú magistrátu vypovedať zmluvu z dôvodu porušenia detskej práce alebo iných základných pracovných a ľudských práv, a to aj v prípade, že dodávatelia uplatňujú nápravné opatrenia.

5.7. Využitie skúseností pre budúce zmluvy

Aby bolo SZVO úspešné, verejní obstarávatelia sa musia učiť zo svojich vlastných skúseností a skúseností ostatných. Dá sa to dosiahnuť iba v prípade, ak budú výsledky SZVO – vrátane prípadov, keď nastali problémy – zdokumentované a oznámené. Táto príručka obsahuje veľa príkladov a každý z nich obsahuje skúsenosti, ktoré získal verejný obstarávateľ. Zvážte vo svojej organizácii spôsob zhromažďovania informácií týkajúcich sa vykonávania opatrení SZVO a spôsob ich

⁽¹⁴⁴⁾ Článok 73 písm. b) smernice 2014/24/EÚ, článok 90 písm. b) smernice 2014/25/EÚ, článok 44 písm. b) smernice 2014/23/EÚ.

⁽¹⁴⁵⁾ Postúpenie zmluvy inému kvalifikovanému uchádzačovi alebo vstup verejného obstarávateľa na účely priamej správy subdodávateľských zmlúv, predstavuje zmeny zmluvy, ktoré sa musia riadiť podmienkami stanovenými v pravidlách o úpravách zmlúv [článok 72 ods. 1 písm. d) smernice 2014/24/EÚ, článok 89 ods. 1 písm. d) smernice 2014/25/EÚ, článok 43 ods. 1 písm. d) smernice 2014/23/EÚ].

zdieľania. Niektoré možnosti spočívajú v organizovaní podujatí pre iných obstarávateľov a dodávateľov, účasti v národných alebo európskych sieťach a projektoch alebo v publikovaní správ alebo prípadových štúdií. Takisto môžete požiadať o spätnú väzbu od používateľov a združení používateľov, aby ste sa dozvedeli viac o tom, ako zmluva celkovo uspokojovala ich potreby, a či sú opatrenia prijaté na ich riešenie dostatočné. Okrem pomoci iným sa týmito činnosťami propagujú výsledky vášho úsilia interne a vytvára sa porozumenie toho, čo fungovalo a čo nie. Ak je to možné, mali by ste do tohto úsilia aktívne zapájať dodávateľa, aby sa uznal jeho podiel na zabezpečovaní SZVO.

Audit dodávateľov upratovacích služieb zameraný na dodržiavanie sociálnych kritérií v Katalánsku (Španielsko)

Ciele verejného obstarávania

V roku 2018 uzavrela katalánska regionálna vláda rámcovú dohodu vo výške 75 mil. EUR na upratovacie služby vo všetkých budovách, priestoroch a zariadeniach. Súčasťou verejného obstarávania boli sociálne a environmentálne kritériá a doložky. V záujme zlepšenia prístupu k verejnému obstarávaniu pre malé a stredné podniky a sociálne podniky rozdelila katalánska regionálna vláda zákazku na deväť častí, pričom jedna časť bola vyhradená pre špeciálne strediská zamestnanosti a spoločnosti pôsobiace v oblasti opätovného začlenenia, ktoré mohli predložiť ponuky aj v ďalších častiach.

Prístup

Po rozsiahлом procese zapojenia sa do trhu určila katalánska regionálna vláda vo verejnom obstarávaní celý rad sociálnych kritérií vrátane aspektov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, opatrení v oblasti rodovej rovnosti, opatrení na zosúladienie osobného a rodinného života s prácou, postupu riešenia nehôd a obmedzenia nebezpečných látok v textíliách uniform. Od uchádzačov sa vyžadovalo, aby predložili plán monitorovania, ktorým sa zabezpečí, že budú môcť splniť požiadavky na udržateľnosť.

Výsledky

Z 39 spoločností, z ktorými sa mala uzavrieť rámcová dohoda, bol v prípade 16 spoločností (t. j. všetkých spoločností, ktoré majú v súčasnosti platné zmluvy) vykonaný audit zameraný na dodržiavanie sociálnych kritérií. Auditorský tím zložený z technikov z Generálneho riaditeľstva pre pracovné vzťahy a kvalitu práce (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny) analyzoval názory a stanoviská zamestnancov, mzdy, pracovné zmluvy a registrácie pracovného času s cieľom overiť splnenie kritérií. Zistili sa niektoré prípady nedodržiavania predpisov a katalánska regionálna vláda dokázala v spolupráci s dodávateľmi zlepšiť sociálnu výkonnosť služieb. Výsledky tohto auditu spolu s novým kolom trhových konzultácií boli použité na sformovanie ďalšieho rámca, ktorý bude prebiehať od januára 2018 do januára 2020.

Získané poznatky

Prioritou by mal byť komplexný prieskum trhu a predchádzajúce trhové konzultácie. Ak sú zahrnuté sociálne a environmentálne doložky, je potrebné na ne dodávateľov vopred upozorniť, aby sa zabezpečilo, že budú realizovateľné, a navrhnuť plán monitorovania s personálnymi a ekonomickými prostriedkami na vykonávanie. Okrem toho by do zmluvy mali byť zahrnuté príslušné sankcie za nedodržanie podmienok.

Hodnotenie SZVO, či už formálne alebo neformálne, vytvára východisko pre budúce zmluvy. Postupom času by ste mali byť schopní zvýšiť mieru ambícií a vidieť inšpiratívne výsledky.

Osvedčené postupy

- Zdokumentujte výsledky SZVO a pomocou týchto informácií vytvorte východisko pre postupné zvyšovanie miery ambícií vo vašej organizácii.
- Výsledky SZVO môžu poskytnúť cenný prehľad pre ďalšie organizácie, aj keď ste nedosiahli všetky svoje ciele. Zdieľanie vášho prístupu a výsledkov prostredníctvom udalostí, prípadových štúdií a sociálnych médií pomáha budovať uznanie, porozumenie a využívanie SZVO.